

ŞEHİDÜ'L-HAYY / YAŞAYAN ŞEHİT

Talha b. Ubeydullah

(Radiyahallahu Anhu)

تَالْحَا بْنُ أُبَيِّدِ اللَّهِ

Muhammed Emin Yıldırım

Siyer Yayınları: 15

Sahâbe İklimi:3

Eser Adı

Şehidü'l-Hayy/Yaşayan Şehit

TALHA B. UBEYDULLAH (ra)

Yazar

Muhammed Emin YILDIRIM

m.emin@siyerarastirmalari.org

Editör

Muhammed Ali Alioğlu

editor@siyeryayinlari.com

Tashih

Mehmet Özçelik

Son Okuma

Hüseyin Yıldırım

Kapak & Mizanpaj

Siyer Yayınları

Baskı&Cilt

GÜL MAT. MATBAACILIK YAYINCILIK

Maltepe Mah. Fazıl Paşa Cad. No:8/4

Topkapı-Zeytinburnu/İSTANBUL

Tel: 0212 577 79 77

Sertifika No: 34712

1.Baskı: Ocak 2012

6.Baskı: Kasım 2018

ISBN: 978-605-87110-8-2

Bağlar Mh. Çeşme Sk. No: 10/A Güneşli-Bağcılar/İST.

Tel & Fax: (0212) 544 76 96 – (0212) 544 58 46 **Gsm:** (0554) 930 07 04

www.siyerkitap.com; info@siyeryayinlari.com

Sahâbe İklimi

— ❦ ❦ ❦ 3 ❦ ❦ —

ŞEHİDÜ'L-HAYY/YAŞAYAN ŞEHİT
TALHA B. ÜBEYDULLAH
(*Radiyallahu Anhu*)

— ❦ ❦ ❦ ❦ ❦ —

MUHAMMED EMİN
YILDIRIM

 SiYER
YAYINLARI

سَمَانِي النَّبِيِّ، يَوْمَ أُحُدٍ: طَلْحَةَ الْخَيْرِ،
وَيَوْمَ غَزْوَةِ ذَاتِ الْعَشِيرَةِ: طَلْحَةَ الْفَيَّاضِ،
وَيَوْمَ حُنَيْنٍ: طَلْحَةَ الْجُودِ

*“Peygamber (sas) beni Uhud günü,
‘Talhatü’l-Hayr/Hayırlar sahibi Talha’
Zü’l-Uşeyre günü, ‘Talhatü’l-Feyyaz/Feyizleri çok
olan Talha’ Huneyn günü ise, ‘Talhatü’l-Cûd/
Cömertliği çok olan Talha’ diye isimlendirdi.”*

(Hakim, el-Müstedrek, c. 3, s. 368;
Heysemi, el-Mecmâu’z-Zevâid, c.9, s. 148)

مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى شَهِيدٍ
يَمْشِي عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ فَلْيَنْظُرْ
إِلَى طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ

“Yeryüzünde yaşayan bir şehit görmek isteyen, Talha b. Ubeydullah’a baksın.”

(Tirmizi, 3739; Hâkim, el-Müstedrek, c. 3, s. 424)

MUHAMMED EMİN YILDIRIM

1973 yılında Erzurum-Horasan'da dünyaya geldi. İlkokulu bitirdikten sonra, orta ve lise eğitimi yıllarında bir yandan da medresede Arapça ve temel İslami ilimler alanlarında dersler almaya başladı. Ardından 1989 'da İstanbul'a gelerek İslami ilimlerdeki eğitimine devam etti. 1999 ile 2004 yılları arasında Mısır'da Arapça ve İslami ilimleri de kapsayan eğitim çalışmalarında bulundu.

1995 yılından itibaren düzenli olarak haftalık dersler vermeye başladı. Bilahare bu dersleri, Hikmet Vakfı'nda ve Hikmet Derneği'nde sürdürdü. Halen Beşyüzevlerde Hikmet Derneği'nde öğrenci ve halka yönelik irşad derslerine devam etmektedir.

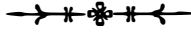
Ekim 2010'da İstanbul'un Eyüp semtinde tarihi Zekai Dede Konağı'nda faaliyetlerine başlayan Siyer Araştırmaları Merkezi'nin kurulmasına öncülük etti. Her hafta Cumartesi günleri düzenli olarak söz konusu merkezde "Siyer ve Sahâbe" konulu halka açık dersler vermektedir. Bu derslerin tamamı www.siyertv.com internet sitesinden yayınlanmaktadır.

Siyer alanında araştırma ve eğitim çalışmalarına devam eden Muhammed Emin Yıldırım, evli ve üç çocuk babasıdır.

YAYINLANMIŞ ESERLERİ

- İbadetin Beyni Dua (2002)
- İnsani İlişkilerde İlahi Ölçü (2004)
- Vahyi Hayata Taşımak (2005)
- Alemlere Rahmet Hz. Muhammed (sas) (2006)
- Sahabeyi Nasıl Anlamalıyız? (2007)
- Dâru'l-Erkam, Vahyin Nüzül Sürecinde Şahsiyet Eğitimi (2008)
- Hz. Peygamber'in (sas) Albümü (2010)
- Siyer Atlası (Tahkik ve Notlandırma) (2010)
- Efendimiz'i Sahâbe Gibi Sevmek (2011)
- Risalet Davasının Annesi Hz. Hatice (2011)
- Efendimiz'in (sas) Havarisi ve İhlâs Abidesi Zübeyr b. Avvam (2011)

İÇİNDEKİLER

TAKDİM/9

GİRİŞ/15

1. Bölüm

ÇOCUKLUK VE GENÇLİK YILLARI /21

2. Bölüm

TALHA B. UBEYDULLAH'IN İMAN İLE TANIŞMASI /31

3. Bölüm

TALHA B. UBEYDULLAH MEDİNE'DE/ 43

Uhud'da	51
Uhud'un Ardından	70
Bir Kardeşlik Örneği: Talha ve Zübeyr	79
Zorluk Seferi: Tebük.....	82
Veda Haccı ve Veda Zamanı.....	91

YAŞAYAN ŞEHİT TALHA B. UBEYDULLAH

4. Bölüm

HULEFA-I RAŞİDİN DÖNEMİ'NDE TALHA B. UBEYDULLAH/95

✦ Bir Kardeş Kavgası Cemel.....	109
✦ Cemel'den Şehadete	118
✦ Muhammed b. Talha	123

5. Bölüm

HADİS RİVAYETİNDE TALHA B. UBEYDULLAH /127

SÖZÜN SONU/135

İSTİFADE EDİLEN KAYNAKLAR/139

TABLO VE RESİMLER

✦ Talha b. Ubeydullah'ın Kimlik Tablosu.....	146
✦ Talha b. Ubeydullah'ın Soy Kütüğü.....	148
✦ Talha b. Ubeydullah'ın Aile Tablosu	149
✦ Zübeyr b. Avvam'ın Kabri'nden Görünümler	151

TAKDİM

Allah Resulü'nün (sas) mübarek elleriyle yetiştirdiği ve her biri nebevî medresenin örnek ve mümtaz talebeleri olan sahabe efendilerimizin hayatlarındaki seyahate devam ediyoruz. Sahâbe İklimi serimizin bu üçüncü kitabında yine o güzide halkanın bir yiğidini tanımaya/tanıtmaya çalışacağız. Ama o yiğidin hayat defterinin kapağını aralamadan önce, “*Neden sahâbî efendilerimizin hayatlarını öğrenmeliyiz?*” sorusuna cevap olması hasebi ile Hz. Ömer'in (ra) bir hatırası bağlamında önemli bir noktaya dikkatlerinizi çekmek istiyorum. Çünkü bir işi yaparken neden yaptığını bilmeyen insanlar, o işten istenilen düzeyde bir netice elde edemezler. Bunun için ara ara “*Neden sahabe hayatlarını öğreniyoruz?*” sorusuna beraberce cevap arayacağız, ta ki, bu çalışmalarda arzu edilen neticeler hasıl olsun ve bu hayırlı seyahat güzel bir istifade ile devam etsin.

Ta ki o güzide hayatlar, sadece his/duygu dünyalarımıza hitap eden, meclislerimizin süslü ve nostalji içeren söylemlerden öteye geçmeyen bir hale dönüşmesin.

Onların hayatlarını öğrenmenin en temel hedefi ne olmalıdır? Sahabenin iklimde yolculuk etmemizin hedefini Hz. Ömer (ra) belirliyor: Hz. Ömer, hilafet günlerinde ara sıra o gün hayatta kalan sahabelerle ve sonradan o halkaya dahil olmuş ileri gelen Müslümanlarla oturur, sohbet eder, onların ufuklarını açacak konuşmalar yapardı. İşte böyle bir günde Hz. Ömer (ra) yanındaki insanlara dedi ki: “Haydi temennide bulunun! Kim ne olmasını istiyorsa, kimin aklında güzel bir sevdası, fikri, hedefi varsa söylesin.” Bir müddet sessizlikten sonra biri ayağa kalktı ve şöyle dedi: “Ey Emire’l-Müminîn! Ben temenni ediyorum ki: Şu oda dolusu kadar altınım, gümüşüm, incim ve yakutum olsa ve onların hepsini Allah yolunda harcasam, harcasam da Allah yolunda vermenin o güzelliğini yüreğimin tâ derinliklerinde hissetsem.”

Hz. Ömer: “*Ceyyit ceyyit/ güzel güzel*” dedi. Ama, sorusunu yeniden tekrarladı: “Başka temennisi olan var mı?” dedi. Biri daha kalktı ve : “Ey Emire’l-Müminîn! Ben de temenni ederdim ki, şu oda dolusu kadar atım olsa, onları İslam’ın mücahitlerine versem. Versem de o mücahitler benim atlarını Allah yolunda koştursunlar. Ben de onları seyre-

derek yaptığım o işin hazzını yüreğimde hissetsem.” Hz. Ömer’in ağzından çıkan yine aynı söz oldu: “Ceyyit, ceyyit/ güzel, güzel...” Hz. Ömer, söylenen temennilerden memnun olmuştur; ama duymak istediği bambaşka bir şey vardır. Bunun için üçüncü kez sorusunu tekrarlar. Mecliste bulunanlar, Hz. Ömer’in farklı bir şey duymak istediğini anlamışlardı, bundan dolayı da başka bir cevap vermek yerine Ömer’i dinlemek istediler. İçlerinden biri ayağa kalkarak dedi ki: “Ey Emire’l-Müminin! Biz temennilerimizi söyledik, şimdi de sen söyle, sen söyle ki, biz de senin temennini duyalım.” Hz. Ömer (ra) ayağa kalktı ve gür sedası ile hem o günün insanına hem bugünün insanına, işin en önemli kısmının ne olduğunu öğretircesine şöyle buyurdu: “Ben, Allah’tan şunu temenni ederim ki: Bu oda dolusu kadar, Ebû Ubeyde b. Cerrah’ım, Muaz ibn Cebel’im, Ebû Huzeyfe’nin mevlası Salim’im gibi adamlarım olsun. Onlarla Allah’ın kelimesini, i’la-i kelimetullahı buralardan ötelere taşıyabileyim.”

En büyük temenni buydu, en büyük emel, sahabî şuurlu insanların yetişmesiydi. İşte sahabe ikliminde seyahat etmenin de en büyük temennisi ve hedefi bu olmalıdır. Aradaki mesafeye, zaman ve mekan farklarına aldırmadan bin dört yüz kusür sene sonra olsa bile sahabî şuurlu bir neslin yetişmesine katkıda bulunmak, onlara benzemeye çalışmak, kulluğu onlar gibi yerine getirmeye gayret etmek olmalıdır.

Rabbim bu yolda bizlere mücadele azmi versin. Burada öğrendiğimiz her bir nebevî medresenin talebesinin o bereketli hayatı ile bizleri diriltsin ve her sahabinin hayatı, bizler için bir iksir olsun da, dizimize derman, dilimize ferman olsun ve Rabbim bu satırlardaki hakikatlerden, önce yazarını, sonra da siz okuyucuları nasiplendirsin.

Bu temenni ve dualardan sonra bu mütevazi çalışmada ilklere, öncülere, önden giden atlılardan, Aşere-i Mübeşşere'den, yani cennetle müjdelenmiş on kişiden biri olan yiğit sahabî Talha b. Ubeydullah'ın hayat defterinde seyahat edeceğiz.

Talha b. Ubeydullah'ı, diğer öncülere takdim etmemizin, yani önce onun hayat defterini aralamamızın bir sebebi var. Nasıl ki, Allah Resulü'nün (sas) sağında ve solunda bir ömür ayırmadığı dostları varsa, sağında Hz. Ebû Bekir, solunda Hz. Ömer yer almışsa, bir önceki çalışmamızda hayatını ele aldığımız Efendimiz (sas) halasının oğlu yiğitler yiğidi Zübeyr b. Avvam'ın sağındaki adam da Talha b. Ubeydullah idi. Hz. Zübeyr ile Hz. Talha ilk günden son güne kadar hep aynı çizgide yürümüşlerdir. Başlangıçları aynı, yürüdükleri yollar aynı ve ömür defterlerini kapatışları da aynıdır. Bu iki yiğidin ilk günden son güne kadar bir kader birliktelikleri vardır. Böyle olduğu için de, Sahâbe İklimi serimizde Zübeyr b. Avvam'ın hemen arkasından onu anlatmayı/yazmayı tercih ettik.

TAKDİM

Her bir Sahabî, Efendimiz'den ideal kulluk çizgisini kavrama konusunda çok şeyler öğrendiğimiz gibi, Efendimiz'in (sas) beyanı ile, “**yeryüzünde yaşayan bir şehit olan**” Talha b. Ubeydullah'ın hayatından da çok şey öğreneceğiz.

Rabbim anlamayı ve cihana bıraktıkları derin izleri takip etmeyi hepimize nasip eylesin.

Çaba ve gayret bizden, netice ise Rabbimizdendir.

Muhanımed Emin YILDIRIM

17 Ramazan 1432/17 Ağustos 2011

Eyüp-İstanbul

GİRİŞ

Talha b. Ubeydullah'ın (ra) hayat defterini aralamadan önce nasıl bir şahsiyet ile karşı karşıya olduğumuzun bilincinde olmak durumundayız. Acaba Hz. Talha'nın şahsiyetinin anahtar kavramı ne idi? Acaba Hz. Talha'nın şahsiyetinin en önemli hususiyetleri nelerdi? Biz bu soruyu sahabe ikliminin değişmez bir sorusu olarak hangi sahabinin hayatında yolculuk edersek edelim, soruyorduk, sormaya da devam edeceğiz. Zübeyr b. Avvam'ı anlatmaya/anlamaya gayret ettiğimiz önceki çalışmamızda bu soruyu sormuş ve onun şahsiyetinin anahtarlarının *ihlas ve aşk* olduğunu görmüştük. Zübeyr'in altmış dört yıllık bereketli hayatının tamamında ihlas ve aşkın nasıl zirveleşip, abideleştiğine hep beraber şahit olmuştuk. Peki, Talha b. Ubeydullah'ın şahsiyetinin anahtar kavramları nelerdir? Bu yiğit insanın hayatında neler, hangi üstün değerler zirve yapmıştır?..

Talha b. Ubeydullah'ın şahsiyetinde bir hususiyetin öne çıktığını, diğer tüm özelliklere galebe çaldığını görürüz. Hiç şüphesiz Hz. Talha'nın (ra) hayat defterinin, şahsiyetinin anahtar kavramı *cömertlik*dir. Hz. Talha, cimri dünyaya inat; cömertliği, mertliği, keremi hayatı ile dirilten ve tüm insanlığa örnek olacak bir boyuta taşıyan bir yiğitti. Cömertlik onda öyle bir hale gelmişti ki, o defaatle bu hususiyeti ile Efendimiz'i (sas) memnun etmiş, Allah Resulü de her seferinde onun bu halini ona verdiği bir lakab ile tasdiklemişti. Allah Resulü'nün (sas) mübarek lisanından süzülüp gelen bu lakapları alt alta sıraladığımızda yine aynı şahsiyet anahtarının ortaya çıktığına şahit oluyoruz. Talha'nın bu lakapları hangi güzel davranışlara karşı aldığını ileri ki sayfalarda anlatacağız; ama burada şunları söyleyelim ki, Efendimiz'in lisanında:

O, *Talhatü'l-Feyyad'*dır; yani feyzi ve bereketi sürekli ve çok olandır.

O, *Talhatü'l-Hayr'*dir. Hayrı, insanlara faydası en fazla olandır.

O, *Talhatü'l-Cüd* ve *Talhatü'l Cevvad'*dir. Yani cömerttir, merttir, keremi ve ihsanı çok olandır.

İşte O, Efendimiz'den (sas) aldığı tüm bu lakaplarla cömertliğini ispat etmiş ve defaatle bu hususiyeti sebebi ile Efendimiz (sas) tarafından övülmüştür.

Cömertlik, iman sahibi insanın en önemli vasıflarındandır. Cömertliğin zıddı cimriliktir. Cimrilik ise Allah'ın (cc) sevmediği, hatta nefret ettiği bir davranıştır. Allah nefret ettiği için Resülü (sas) de nefret etmiş ve bir ömür cimrilikten Allah'a sığınmıştır. ^[1] Efendimiz, o kutlu sözleriyle, her fırsatta yeri geldiğinde bize cimrilüğün ne kadar kötü bir huy olduğunu anlatmış ve bizi bu hastalıktan kurtarıp onun tedavisi olan cömertliğe davet etmiştir.

Efendimiz (sas), Buhari'de geçen bir hadiste şöyle beyan etmiştir: **“Katı kalplilik ve kabalıkla birlikte cimrilığın, sahibini cehenneme sürükleyen huylar arasındadır.”** (Buhari, *Eymân*, 9) Ayrıca: **“Cimrilikten daha kötü bir hastalık yoktur.”** (Heysemi, *el-Mecmâ'uz-Zevâid*, c. 9, s. 315) diyerek, o hasletin bir hastalık olduğunu belirtmiş, başka bir hadisinde ise daha dehşet bir ifade ile: **“Cimrilik ile iman aynı kalpte ve bir arada bulunmaz.”** (Nesai, *Cihad*, 8; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 2/256) demiştir.

Bu sözleriyle iman ile cimriligi, Efendimiz (sas) birbirinin zıttı olarak nitelemiştir. Bunun sebebi şudur: İnsan genelde Allah'a itimatsızlığından yani güvensizliğinden dolayı cimrilik eder, ya biterse ya

[1] Efendimiz (sas) bir ömür dilinden düşürmediği dualarının birinde: **“Eûzü bike mine'l-buhli ve'l-keseli.../Cimrilikten ve tembellikten Allah'a sığınırım...”** demiştir. (Buhari, *Tefsir, Nahl*, 1; *Cihad ve Siyer*, 25; *Deavât*, 38, 42; Müslim, *Zihar ve Dua*, 50)

bir daha gelmez ise ya elimdeki bu fırsat kaçarsa vb. korkuları ile cimrilik hastalığına yakalanabilir. Ama iman kalbinde yerleşen ve yeşeren insan, Allah'ın *Maliku'l-Mülk* olduğunu bir an dahi aklından çıkar-
maz; vermekte bitmeyeceğini ve Allah adına verilen hiçbir şeyin asla zayi olmayacağını, karşılığının kat kat verileceğini gayet iyi bilir. Bunun için de iman ile birlikte cömert olur; imanı ona cömertliği kazandırır.

Efendimiz (sas) bir ömür sahabisine ve tabi ki ümmetine cömertliğin önemini, hayatı ile gösterdi ve sözleri ile de destekledi. O, hiçbir zaman “yok” demezdi. O'nun mübarek lisanından kimseler yok sözünü duymadı. Kendinden ne istenildiyse verdi. Bunu ifade etme maksadı ile büyük Arap şairi Ferz dak diyordu ki: “O'nun ağzından hiçbir zaman la/yok sözü çıkmadı. Eğer teşehhüd olmasaydı, varlık onun ağzından hiçbir zaman la/yok sözünü duymayacaktı.”

Hatta bir gün Hz. Ömer (ra) dayanamadı ve dedi ki: “Ya Resulullah! Kendini bu adamlar için bu kadar sıkıntıya sokma! İstediler verdin, yine istediler yine verdin, sonra yine istediler bu sefer elinde yoktu vaat ettin. Değer mi bu üç kuruşluk insanlar için böyle bir sıkıntıya girmeye!” Allah Resülü Hz. Ömer'in bu sözünden pek hoşnut olmadı ve şöyle buyurdu: “Ey Ömer! **Ben ancak bununla yani vermekte emrolundum.**” (İbn Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, c. 6, s. 63)

O cömertti, her şeyde zirve olduğu gibi onda

da zirveydi. Bunu ifade etme maksadı ile Enes b. Malik şöyle diyordu: “Benim Efendim hem Ahsenu’n-Nas/ insanların en güzeli hem de Ecvedu’n-Nas/ insanların en cömerdi idi.” (Müslim, Fedâil, 48)

O’nun cömertliğine bir örnek vermek gerekirse Huneyn günü, Safvan b. Ümeyye’ye nasıl davrandığına bakmamız yeterlidir: Huneyn ganimetleri bir vadide toplanmıştı. Safvan, hayran hayran o ganimet develerine bakıyordu. Allah Resulü (sas) yüreğindeki kapalı kilitleri açmak için Safvan’a şöyle dedi: “ **Ey Safvan! O develer çok mu hoşuna gitti?**” O da: “Evet, Ey Muhammed!” dedi. Efendimiz bunun üzerine: “**Al hepsi senin olsun**” dedi. Safvan bir anda neye uğradığını şaşırarak: “Ey Muhammed! Benimle alay mı ediyorsun?” dedi.

Elbette ki hayır... Latife yollu dahi olsa, hayatının hiçbir evresinde yalan ve alay olmayan Alem-lerin Efendisi (sas) son derece ciddiydi ve karşıda duran yüz deveyi bir cümlede ve hiç de tereddüt etmeden Safvan’a vermişti. Safvan, büyük bir sevinç ile o develeri aldı ve kavmine döndü. Mekke’ye girerken halkına şöyle sesleniyordu: “*Ey kavmim! Koşun ve Muhammed’in getirdiği dine girin. Muhammed, öyle bir veriyor ki, Allah’a tam anlamı ile itimat eden biri ancak böyle verebilir.*” (İbn Hişam, Sîre, c. 4, s. 135, 136)

O veriyordu, hiç korkmadan ve ümmetini de vermeye davet ediyordu. Bir gün ashâbı ile oturmuşken onlara şöyle bir misal anlattı: “ **Cömert ile cim-**

ri adamın misali, zırh giyinmiş iki adamın misali gibidir. İkisi de zırh giyinmiştir. Cömert adam kendinden istenilince verir, bazen istenmeden verir, o verdikçe üzerindeki zırh genişler, genişledikçe o zırh hem ona rahat ettirir, hem de onu her türlü tehlikeye karşı korur. Cimri adam da zırh giyinmiştir. Ama o istenilince vermez, kendiliğinden hiç vermez. Vermediği için de korkak bir hayat sahibi olur. Korktukça kabuğuna çekilir, büzüldükçe zırhı daralmaya başlar. Öyle bir hale gelir ki, o korunmak için giyindiği zırh ona en büyük azabı ve acıyı verir bir hale dönüşür.” (Buhari, Zekat, 28; Müslim, Zekat, 75)

İşte Efendimiz (sas), böyle cömertliği tavsiye ediyor, cimrilikten ise sakındırıyordu. Bizler de inşallah cimrileşen kapitalist dünyanın hepimizi nemelazımcılık, bencillik, hodgamlık ile benliğimizi kuşattığı/sardığı bugünlerde cömertlikte zirve olan o altın silsilenin güzel halkası *Talhatü'l-Hayr* ile cömertliği yeniden öğrenecek ve biz de o güzide insan gibi vermenin mutluluğuna ereceğiz. Talha'nın şahsında eşyanın değerini/konumunu öğrenecek; eşyayı sırtımızda bir yük değil, altımızda bir *Burak* etmenin yollarını arayacağız. Eşyaya mahkum değil, eşyaya hakim olacak, hepsine olması gerektiği kadar değer vermenin yollarını keşfedeceğiz.

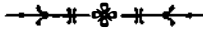

1. Bölüm

TALHA B. UBEYDULLAH'IN

(*Radiyallahu Anhu*)

ÇOCUKLUK VE GENÇLİK YILLARI

Talha b. Ubeydullah'ın (ra) doğum tarihi konusunda bazı ihtilaflar olsa da Miladî, 590 yılında, Mekke'de doğduğu yönündeki rivayetler daha doğrudur. (Ibn Hacer, *el-Isabe*, c. 2, s. 951) Bu yılı, Hz.Talha'nın doğum yılı olarak kabul edersek Hz. Talha aziz dostu Zübeyr'den dört yaş büyük, yoluna baş koyduğu Hz. Muhammed'den (sas) on dokuz yaş, hidayetine vesile olan Hz. Ebû Bekir'den ise on yedi yaş küçüktür.

Babası, Ubeydullah b. Osman b. Amr b. Ka'b b. Sa'd b. Teym b. Mürre'dir. Bu soy ağacına göre Hz. Talha yedinci göbekten dede Mürre'de soyu, Efen-dimiz (sas) ile birleşir. Bu yönü ile de Talha, Allah Resulü'nün uzaktan da olsa amca oğlu sayılır. Yine bu soy ağacına göre Hz. Talha, hidayetine vesile olan Hz. Ebû Bekir ile üçüncü göbekten dede Ka'b'dan dolayı amca oğlu olurlar. Zaten ikisi de o gün için Mekke'de kan davalarında diyet ve cezaları belirle-mekle görevli olan Teymoğulları'na mensupturlar.

Baba Ubeydullah b. Osman hakkında kaynaklarımızda çok fazla bilgi yoktur. Onun nübüvvet öncesi dönemde yaşayıp vefat ettiği bilinmektedir.

Annesi, Sa'be bint Abdullah b. İmad el-Hadremî'dir. Hadremî izafetinden de anlaşılacağı gibi annesi Kureyşli değil, aslen Yemenlidir. Ama yıllar önce Yemen'den Mekke'ye gelmiş önce Ümeyye-oğullarından Ebû Süfyan b. Harb ile evlenmiş (İbn Kuteybe, *el-Maârif*, s. 229), ondan boşandıktan sonra da Teymoğulları'ndan Ubeydullah b. Osman ile evlenmiştir.

Hem baba Ubeydullah hem anne Sa'be oldukça zengin ailelere mensupturlar. Baba Ubeydullah, aynen Hz. Hatice (r.anha) ve Hz. Ebû Bekir gibi ticaretle özellikle de uluslararası ticaretle meşgul oluyordu.

Anne Sa'be bint Abdullah, İslami davetin ilk yıllarında gerek Müslümanlara gerekse oğlu Talha'ya karşı oldukça sert bir tavır takınmış, ama sonraları İslam'ı kabul ederek sahabî olma şerefine nail olmuştu. (Hakkında daha fazla bilgi için bkz: İbn Hacer, *el-İsabe*, c. 4, s. 2556; İbn Esir, *Usdü'l-Ğabe*, c. 7, s. 282)

Ubeydullah ile Sa'be'nin, Talha dışında Malik isminde bir oğulları daha olmuştu. Ancak Malik, İslam'a karşı düşmanca bir tavır takınmış, Bedir Gazvesi'nde müşrik saflarında savaşmış ve küfür yolunda ölmüştü. (İbn Hazm, *Cevâmiu's-Sire*, s. 151)

Ubeydullah b. Osman, Sa'be dışında Kerime bint Mevheb isimli bir hanımla da evlilik yapmış, bu hanımdan da Osman isminde bir çocuğu olmuştu. Hz. Talha'nın baba bir kardeşi olan Osman'ın, Talha'dan büyük olduğu tahmin edilmektedir.

Osman b. Ubeydullah da kardeşi Talha gibi nübüvvetin ilk yıllarında Müslüman olmuş, Medine'ye hicret etmiş, iman yolunda bir hayatın sahibi olarak Medine'de de vefat etmiştir. (Hakkında daha fazla bilgi için bkz: Ibn Hacer, *el-İsabe*, c. 2, s. 1237; Ibn Esir, *Usdü'l-Gabe*, c. 3, s. 576)

Miladî, 590 yılında Ubeydullah ile Sa'be'nin evliliklerinden doğan çocuğa, o gün için bölge insanının çokça kullandığı bir isim olan Talha ismi verilir. Talha; Arapçada bir ağaç ismidir. Zamk ağacı ya da en fazla bilinen anlamı ile akasya ağacıdır. Bu manada da Kur'an içerisinde Vâkı'a süresinde (56/29) şöyle geçer: "... **ve talhin mendud/ meyve veren bereketli ağaçlar.**"

Baba Ubeydullah, oğluna bu ismi verirken bölgede bu ismin bilinmesinden ve yaygınlığından dolayı vermişti. Ama isim ile müsemma arasında çok yakın bir ilişki vardır. Nasıl ki; Zübeyr'in ismi ile müsemması arasında bir ilişki vardıysa; Talha'nın da ismi ile müsemması arasında bir ilişki vardı. Zübeyr, *kağıda yazılı küçük not* demektir. Bu ismin Zübeyr'in şahsiyeti ile alakasını biz şöyle kurmuştuk: Zübeyr,

şahsiyetinin iki anahtarı olan ihlas ile aşkı bir kağıda yazmış ve bir ömür bu yazılı notun arkasında durmuş; ihlas ve aşkta zirve olmuştu. Talha da *akasya ağacı* demekti. Akasya ağacı çok bereketli bir ağaçtır. Bu ağacın kabuklarındaki tanelerden, zamlıktan, yaprağından, çiçeğinden hatta bazı türlerinin meyvelerinden istifade edilir. Yani akasya ağacı, oldukça cömert ve kerim bir ağaçtır. İşte cömert bir ağacın ismi, şahsiyetinin anahtarı *cömertlik* olan yiğit bir insanın ismi olacaktı. Talha, ismi ile müsemma olacak ve aynen bir akasya ağacı gibi, kabuğundan, yaprağından, çiçeğinden, zamlıktan, meyvelerinden yani neyi varsa her şeyinden başkalarını nasiplendirecektir. Talha, bir akasya ağacı idi, o önce malını verdi, terini/emeğini verdi, vücudunu Muhammed'e (sas) kalkan etti ve sonunda da Cemel'de zalim bir mızrağa canını verdi.

Talha, zengin ve varlıklı bir ailenin çocuğu olarak gözlerini Mekke'de açtı. Ailesinin ekonomik imkanları sayesinde rahat bir çocukluk dönemi geçirdi. Babası ve annesi Talha'nın iyi yetişmesi için ellerinden geleni yapıyor; ona yüzmeyi, atıcılığı ve biniciliği öğretiyorlardı. Talha bunların hepsini çok iyi öğrenmesine rağmen bunlara pek fazla ilgi duymuyor, hep babası gibi ticarete merak ve ilgi duyuyordu. Çocukluk yaşlarından itibaren babası ile çarşı pazar dolaşır, ticareti öğrenmeye çalışırdı. Babası oğlunun ticarete olan ilgisini görünce, onun bu

alanda daha iyi yetişmesi için ona birtakım fırsatlar sunmaya başladı. Talha, daha on yaşlarında bir çocuk iken bazı malları alıp satmaya başlamıştı bile ...

Baba Ubeydullah, oğlu on beş yaşlarına gelince, uluslararası ticareti öğrenmesi için onu Suriye ve civar yerlere göndermeye başladı. Talha, her gittiği ticari seferlerden çok ciddi başarılar ile dönüyordu. Bu yönüyle de hem ailesinin, hem de Mekke ahalesinin takdirlerini toplamıştı.

Talha'nın iman öncesi bu ticaret hayatında, imanının izlerini gösteren birtakım emareler görülüyordu. Aynı zamanda ideal bir ticaret adamının olmazsa olmazı iki temel hususiyeti, en güzel bir şekilde temsil ediyordu: *Sıdk* ve *semahat* ... Yani, güvenilirlik ve kolaylık.

Daha varlık alemi Risalet ile tanışmadan, ileride Risalet Davası'nın yiğitleri olacak bir avuç tüccar, birbirlerinden habersiz bu güzel hasletleri hayatlarında temsil ediyorlardı. Başta Nübüvvet güneşi Hz. Muhammed (sas), olmak üzere, yakın arkadaşı Ebû Bekir, Abdurrahman b. Avf, Osman b. Affan ve tabii ki genç yaşına rağmen Talha ... Bu isimler karanlık çağın/Cahiliye Döneminin pisliklerine bulaşmadan temiz kalabilmiş, vicdan sahibi tüccarından birkaçı idiler. Hepsinin de genel ahlakı sıdk ve semahatti. Bu ruhlar temiz ruhlardı, temiz temize, tahir tahire yakışırdı. Öyle de olacak, çok değil bir-

kaç sene sonra bu temiz ruhlar en temiz ve en tahir ruh olan Hz. Peygamber'in etrafında birleşeceklerdi. Temizlikleri, İslam'ın güzellikleri ile birleşecek ve ortaya inanılmaz güzellikler çıkacaktı.

Talha, genç yaşına rağmen sıdk ve semahat ile çok geçmeden aranan bir tüccar olmuştu. Bu vasfı ile öne çıkmış ve artık çok sık Suriye'ye özellikle o gün için önemli bir Pazar olan *Busra*'ya gidip gelmeye başlamıştı.

Ve yıllar miladi 610 yılının Ramazan ayını gösteriyordu. Yıllardır hasretle beklenen olmuş İsa'dan (as) bu yana kapanan gök sofrası, yeniden oldukça cömert bir şekilde insanoğlunun üzerine açılmış ve semanın emini olan Cibril, arzın emini olan Muhammed ile buluşmuştu.

Efendimiz (sas), öğrendiği bu iman hakikatlerini yanı başındaki insanlara duyurmaya başlamıştı. O'nun, vahiy ikliminden kendisine gönderilen ölümsüz mesajlarına icabet ederek, iman halkasına ilk giren Hatice'si olmuştu. Onu, on yaşındaki yeğeni Ali, ardından otuz sekiz yaşındaki yakın dostu Ebû Bekir takip etmişlerdi. Efendimiz'in (sas), on altı yaşındaki hala oğlu Zübeyr'in de iman şerbetini içmesiyle, o gün için yedi kişilik küçücük bir iman halkası oluşmuştu. O kutlu halka sekizinci olacak kişiyi bekliyordu. İman halkasının bu sekizinci kişisi, ileride adından çokça bahsettirecek ve cömert-

likte zirve olup bu alanda abidevi bir şahsiyet olacak Hz. Talha'dan başkası değildi.

Hz. Talha, o günlerde ticaret maksadı ile yine *Busra*'daydı. Bir aralık yüksekçe bir yere çıkmış pazarda bulunan tüccarlara bağırarak bir rahibi gördü. Rahip diyordu ki: "Ey Tüccarlar topluluğu! İçinizden haremli, Mekkeli kimse var mı?" Talha: "Ben varım!" deyince rahip ona doğru yaklaştı. Mekkeli birini karşısında görmeyen heyecanı ile Rahip: "Ey genç! Ahmed zuhur etti mi?" diye sordu. Ahmed, Hz. İsa'nın (as) gelmesini müjdelediği son peygamber, karanlık olan çağı aydınlatacak son nübüvvet güneşi idi. Ama Talha böyle birinden habersizdi, onların *Ahmed* dediğine Mekke *Muhammed*, diyordu. Talha ise o güne kadar Muhammed'den (sas) risalet ve nübüvvete dair hiçbir şey duymamıştı.

Talha, o gün için cevap bekleyen rahibe olumlu bir cevap veremedi. Ama rahip, orada Talha'nın yüreğine imanın tohumunu serpmişti. Rahip dedi ki: "*Bu günler, Ahmed'in dünyaya risalet vazifesi ile geleceği günlerdir. Bu günler, nübüvvet güneşinin doğacağı günlerdir. Bu günler, batıl her ateşin sönmüş, hak ve hakikat güneşinin doğacağı günlerdir. Bu günler risalet davasının Mekke'de ortaya çıkıp orada kendine yer bulamayıp hürması ve suyu bol bir beldeye gideceği günlerdir.*" Bu son sözleriyle *Busra*'nın rahibi Mekke'nin Varakası ile aynı dili konuşuyordu. Diller aynıydı, çünkü beslendikleri kaynaklar aynıydı. Her ne kadar bu bil-

ginler, tahrif olmuş metinler üzerinden konuşuyor-salar da, hakikate dair bazı mesajları dile getiriyor; hep aynı yöne ve hep aynı yere işaret ediyor, bakışla-rı hep bir noktada birleştiriyorlardı. Evet, o gün dil-ler Muhammed, diyordu, parmaklar Muhammed'i işaret ediyordu, yüzler Muhammed'e dönüyordu. *Busra'nın* Rahibi de her hakikat aşığı gibi aynı söz-leri dile getiriyordu. Rahip en son Talha'ya şöyle de-di: “*Ey genç! Sakın O'nu kaçırma! Sakın bu fırsatı yani onula birlikte olma, ona dost olma, yoluna yoldaş olma, sırrına sırdaş olma, canına canan olma fırsatını kaçır-ma! Sakın ayağına kadar gelen bu fırsatı kaçırma!*” (İbn Hacer, *el-İsabe*, c. 4, s. 950)

Bu son tavsiyeler Talha'nın adeta beynine ka-zınmıştı. Artık Talha bir an önce Mekke'ye varmak ve bu olayın mahiyetini iyice öğrenmek istiyordu. Bu düşünceler içinde o günler yirmi yaşlarında olan bu genç tüccar, Mekke'nin yolunu tuttu.

2. Bölüm

TALHA B. UBEYDULLAH'IN

(*Radiyallahu Anhu*)

İMAN İLE TANIŞMASI

Talha b. Ubeydullah, rahipten öğrendiklerinin heyecanı ile Mekke'ye doğru yürüyordu. Ama bu sefer yol sanki uzadıkça uzuyor, bir türlü bitmek bilmiyordu. Evine ulaşır ulaşmaz, anne Sa'be oğlunu her zamanki gibi, çok büyük sevinç ile karşıladı. Talha daha yeni oturmuştu ki, zihnindeki baskılara daha fazla dayanamadı ve annesine sordu: "Ey anneciğim! Ben yokken Mekke'de herhangi bir olay oldu mu?" Anne biraz da sinirlenerek: "Evet oldu!" dedi. Talha daha da heyecanlanmıştı: "Söyler misin anneciğim ne oldu?" Annesi cevaben: "Ebû Talib'in yeğeni yetim Muhammed, kendisine peygamberlik geldiğini iddia etmeye ve taptığımız ilahları kerih görmeye başladı." dedi. Talha duymak istediği haberi elde etmenin sevinci içerisindeydi, ama yine de annesine belli etmemeye çalışıyordu. Tekrar annesine sordu: "Peki Muhammed'e inanan kimse oldu mu?" Anne biraz daha sinirlenmiş ve bütün

öfkesi ile: “Evet, ona amcan Ebû Kuhafe’nin oğlu Ebû Bekir ve birkaç akrabası da inanmış.” dedi. Talha, Ebû Bekir’in o halkaya dahil olmasına sevinmiş ve Muhammed’den önce ona gitmenin uygun olacağına karar vermişti. Annesinden müsaade alarak dışarı çıktı ve Ebû Bekir’i aramaya başladı. Hz. Ebû Bekir’i bulması çok da zor olmadı, çünkü Ebû Bekir iman davasına adeta ana ve baba olmuş, imana evlat kazandırma adına temiz ruhlu insanları aramaya başlamıştı. O güne kadar birkaç insan onun vesilesi ile o altın silsilenin içerisine dahil olmuştu. Sayı o gün için yedi idi ve Hz. Ebû Bekir, iman halkasına kazandıracığı sekizinci insanı arıyordu. Bu duygular içerisinde Hz. Ebû Bekir, Talha ile karşı karşıya gelince ikisi de bir anda içlerinden “Buldum!” diyerek sevinmişlerdi. Hz. Ebû Bekir imana taşıyacağı sekizinci insanı bulduğuna seviniyor, Talha ise rahibin sözlerinin tesiri ile hakikatin ne olduğunu sorma adına Hz. Ebû Bekir’i arıyor, bulduğu için de seviniyordu. Önce Talha başladı konuşmaya:

“Söyle ey amcamın oğlu! Muhammed ne diyor?” Hz. Ebû Bekir başladı anlatmaya, Talha daha fazla dayanamadı ve rahip ile olan konuşmasını anlattı. Hz. Ebû Bekir onu dinledikten sonra: “Gel, seni Resulullah’a götürüyüm. Aklından geçen suallere o cevap versin.” dedi. Beraberce Hz. Peygamber’in (sas) evine doğru yürümeye başladılar. Bu yürüyüş öyle bir yürüyüştü ki, Talha’nın hem ahiretini hem

dünyasını değiştirecekti. Bu yürüyüş Muhammed'e doğru bir yürüyüştü. Muhammed'e yürüyenler kurtulurdu, Muhammed'e yürüyenler canlarını, mallarını O'nun davası uğrunda feda ederlerdi. Muhammed'e yürüyenler neleri varsa onları arkalarında bırakırlardı. İşte şimdi Talha da bunun için ölene kadar terk etmeyeceği huzur-u risalete doğru yürüyordu.

Önde Hz. Ebû Bekir (ra), arkada Hz. Talha, Efendimiz'in (sas) huzuruna girdiler. Allah Resulü Talha'yı görünce sevindi. Ebûbekir'e, o risalet davasının baba ve anasına tebessüm etti, adeta içerisinden şu duyguları geçiriyordu: *"Ey Ebû Bekir! Sen temizsin, ancak temiz adamlarla muhatap olur, bana da temiz adamlar getirisin."* Evet ... Ebû Bekir temizdi, Talha temizdi, Hz. Muhammed (sas) tertemiz idi ve temiz ancak temize yakışırdı.

Allah Resulü, karşısında duran yirmi yaşlarındaki o sadık tüccara olanları anlattı. Hz. Talha bir taraftan anlatılanları dinliyor, diğer taraftan rahibin söylediklerini düşünüyordu. Efendimiz'in (sas) sözleri bitince Talha, *Busra* pazarında duyduklarını anlatmaya başladı. Talha anlattıkça Efendimiz tebessüm ediyordu, çünkü bu sözleri birkaç gün öncesinde biraz farklarla yaşlı Varaka'dan da dinlemişti. Hakikatin adresi tekti. O rahip de Varaka da el-Hakk olan Allah'ın bildirdiklerini, ancak o bildirilenlerin tahrif olmamış kısmı ile konuşuyor ve ikisi de adeta şunları söylüyorlardı: *"Risalet davası zor bir davadır."*

Bu dava dile getirilmeye başlanınca birileri rahatsız olacaktır. Çünkü risalet davası hakikat davasıdır. Her hakikat davası batılın temsilcilerine karşı verilir. İşte bu dava dile getirilmeye başlanınca batılın temsilcileri rahatsız olacak, sizi alaya alacak, size fiili ve sözlü saldırılarda bulunacaktır. Dolayısı ile bu davada sürgün var, bu davada işkence var, alaya alınma var; aştan, işten, eşten, evlattan ve serden vazgeçme var..."

Evet ... Hz. Muhammed (sas) bunları bildiriyordu, *La ilahe illallah* kelime-i tayyibesinin sorumluluklarını genç Talha'ya anlatıyordu. Talha, ya kabul edecek ya reddedecekti. Sözün sonunda Talha, bir Efendimiz'e (sas) baktı, bir Efendimiz'in sağının adamı Hz. Ebû Bekir'e ve içinden şu sözü geçirdi: *"Tallahi! La yectemi'â el-isnanî a'la delaleti ebeden./ Bu iki insan asla delalet üzere birleşmez, bir araya gelmezler."* Bu sözü der demez o beklenen ve uğruna canların feda olacağı *kelime-i şehadeti* söyledi ve iman halkasının sekizinci neferi oldu. (Halid Muhammed Halid, *Rical Havle'r-Resûl*, s. 353)

Hz. Talha için artık bambaşka bir hayat başlamıştı. İman edip o kutsî halkaya dahil olmuştu ve şimdi imanın bedelini ödeme noktasında, o da her Müslüman gibi imtihan edilecekti. İleride *Talhatü'l-Hayr* lakabının sahibi olacak olan Hz. Talha, iman edince, o genç bedeni ile zorlu imtihanları göğüslemeye çalışacaktı.

Hız. Talha imanın mutluluğunu yüreğinin ta derinliklerinde hissederek huzur-u risaletten ayrıldı ve evine döndü. Evde bu mutluluğunu ilk önce annesi ile paylaşmak istedi. O güne kadar hep şefkat ve merhamet gördüğü annesinin de bu büyük mutluluğu tatmasını istiyordu. Talha istiyordu, ama anne Sa'be pek de Talha gibi düşünmüyordu. Talha annesine Müslüman olduğunu söyleyince, karşısında duran o şefkat timsali anne gitmiş, yerine öfke ve kinden neredeyse gözleri dışarı fırlayacak bir kadın gelmişti. Annesi öyle bir sinirlenmişti ki, genç Talha neye uğradığını şaşırılmış ve hiçbir şey demeden annesinin öfkesinin geçmesini beklemeye başlamıştı. Ama annenin öfkesi pek de dineceğe benzemiyordu; Talha onun iman etmesini beklerken şimdi anne tehditlerle, küfürlerle Talha'dan bu yeni dine yüz çevirerek atalarının dinine dönmesini istiyordu. Tartışmalar, sözlü ve fiili saldırılar daha imanının ilk gününde başlamıştı. Şimdi ana, küfürde dayatıyor, oğlunu bu yeni dinden çevirmeye çalışıyor; Talha ise bir taraftan bu baskılara direniyor, bir taraftan da annesinin hidayeti için hem dua ediyor, hem de sözleriyle annesine bir şeyler anlatmaya çalışıyordu. Ama Talha bir türlü annesine söz dinletemiyor, anne de oğlunu eski dinine çeviremeyince kızgınlıktan ne yapacağını bilemiyordu. Anne imana olan kininin verdiği hırs ile anne şefkatine dair her şeyi kesip atmış, sanki önünde duran öz oğlu değil de

yabancı biriymiş gibi davranmaya başlamıştı. Talha ile annesinin bu mücadelesi, Mekke hayatı boyunca hep böyle sıkıntılı bir halde devam edecekti.

O günlerde daha iman halkasına dahil olmamış, ancak yıllar sonra Efendimiz'i (sas) tanıyıp, ona aşık olacak ve önden giden atlıların iman yolunda verdikleri mücadelenin boyutunu bizlere aktaracak olan Mes'ûd b. Hırâş, Hz. Talha'nın Mekke'deki günlerinde iman yolundaki sadakatini şöyle anlatır: "Ben Safa ile Merve arasında dolaşırken kalabalık bir grup insanın bana doğru geldiklerini gördüm. Kenara çekildim ve gelenlerin kimler olduklarını görmek için beklemeye başladım. Baktım ki, en önde elleri boynuna bağlanmış bir genç ve arkasında ellerindeki kamçılarla o gence vuran adamlar var. En arkada ise yaşlı bir kadın, o da eli kamçılı adamlara sürekli emirler yağdırıyor, onlara gence sürekli vurmaları için emirler veriyordu. Çok merak ettim, kendi kendime dedim ki: 'Kim bunlar? Bu genç nasıl bir suç işlemiş ki, böyle bir cezayı hak etmiş olabilir?' Etraftaki insanlara bu gencin kim olduğunu sordüğümde dediler ki: 'Bu genç Talha b. Ubeydullah'tır'. 'Onu döven, ellerindeki kamçılarla ona kırbaçlar vuran kimlerdir?' diye sordum. Oradakiler: 'Bunlar Teymoğulları mensuplarıdır. Yani Talha'nın kardeşleri, amcaları, dayıları ve akrabalarıdır.' dediler. Bunun üzerine ben de tekrar sordum: 'Peki şu bağırıp çağırın kadın kimdir?' Dediler ki: 'O da Talha'nın

annesi Sa'be binti Hadramî'dir.' 'Peki, ne istiyorlar akrabaları Talha'dan?' diye sordum. 'Talha babalarının dininden yüz çevirip Muhammed'in dinine tabi olmuş. Akrabaları da ona işkence ederek onu yeniden atalarının dinine çevirmeye çalışıyorlar.' diye cevap verdiler.' Ardından bir müddet bu genci takip ettim. Akrabaları ne kadar baskı yaparlarsa yapsınlar o gencin ağzından çıkan cümle şu idi:

"İsterseniz beni öldürün, ama ben asla dinimden dönmeyeceğim." (İbn Hacer, *el-Isabe*, c. 3, s. 1825, 1826)

Mes'ud b. Hırâş, rivayet ettiği bu olaya şahit olduğu zamanlar daha iman namına hiçbir şey bilmiyor, bilmediği için de bir türlü anlamıyor, anlamlandıramıyordu. İşkencelere maruz kalan bu gencecik insanın ne adına bunca sıkıntıyı göğüslediğini; ona, kamçılarla, tokatlarla, tekmelerle vuran kalbi kararmış insanların, ne adına böyle yaptıklarını; öz annesinin evladına bu düzeyde bir nefreti nasıl duyacağını anlamıyordu. Yıllar sonra Mes'ud da imanın mutluluğuna erince; o da: *"Ey iman! Sen ne değerli şeymişsin ki, her şey senin yoluna harcanırmış."* diyecektir.

Hız. Talha (ra), Mekke'de kaldığı müddet boyunca ailesinden özellikle de annesinden çok çekti. Bazen aç bırakılırdı, günlerce bazen bir mekana hapsedilirdi, bazen de Mes'ud b. Hırâş'ın rivayetinde olduğu gibi elleri boynuna asılır, çarşı pazar kam-

çılar altında dolaştırılırdı. Ama Talha, neye uğrarsa uğrarsın, ne tür işkence ve baskılara maruz kalırsa kalsın, hep sabreder, direnir ve iman yolunda sebat ederdi.

İbnü'l-Esir, Talha b. Ubeydullah'ın Mekke günlerine ait şöyle bir hatıra rivayet eder: "Hz. Ebû Bekir (ra) ile Hz. Talha'nın (ra) Muhammed'e (sas) gelen bu yeni dine iman etmeleri Mekkelileri çılgına çevirmişti. Onlar, bu iki temiz ve saygın tüccarın iman etmelerinden endişeleniyor ve başkalarının da onları görerek bu dine ilgi duymalarından korkuyorlardı. Bunun için de *Esedü'l-Kureyş/Kureyş'in Aslanı* diye anılan ve herkesin ödünü koparacak düzeyde güçlü olan Nevfel b. Huveylid el-Adevviyye, Talha'nın abisi Osman'ın da yardımı ile, Hz. Ebû Bekir ile Talha'yı önce ellerini iplerle sıkıca bağlar, sonrada bu iki iman insanını atalarının dinine çevirme adına birbirlerine yüz üstü bağlarlardı. Saatlerce bu iki insan Mekke'nin sokaklarında bu halde bekletilir, başka iman edenlerin gözünü korkutmak ve ibret olsun diye böyle yaparlardı. İşte o günlerde bir avuç Müslüman Talha ile Hz. Ebû Bekir'i o halde görünce "*Karneyn*" derlerdi. *İki yakın yani ayrılmaz iki dost* anlamındaki bu ifadeyi kullanırlardı. Talha, Hz. Ebû Bekir ile böyle anılmaktan çok hoşlanır, yıllar sonra bile kendisini hep böyle tanıtır. (İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-Ğabe*, c. 3, s. 85)

Hız. Talha'nın Mekke günleri hep böyle sıkıntılı ve zorlu olmuştur. O, biraz da bu sıkıntılardan uzak kalma adına ticari seyahatlerini artırır, Mekke'de kalmaktansa civar yerlerde ticaret bahanesi ile kalmayı tercih ederdi. Ama Talha, her ticari sefere çıkarken yüreğinde büyük bir burukluk yaşıyor, kendisinin rahat ederken başta Efendimiz olmak üzere Müslümanların işkenceler altında inlemesini imandan elde ettiği şerefe sığdıramıyordu. Bunun için de ne zaman Mekke dışına çıksa Efendimiz'den (sas) izin alıyor ve daha infak, sadaka ve zekata dair somut emirlerin olmadığı Mekke döneminde bile şahsiyetinin anahtarı olan cömertlikle düşenin elinden tutuyor, zayıf ve yoksullara yardımcı oluyordu.

Talha, bir taraftan elde ettiği ekonomik imkanları, Müslümanların sıkıntılarını girmek adına safrederken diğer yandan da imanının muhafazası ve iddianın ispatlanması için büyük bir mücadele ortaya koyuyordu. Aynı zamanda, ticari faaliyetlerine de devam ediyordu. Yine bir gün Şam'a ticari bir amaçla gitmişti. Götürdüklerini sattı, alacaklarını aldı ve kervanını yola çıkardı. Kervan önden gidecek, kendisi de yine ticari bir amaçla Medine'ye uğrayıp, öylece yoluna devam edecekti. Talha, bu amaçla Medine'ye geldi, bir de ne görsün, yoluna baş koyduğu Hız. Peygamber (sas), imanının davası Mekke'ye dar gelmeye başlayınca tüm Müslümanlarla beraber Yesrib'e hicret etmiş, Yesrib'i Medine'ye, Daru's-

selam yurduna çevirmeye başlamıştı. Talha hiç beklemediği bu hâl ile karşılaşınca ne yapacağını, ne diyeceğini şaşırmış ve Allah Resulü'nün huzuruna gelerek: *"Ya Resulullah! Şu ana kadar ticaretten elde ettiğim tüm sermayem bir kervan ile Mekke'ye doğru gidiyor. Ben Mekke'ye gitsem belki malıma kavuşacağım, ama seni kaybedeceğim. Seni kazanayım da seninle beraber olayım da varsın tüm sermayem yok olsun. Sen şahit ol ki tüm varlığımı senin varlığına adadım."* diyordu. Allah Rasulü, cömertliği şahsiyetinin anahtarı haline getiren bu iman insanının yaptığı bu amele sevindi ve onu tebrik etti.

Artık Hz. Talha için yepyeni bir hayat başlamıştı. O da her Müslüman gibi Medine'yi yurt edinerek orada cihana Muhammedi sancağı taşımak için gayret sarf edecekti.

3. Bölüm

TALHA B. UBEYDULLAH

(*Radiyallahu Anhu*)

MEDİNE'DE

Medine o günlerde yeryüzünün ikinci bir örneğine halen rastlamadığı çok güzel bir kardeşlik destanına şahit oluyordu. Bir taraftan evlerini, işlerini, aşlarını, çocuklarını, eşlerini, ailelerini ve tüm sermayelerini iman yolunda bırakıp gelen Muhacirler, bir taraftan da neleri varsa kardeşleri ile paylaşmaya hazır Ensar ...

Allah Resulü her muhaciri bir ensar ile kardeş kılıyordu. Cömertlik timsali Talha'yı da büyük Kur'an karilerinden Ubey b. Ka'b'a kardeş kılacaktı. (İbn Habib, *el-Muhabbar*, c. 73) Artık her Müslüman için yepyeni bir hayat başlıyor, her türlü zorluğa rağmen, tüm inananlar bu hayata alışmaya çalışıyorlardı. Hz. Talha, Medine'ye yerleşir yerleşmez, Mekte'de kalan ailesini yanına getirme yollarını aradı. Kendisi gidemezdi, çünkü başta annesi olmak üzere tüm akrabaları onu engellemeye çalışır, belki de bir daha dönme imkanı da bulamazdı. Bunun için Akabe bi-

atının ilklerinden yiğit sahabi Es'ad b. Zürare'ye rica etti. Esad da bu görevi kabul ederek Mekke'ye gidip Talha'nın ailesini alıp Medine'ye getirdi.

Allah Resulü, Medine'de Mescid'in inşasının ardından, bölgede otoriteyi ve güvenliği temin etmek için Medine'de yerleşik Yahudi kabileleriyle anlaşma imzaladı. Bu arada da özellikle Mekke hakkında bilgiler topluyordu. Efendimiz (sas), Medine'ye varır varmaz çok ciddi bir istihbarat ağı kurdu. O hiçbir zaman şunu demedi: *"Ben ne de olsa bir peygamberim, zaten bana Cebrail ya da bazı özel haber alma kaynaklarım gerekli bilgileri ulaştırırlar. Öyleyse onları bekleyeyim."* Hayır... O, biliyordu ki, Allah'ın değişmez yasaları vardı. *Sünnetullah'*ı vardı. Allah ancak o yasalara göre yardım ederdi. O yasaların en başında gelen ilke ise şu idi: Önce siz bir beşer olarak, bir kul olarak elinizdeki tüm imkanları kullanarak Allah yolunda bir şeyler yapın. Gücünüzün sınırlarını zorlayarak bazı güzellikler ortaya koyun. Siz size düşeni yapın ki, Allah'ın rahmet ve yardımı üzerinize yağsın. Siz bir Musa olun, Firavun'un saraylarını zorlayın, göreceksiniz ki Allah Kızıldeniz'i size yol yapacaktır. Siz bir Nuh olun dağın tepesinde suyun, denizin olmadığı bir mekanda tahtalara çivi çakın, göreceksiniz ki Allah denizi ayağınıza getirecektir. Siz bir İbrahim olun ve büyük bir teslimiyetle suyu, yeşili, insanı olmayan bir vadiye eşinizi ve İsmail'inizi bırakın, göreceksiniz ki Allah orayı ye-

şertecek, gönülleri oraların sevgisi ile dolduracak; bitmez, tükenmez bir su olan Zemzem'i ayağınıza getirecektir. Siz bir İbrahim olun ve Nemrud'un ateşinin içine "Allah!" deyip atılın, göreceksiniz ki, ateş size serin ve selamet olacaktır. Siz İsmail olun ve Allah yoluna kurban olmak için baba İbrahim'in elindeki keskin bıçağın önüne kesilmek için boyun uzatın. Göreceksiniz ki, bıçak size dost olacak, sizi kesmeyecek ve yerinize semadan kurbanlar süzülüp gelecek.

İşte peygamberlik müessesesinin son halkası olan Hz. Peygamber bunları çok iyi biliyordu. Bu kıssaların bir çoğu ona daha Mekke yıllarında nazil olmuştu. O bunlardan aldığı ilham ile kul olarak elindeki tüm imkanları kullanmanın yollarını arıyordu. Bugün semaya kalkan eller eğer boş dönüyorsa, eğer bugün dualar icabetsiz kalıyorsa bilmemiz gerekiyor ki, halen biz gücümüzün sonuna gelmedik. Halen bir Nuh gibi ben mağlup oldum diye feryat edecek boyuta gelmedik. Bugün bizlerin risalet davası uğrunda verdiğimiz mücadelelerde bıçak kemiğe dayanmadı. Yapacak çok şey var ve ne yazık ki, biz daha hiçbir şey yapmadık.

Bunları biliyordu Efendimiz (sas) ... Bunun için Medine'ye varır varmaz bir dakika boş durmadan kul olarak yapacaklarını yapmaya başladı. Öncelikle bugünün lisanı ile ifade edecek olursak müt-hiş bir istihbarat teşkilatı kurdu. O gün Mekke, Ku-

reyş Sûresi'nde de beyan edildiği gibi yaz ve kış ticaretleri yaparlardı. Kışın Yemen'e, yazın ise Suriye'ye ticari kervanlar çıkarırlardı. Efendimiz (sas) bunu çok iyi bildiği için Mekke'nin özellikle Suriye için kullandığı yolları biliyor ve bu yolların Medine'ye yakın olma avantajlarını kullanarak, Mekke şirk cephesini ekonomik yönden zor durumda bırakmak istiyordu. Bu amaç ile daha Hicret'in yedinci ayından itibaren Mekke kervanlarını gözetlemeye başladılar. Artık Mekke için Suriye ticareti oldukça riskli ve sıkıntılı bir duruma gelmişti.

Takvimler Hicrî 2. yılı gösterdiği zamanlarda Efendimiz (sas) yine kurduğu o istihbarat ağı ile Ebû Süfyan rehberliğinde çok büyük bir kervanın Şam'a doğru yola çıktığı haberini aldı. [2] Ebû Süfyan, yaklaşık kırk süvari ile birlikte bu kervanı koruyordu. Gidişte Ebû Süfyan biraz da elini çabuk tutarak Şam'a ulaşmış; alacağını almış, satacağını satmıştı. Ama bir de bu yolun dönüşü vardı. Dönüş yolunda Ebû Süfyan'ı ciddi bir korku sarmıştı. Ebû Süfyan yola çıktığı zaman gelen geçenden Medine hakkında sorular sormuş ve elde ettiği haberlerle pek de durumun iyi olmadığını anlamıştı. Allah Resulü bu kervanı engelleme amacı ile 313 asker-

[2] Bu kervan, 50.000 dinarlık bir sermaye ile oluşmuş ve tam 1000 deve ile taşınan o güne kadar Kureyş'in çıkardığı en büyük kervandı. Kervanın ayrıntıları için bkz: İbn Hişam, *Sire*, c. 2, s. 257; Vakıdî, *el-Meğazi*, c. 1, s. 27, 28

le Medine'den yola çıkmıştı. Bir taraftan da bazı sahabileri hem kervan hakkında, hem Mekke'nin tepkisi hakkında bilgi getirmeleri için sağa sola gönderiyordu. İşte bu amaçla Talha b. Ubeydullah ile Aşere-i Mübeşşere'nin diğer bir yiğidi olan Said b. Zeyd'i sözkonusu kervan hakkında bilgi toplamaları için Suriye/Şam tarafına göndermişti. Bu iki yiğit korkusuzca Ebû Süfyan'ın kervanının izini sürmeye başladılar. Sonrasında ise kervanın muhtemel güzergâhında bulunan *Havra* denen mıntıkada beklemeye koyuldular. Bu arada Ebû Süfyan, kervanı riske atmamak için oldukça uzak olmasına rağmen yolunu değiştirdi ve gelişmelerden Mekke'yi haberdar etmek için Dumdum b. Amr el- Ğifari'yi, Ebû Cehil'e gönderdi. Bu haber üzerine Mekke bir ordu hazırlayıp yola çıktı, Ebû Süfyan da büyük bir başarı ile kervanı Mekke'ye vardırıdı. (İbn Hişam, *Sire*, c. 2, s. 258)

Böyle olmasına rağmen iki ordu Bedir kuyularının başında karşı karşıya geldi ve iman, o gün galip gelerek şirk cephesine ciddi bir darbe indirdi. İçlerinde Ebû Cehil, Utbe, Şeybe ve Velid'in de bulunduğu yetmiş müşrik Mekkeli öldürüldü ve bir o kadar da esir alındı.

Müslümanlar büyük bir sevinç ile Medine'ye doğru dönerlerken yolda bu iki yiğit, Talha b. Ubeydullah ve Said b. Zeyd, Efendimiz'e (sas) yetiştiler. Boyunları bükük ve mahzundular. Hz. Talha,

Efendimiz'in (sas) huzuruna geldi ve olanlardan habersiz bir şekilde: "Ya Resulullah! Ebû Süfyan'ın kervanını kaçırdık. Kervan başka bir yoldan Mekke'ye vardı." dedi. Efendimiz tebessüm etti ve olanları bu iki yiğide anlattı. Talha ve Said, Bedir gibi önemli bir gazveden mahrum kalmalarından dolayı bu sefer daha da üzüldüler. Efendimiz (sas), onları bir kez daha teskin etti ve onları da Bedir ashabından sayarak ganimetten pay verdi. Çünkü onlar bir görevlendirme ile o an orada bulunamamışlardı. (İbn Sa'd, *Tabakat*, c. 3, s. 216; İbn Esir, *Usdü'l-Gabe*, c. 3, s. 85)

↓
*
*
50
*
*
↑

Bazı tarihi kaynaklarda Talha'nın Bedir'e katılmayışının sebebi olarak onun o sıralar Şam'da ticari bir amaç ile bulunduğunu söylerler. *el-İsabe* sahibi İbn Hacer de böyle söyleyenlerdendir. (İbn Hacer, *el-İsabe*, c. 2, s. 950) Ama bu pek de isabetli bir görüş değildir. Zira, Hz. Talha zaten o günlerde ticaret yapacak sermayeden mahrumdur ve Medine'de çiftçilik yapmaktadır. Kaldı ki, ticari bir maksatla harbe iştirak etmeyen birine Efendimiz (sas) neden ganimetten pay versin ki?

Bedir Gazvesi, Hz. Talha'nın (ra) gönlünde hep bir burukluk oluşturmuştur. Her ne kadar O, Allah Resulü'nün görevlendirmesi ile Bedir'de sıcak çatışmanın içerisinde yer almamışsa da; ne zaman Bedir konuşulsa boynunu büker, Hamza, Ali, Zübeyr gibi orada bulunamayışına içerenirdi. Artık Talha'nın duaları bu olmuştu. "Eğer bir gün Allah yeniden

bizi düşmanla karşı karşıya getirirse, ben biliyorum ne yapacağımı..." diyerek, ya şahadet, ya gazilik olan iki güzelden birini elde etmenin dualarını yapıyordu. Nihayet dua kabul olacak, yollar Uhud'da bir kez daha Mekkelilerle kesişecek ve gün, o gün Talha'nın günü olacaktı.

UHUD'DA...

Tarihler Hicrî üçüncü yılın şevval ayını gösteriyordu. Kureyş, aylardır Bedir'in intikam ateşi ile yanıp tutuşuyordu. Bedir Gazvesi'ne sebep olan kervanın sermayeleri sahiplerine dağıtılmış, elde edilen kâr ise ortak bir kasada toplanmıştı. Özellikle yakınlarını Bedir'de kaybeden Mekke'nin sayılı aileleri bu kasayı var güçleri ile destekliyor ve büyük bir ordunun hazırlanması için ellerinden gelenleri yapıyorlardı. Derken 3000 kişilik büyük ve güçlü bir ordu oluşturularak Medine'ye doğru yola çıkıldı. (Vakıdi, *el-Meğazi*, c. 1, s. 200; İbn Sa'd, *Tabakat*, c. 2, s. 37)

Efendimiz (sas), Mekke'nin bu hazırlıklarını önce o gün için Müslüman olup, ancak Müslümanlığını gizleyen amcası Abbas'ın yazdığı mektup ile öğreniyor ve gönderdiği istihbarat görevlilerinden de gelen ordunun niteliğine dair bilgiler topluyordu. Derken Efendimiz (sas), Müslümanlarla istişare ederek, -kendi görüşü farklı olmasına rağmen- düşmanı Medine dışındaki yaklaşık beş-altı km. uzak-

lıkta bulunan Uhud'da karşılamaya karar verdi. 1000 kişi ile yola çıkmış, yolun yarısında münafıkların reisi İbn Selül 300 askeri kandırıp, onları alarak geri dönmüş, bunun üzerine İslam ordusu 700 kişi ile Uhud'a varmıştı.

Allah Resulü büyük bir erkan-ı harp olarak ordusunu Uhud dağının eteklerinde konuşlandırdı. Herkesin görev ve sorumluluklarını belirtti. Hz. Hamza (ra), piyadelerin başında, Mus'ab sancaktar, Zübeyr yüz kişilik süvari birliğinin sağında, Mikdat solunda; Ali şurada, Talha orada ... Herkese bir rol, bir görev biçmişti. En stratejik görevi ise Abdullah b. Cübeyr komutasındaki okçulara vermişti. Elli okçu, Uhud dağının sağ tarafındaki bölgede bulunan Ayneyn tepesinde duracak ve her ne hal ve durum olursa olsun asla orayı terk etmeyeceklerdi. Efendimiz (sas) sanki olacakları bilircesine Abdullah'ın şahsında orada bulunan tüm okçulara: **"Yenilir ya da yenersek asla burayı terk etmeyin. Cesetlerimizi akbabaların, yaban kuşların yediklerini görseniz dahi burayı terk etmeyin."** diyordu. (İbn Sa'd, *Tabakat*, c. 2, s. 47)

Her şey hazırlanmış, ordu düzene sokulmuş, dillerde parola belirlenmişti. Bedir'in parolası: *Ahad! Ahad!* di. Uhud'da aynı diller: *Emit, emit! Öldür, öldür!* diye haykıracaklardı. (İbn Hişam, *Sire*, c. 3, s. 72) Bu parola bile müşrik ordusunun ödünü ko-parmaya yetiyordu. Şimdi herkes nefesini tutmuş

savaşın başlamasını bekliyorlardı. Bir ara Mekke ordusunun içinden bir adam çıktı ve Müslümanlara doğru yürüdü. Geleni Medineliler tanıdı. Bu adam *Rahip* lakaplı Ebû Amr'dı. Efendimiz (sas) nifakından dolayı Ebû Amr'a *Fasık* derdi. Ebû Amr, Mekkelilere: "Yesrib halkı beni dinler, savaş öncesi ben öne çıkayım, onlara bırakın savaşı diyeyim, göreceksiniz nasıl Muhammed'in ordusu çözülecek" diyordu.

İşin ilginç yanı ise, bu adamın oğlu yiğit bir Müslüman'dı. Oğlu hepinizin yakından tanıdığı ve bu savaşta şehit olup *meleklerin yıkadığı insan* lakabını alacak olan Hanzala'dan başkası değildi. Evet... Allah ölüden diri, diriden ölü çıkarırdı. Firavun gibi bir kocadan Asiyeye gibi bir hanım, Lut gibi bir Peygamberden hain bir hanım, Nuh gibi bir babadan Kenan gibi bir oğul, Azer gibi bir babadan İbrahim gibi bir evlat çıkarırdı. İşte Ebû Amr gibi fasık bir adamdan, Hanzala gibi mü'min bir evlat çıkarıyordu.

Uhud'un öncesinde Ebû Amr, öne çıkmıştı. İmanı anlamamış bu insan asabiyet bağlarını kullanarak iman ordusunu dağıtmak istiyordu. Ebû Amr iman ordusunun önüne gelince: "Ey Evs topluluğu! Beni tanıdınız mı?" dedi. Evslilerden biri öne çıkarak dedi ki: "Evet, seni tanıdık, sen yoluna baş koyduğumuz Muhammed'in (sas) diliyle fasık olmuş bir adamsın. Allah senin gözünü kör etsin." Ebû

Amr, neye uğradığını şaşırды. Anlamıyordu, anlayamıyordu, imanının insanı nasıl değiştirdiğini, insanı nasıl insan ettiğini ve aleme sultan ettiğini anlamıyordu. Bir ara Hanzala, Allah Resulü'nün yanına geldi ve dedi ki: "Ya Resulullah! Bana izin vermez misin Allah düşmanı řu babamı yere sereyim." Efendimiz o rahmet peygamberi: "Hayır!" dedi. Ebû Amr umduğunu bulamamanın şaşkınlığı ile bunlar nasıl da değişmiş diyerek geri Mekke ordusuna döndü. (İbn Hişam, *Sire*, c. 3, s. 71)

Bunun ardından Mekke tarafından Abdud-dar oğulları'ndan müşrik ordusunun sancaktarı Ebû Talha, öne çıktı alaycı bir dil ile: "Hadi beni cehenneme gönderip, kendi cennete gidecek biri gelsin bakalım." dedi. Bunun üzerine Hz. Ali: "Ya Resulullah! Ben ne olur, ben ..." dedi. Efendimiz (sas), Ali'ye müsaade etti. Ali'nin meydana çıkması ile Ebû Talha'yı yere sermesi bir oldu. O Ali'ydi, yiğitti ... Yiğit bir babanın oğlu, yiğit amca Hamza'nın yeğeni, Muhammed'in (sas) amcasının oğlu ve Fatıma'nın evinin direği idi. Her hali ile Efendimiz'i mesrur eder, sevindirirdi. Uhud'un bidayetinde de Hz. Ali, Muhammedi çehreyi tebessüm ettirmişti. Ebû Talha'nın yere serilmesi ile savaş başlamıştı. İki ordu birbirine girmiş, Uhud kılıç sesleri ile, Müslümanların tekbir ve parolaları ile, müşrik askerlerinin ise feryat ve figanları ile inlemeye başladı.

Uhud üç safhalı bir savaştı ve şimdi Uhud'un

ilk safhası yaşanıyordu. İlk safhanın yıldızları: Amca Hamza, amcaoğlu Ali, halaoğlu Zübeyr ve diğer halanın oğlu Abdullah b. Cahş ve kendine teslim edilen kılıcın hakkını ödeyen Ebû Dücane idi.

Yiğitler kendilerinden beklenenin ötesinde bir kahramanlık ile Uhud'da Allah'ın dinini ve kelimesini yüceltmek adına kılıç sallıyorlardı. Uhud dağı gülüyor, böyle yiğitlere yataklık ettiğine seviniyordu. İlk safhada Uhud'da, ikinci bir Bedir yaşanıyor, hak batıla galebe çalıyor, iman inkarı darmadağın ediyordu. Müslümanlar 2000 kişilik müşrik piyade birliğini önlerine katmış savaş meydanından sürüp çıkarıyorlardı. Müşrik sancaktarlar, üç yiğidin elleriyle yere seriliyorlardı. Hamza, Ali ve Zübeyr müşrik sancağının dalgalanmaması için özellikle onların sancaktarlarını hedef alıyor, sancağı eline alanı hemen yere seriyorlardı. İşte ne olduysa tam bu anda oldu, Ayneyn tepesinde, o stratejik geçidi kontrole görevlendirilen okçular, tepeden aşağıda olanları seyrederken dağılan müşrik ordusunu görünce, bu iş tamam, deyip kendilerine verilen emri unutupuyorlardı. Allah Resulü'nün emrine karşı o anki atmosferle gevşek davranıyorlardı. Kimi ganimet toplama adına, kimi artık beklemeye gerek yok düşüncesiyle, kimisi de daha farklı bir takım mülahazalarla bulunmaları gereken yeri terk ediyorlardı. Abdullah b. Cübeyr haykırıyor "Yapmayın! Efendimiz'in (sas) emrini unutmayın, O'nun emrini çiğnemeyin.

O'nun emrine karşı gelenlerin sonu hüsrandır, kim ona karşı gelmişse, o sonunu hazırlamıştır." diyor, ama kimselere sözünü dinletemiyordu. Ayneyn tepesinde on kişiden daha az okçu kalmıştı. (İbn Sa'd, *Tabakat*, c. 2, s. 47)

Savaşın başından beri Müslümanlara saldır-
mak için fırsat kollayan Halid b. Velid ve İkrime b.
Ebî Cehil, bir anda Dırar b. Hattab'ın sesi ile irkildi-
ler. Dırar var gücü ile bağıyor: "Müslümanlar geçi-
di terk etti!" diye haykırıyordu. Halid: "İşte! Şimdi
bu iş tamam!" diyerek arkasına aldığı süvari birliği
ile geçide vardı, tepede kalan az sayıda Müslüman'ı
başta komutanları olmak üzere şehit etti ve bir an-
da Müslümanları arkadan sarıverdi. Şimdi Uhud'da
ikinci safha başlıyordu. Bu safha zorlu bir safha idi;
işin içinde imtihan vardı, yürekler ağızlara gelecek
ve aynen bir eleğe konulup sallanan taneler gibi
müminler sallanmaya başlamışlardı. İmanın ispatı
zor zamanlarda belli olurdu, şimdi o elek büyük bir
sarsıntı ile sallanıyor ve eleğin üstünde çok az insan
kalıyordu.

Arkadan sarılan Müslümanlar neye uğradıkları-
rını şaşırmışlardı. Bir ara Hamza, Vahşi'nin talihsiz
mızrağı ile yere serilmiş, aşk ve sevdâ insanı Mus'ab,
İbn Kamia'nın zalim kılıcı ile adeta doğranmıştı.
İbn Kamia, Mus'ab'ın bedenine indirdiği her kılıç
darbesini Efendimiz'e (sas) indirdiğini zannediyor,

Mus'ab'ın bedeninde Muhammed'i öldürdüğünü iddia ediyordu. İndirdiği her kılıç darbesi ile Uhud'u neredeyse yıkacak o yalan haberi ile inlettiriyor: "Ben Muhammed'i öldürdüm!" diye haykırıyordu.

Bir anda bu haber ile yankılanıyordu Uhud ... Muhammed öldü! Yoluna baş koyulan alemlerin sultanı öldü! Bu haberle zaten sarsıntı içerisinde olan Müslümanlar daha da büyük bir yıkım geçirdiler ve o anda bazı ellerden kılıçlar düştü, bazı dillerden duyulmaması gereken sözler duyuldu, bazı ayaklardan gidilmemesi gereken yerlere gidildiğine şahit olundu. Ellerden kılıçların düştüğü o anda bazıları vardı ki; onlarda menfi hiçbir değişiklik oluşmamıştı. İman onları dimdik ayakta tutmuştu, onlar kametlerine hiçbir zarar vermemişlerdi, olması gereken duruşlarını bozmamışlardı. Birileri onlara: "Muhammed öldü! dediklerinde, onlar diyorlardı ki: *"Biz buraya Muhammedî sancağı yükseltmeye gelmedik mi, o halde Muhammed'in öldüğü bir dünyada yaşamamanın ne anlamı var!?"* Birileri kaçacak delik ararken başka birileri: *"Ben Uhud dağının arkasından cennetin kokusunu duyuyorum."* deyip düşmanın arasında dalıyordu.

Allah Resulü, İslam ordusunun bu hale düşmesine üzülmüyor, yanında sadece iki yiğit ile Uhud'un yamaçlarından yukarıya doğru tırmanıyordu. O esnada Efendimiz'in (sas) yanında sadece Talha b. Ubeydullah ve Sa'd b. Ebî Vakkas vardı. (Buhari,

Fadâilu'l-Ashab, 14)

Uhud'un en zor safhası olan üçüncü safha başlıyordu şimdi... Bu üçüncü safhada canlar vardı, cananın yoluna feda edilen, bu safhada canlar vardı, meleklerle yarışan, canlar vardı Efendimiz'in (sas) etrafında etten duvar olan, canlar vardı, birer birer uzuvlarını, o en sevgilinin yoluna feda eden...

Uhud'un bu üçüncü ve çetin safhanın başında Efendimiz (sas), yanında sadece Talha ile Sa'd b. Ebî Vakkas olduğu halde tepeye doğru biraz çıktı. O ana kadar Müslümanların birçoğu ve müşriklerin neredeyse tamamı Efendimiz'in öldüğünü zannediyorlardı. Allah Resulü biraz Uhud'un tepesine doğru tırmanınca durdu ve aşağıda can pazarı yaşanan meydana baktı. Oraya buraya koşan, zalim kılıçlar önünde doğranan ya da çözülen sebat etmeyip kılıçlarını elden düşüren Müslümanlara baktı, yaşlı gözlerle onları biraz seyretti.

O anda Allah Resulü'nün önünde iki seçenek vardı: Birincisi: Sesiz kalıp, olanları ve olacakların sonucunu beklemek; ikincisi: Yaşadığını haber vererek, biten ümitleri yeniden canlandırmak, canını tehlikeye atarak İslam askerlerini etrafında toplamak. Birincisi Efendimiz (sas) için daha kolay ve daha güvenliydi. Zaten olan olmuştu. İkincisi ise zor ve tehlikeliydi. Eğer müşrikler Allah Resulü'nün ölmediğini duyarlarsa bu sefer tekrar saldırıp onu öldürebilirlerdi. Zaten İslam ordusu o an için

darmadağın olmuştu. Efendimiz (sas) o Rahmet Peygamber'i her şeye rağmen ikinci ve zor olanı tercih etti. Kendisini askerleri/yiğitleri uğruna tehlikeye attı ve Talha ve Sa'd'ın var gücüyle: "Yapma ya Resulullah! Sesini duyarlarsa müşrikler seni rahat bırakmaz." demelerine rağmen O: "**Helümmü ileyye ene Resulullah! Bana gelin, Ben Allah'ın elçisiyim ve işte buradayım.**" diyerek çağrıda bulunuyordu. (İbn Kesir, *el-Bidaye*, c. 4, s. 23)

Bu ses Uhud'da yankılandığında adeta ölen ruhlar yeniden dirilmiş, dizlere yeniden derman, dillere yeniden ferman gelmişti. Eller, kılıçları yeniden tutmuş ve bir anda İslam askerleri yeniden canlanmışlardı. Efendimiz'in (sas) sesini duyan, Uhud'un tepesine doğru koşmaya başladı. Bana gelin, diyordu Allah Resulü; ihanet etseniz de, emrimi dinlemeseniz de, davamı ucuza satsanız da, çamura batsanız da bana gelin, diyordu. Ebû Bekir, Ali, Zübeyr, Ensardan Ziyad b. Seken ve arkadaşları, Ümmü Ümare ya da bilinen adı ile Nesibe, o anda Efendimiz'in (sas) yanına doğru koşuyorlardı. Bir anda Allah Resulü'nün etrafına yirmiye yakın sahâbi geldi. Ama gelenler sadece Müslümanlar değildi, Efendimiz'in ölmediğini duyan bazı Müşrik savaşçılar, son bir darbe indirip, İslam davasının mesajını bitirmek istiyorlardı. Bunun için başta Mus'ab b. Ümeyr'in katili İbn Kamia olmak üzere, Malik b. Zübeyr, Abdullah b. Şihab, Utbe b. Ebî Vakkas ve

diğerleri bu küçücük topluluğa saldırmaya başladılar. İşte ne olduysa o anda oldu, Efendimiz'in (sas) rubai dişleri kırıldı, kazılan çukura düştü, başındaki miğferin demirleri yanaklarına battı ve her taraftan okların, kılıçların, mızrakların muhatabı oldu. Yanında sadece yirmi insan vardı. Ama bu yirmi yiğit sahabî Allah Resulü'nü koruma adına tarihin görüp yazmadığı bir fedakarlık ortaya koydular. Canlarını Efendimiz'in (sas) mübarek canının selameti uğruna feda ettiler. Kimi kılıç salladı, kimi ok attı, kimi bedenini Efendimiz'e kalkan etti. Yiğitler yıkılıyorlardı, birer birer Efendimiz'in önünde ... Ensar'ın gençleri Uhud'un o can pazarında Allah Resulü'nü koruma adına canlarını satıyorlardı. Ali, Zülfikarı ile o zalim kılıçlara karşı koyuyor, Zübeyr ile Ebû Bekir omuz omuza vermiş ellerinden geldiğince Efendimiz'i (sas) savunuyor, Sa'd b. Ebî Vakas ok atıyor, o her attığında mübarek bir ses hiç kimseye söylemediği bir sözü ona söylüyordu: **"Anam babam sana feda olsun Ey Sa'd! Allah'ım Sa'd'ın oklarının hedefini doğrult!"** diyordu. (Buhari, *Cihad*, 80; Müslim, *Fadâilü's-Sahâbe*, 41)

O tabloda Hz. Talha da vardı, olması gereken yerde ... Öyle bir kahramanlık ortaya koyuyordu ki, Efendimiz (sas) onun yaptığını Cebrail'in yaptığı ile eşdeğer görüyor ve şöyle diyordu: **"Uhud'da sağımda Cebrail, solumda Talha vardı."** (Heysemi, *Mecmau'z-Zevahid*, c. 9, s. 148) Gün Talha'nın günüydü,

an Talha'nın anıydı, Hz. Ebû Bekir bunun için ne zaman Uhud anlatılsa: "*Uhud Talha'nın günüydü.*" diyecekti. (ed-Dimaşki, *Subulu'l-Hüda*, c. 11, s. 309)

Uhud'un bu zorlu safhasının bir diğer kahramanı olan Sa'd b. Ebi Vakkas bile diyordu ki: "Uhud günü Talha hepimizden daha cesur ve cömert davranıyordu. O, Allah Resulünü koruma adına elinden geleni yapıyor, Efendimiz'in (sas) önünde kendini korkusuzca siper ediyordu." (Vakûdi, *el-Meğazi*, c. 1, s. 254)

İşte bu tablolardan biriydi; Müşrikler, Efendimiz'in (sas) bulunduğu yeri ok yağmuruna tutmuşlardı. Hz. Talha kendini Allah Resulünün üzerine atmış, O'na canlı kalkan olmuş: "*Anam babam sana feda olsun Ya Resulullah! Sakın başımı kaldırma yoksa sana ok isabet eder.*" diyordu.

Hz. Talha (ra) kendine isabet eden oklara aldırmış etmeden Uhud'da melekleri bile imrendirecek bir kahramanlıkla mücadele ediyor ve tüm iman sahiplerine örnek olacak şu sözü haykırıyordu:

"Nahrûke nahri, demûke demi Ya Resulullah! / Canım canına, kanım kanına feda olsun Ya Resulullah!"

Dakikalarca Allah Resulünün üzerinde kendini böyle siper ediyordu. Bir aralık oklar duruldu, Talha gittiklerini zannetti, Efendimiz'in (sas) üzerinden kalktı, ama yürüyecek hali kalmamıştı, her tarafından kanlar boşalıyordu. Müşriklerden Ma-

lik b. Zübeyr, Efendimiz'i o halde görünce tamam şimdi işini bitiririm diyerek Allah Resulü'ne doğru bir ok attı. Talha, Efendimiz'e (sas) doğru gelen oku görünce bir anda ne yapacağını şaşırды ve sağ elini oku engellemek için Efendimiz'in önünde siper etti. O zalim ok Talha'nın sağ eline hızla saplandı ve elini paramparça etti. İşaret parmağı dışında diğer tüm parmaklarını kaybetti. Kalan o işaret parmağı adeta Uhud'da tekbir getiriyor, LA diyor, adeta Muhammed'in yoluna canlar feda, ben elimi onun yoluna vermişim çok mu! diyordu.

↓
✦
✦
62
✦
✦
↑

Hız. Talha bu son darbeyle daha da dayanacak gücü kalmayarak Uhud'un tepesinde Efendimiz'in önünde yıkıldı, aşırı kan kaybından bayılmıştı. Efendimiz (sas), Talha'nın düştüğünü görünce: “**Koş Ey Ebû Bekir! Koş kardeşin Talha'ya sahip çık!**” diye seslendi. (İbn Sa'd, *Tabakat*, c. 3, s. 217)

Hız. Ebû Bekir, koşup Talha'nın yanına geldiğinde Talha her tarafı kanlar içerisinde baygın bir halde idi. Biraz su getirerek yüzüne doğru hafifçe serpti ve Talha'nın uyanmasını sağladı. Talha gözünü açar açmaz söylediği söz şu oldu: “*Keyfe Resullillah?/ Allah Resulü nasıl?*”

Hız. Ebû Bekir, Efendimiz'in (sas) iyi olduğunu, kendisini bizzat O'nun gönderdiğini ve müşriklerin çekildiğini söyledi. Ebû Bekir'den Allah Resulü'nün selamette olduğunu duyunca sevindi: “Şimdi ölsem de gam yemem, O ki selamettedir, O ki iyidir, tüm

musibetler bana artık hafif gelir." diyecektir.

Müslümanlar yavaş yavaş toparlanıyor, müşriklerde Uhud'u terk ediyorlardı. O ara Allah Resulü Talha'nın yanına geldi ve onu kanlar içerisinde görünce yanı başına oturdu, mübarek elleri ile Talha'nın kanayan yerlerine elini sürdü ve şifa için Allah'a dua etti. Talha biraz daha kendine gelmişti. Müslümanlar daha güvenlikte olabilmek için Uhud'un biraz daha yükseklerine çıkmaya başladılar. Efendimiz (sas) yorgunluk ve yaralarından ötürü yürüyemeyecek bir halde idi. Sağına Sa'd b. Ubade, soluna Sa'd b. Muaz girmişti. Efendimiz bu iki ensarı Müslümana yaslanarak zor yürüyordu. Bir yere geldiler, yüksekçe ve büyükçe bir kaya vardı. Allah Resulü bu kayanın üzerine çıkıp oturmak istedi, ama bir türlü çıkamadı. Talha, Allah Resulü'nün çıkmakta zorlandığını görünce o yaralı haline aldırış etmeden koşup geldi, Efendimiz'in (sas) ayakları dibine diz çöktü: "Bas ya Resulullah! sırtıma bas ve yukarı çık!" dedi. Allah Resulü, Talha'nın sırtına basarak yukarı çıktı. Talha'nın bu davranışı Allah Resulü'nü nasıl memnun ettiyse, orada herkesi imrendirecek müjdeyi Talha'ya verdi: "**Evcebe Talha! / Talha'ya cennet vacip oldu!**" Talha, Efendimiz'den (sas) duyduğu bu müjdeye hem sevindi, hem şaşırды: "*Ya Resulullah! Ne yaptım ki ben, bu kadar küçük bir amel, sahibine cenneti kazandırır mı?*" dedi. Evet, Talha haklıydı, yaptığı belki o an için Allah Resulü'nün kayaya

çıkması için çömelip bedenini O'na merdiven yapmasıydı. Ama amelin değerini küçük ya da büyük olması değil ihlas ile Allah için yapılması belirlerdi. Talha da, o işi Allah için yapmış, Allah da bu ameli kabul ederek Resulü'nün lisanı ile onu cennetle müjdelemişti. (Ibn Hacer, *el-Isabe*, c. 2, s. 951; Ibn Esir, *Usdü'l-Ğabe*, c. 3, s. 85)

Hz. Talha'nın Efendimiz'den (sas) duyduğu ve duyacağı müjdelere bununla sınırlı değildi, o daha Efendimiz'in mübarek dudaklarından neler duyup, neler işitecekti.

Müslümanlar, Uhud Gazvesi'nin ardından Medine'ye döndüler. Yolda Hassan b. Sabit Efendimiz'i (sas) rahatlatacak bazı şiirler okudu. Efendimiz bir müddet bu şiirleri dinledi, sonra Hassan'a döndü ve dedi ki: **“Ey Hassan! Biraz da Talha hakkında şiirler oku. Çünkü Talha bugün çok övülecek işler yaptı.”** Hassan, Efendimiz'den (sas) aldığı emir ile coştı da coştı ve orada Talha'nın Uhud'da gösterdiği kahramanlığı öven şiirler okumaya başladı. Peygamber şairi Hassan b. Sabit şöyle diyordu:

*Talha, Uhud'un o zorlu ve en çetin anlarında,
Muhammed'e yardım etti.*

*O'nu koruma uğruna,
Avuçlarını mızraklara siper etti.*

Doğrandı parmakları kanlar içerisinde,

Hain kılıçların darbeleriyle...

*O gün, düşmana karşı Muhammed'in yanında
En önde olan bir tek O vardı.*

*Feda etti ellerini İslam'ın izzetine
Kaldı O'nun yolunda çolak.*

(Hâkim, *el-Müstedrek*, c. 3, s. 426; Kandelevi, *Hayatü's-Sahabe*, c. 2, s. 173, 174)

Yıllar geçecek, ama Uhud unutulmayacaktı. Zaten unutulmamalıydı. Çünkü Uhud'dan Müslümanların alacakları çok önemli dersler vardı. Bu derslerin boyutunu Kur'an bizlere öğretircesine sonucunu mutlak galibiyet olan Bedir Gazvesi'ni yirmi-yirmi beş ayet ile anlatırken, (Ali İmran, 3/123-128; Enfal, 8/5-19; 41-44; 67-71) neticesi mağlubiyet olan Uhud savaşını en az yetmiş ayet ile anlatarak, (Ali İmran, 121, 122; 129-200) Müslümanlara çok önemli mesajlar veriyordu.

Bu ayetlerin ilk muhatapları olan Ashab-ı Güzîn Efendilerimiz içerisinde Uhud hatırlanınca üzümlük keşke yapsaydım diye dizlerine vuran, bir ömür hayatının o sayfalarını pişmanlıkla anan sahabiler vardı. Ama o günleri hatırlayınca sevinen, görev ve sorumluluklarını o zorlu anlarda ihmal etmeyip yerine getiren, o gün falancanın günüdür diye gıpta ile anılan insanlar da vardı. İşte Hz. Ebû Bekir onlardan biriydi, Hz. Ali onlardan biriydi, Zübeyr b. Avvam onlardan biriydi, hiç şüphesiz Talha b. Ubeydullah

onlardan biriydi. Efendimiz (sas) ne zaman Uhud'u hatırlasa Uhud'da bu iki aziz dostu anmayı unutmaz, Zübeyr ile Talha'nın kahramanlıklarını anar ve arkasından şu büyük müjdeyi hem onlara, hem de başkalarını duyururdu: **“Talha ile Zübeyr benim cennette komşularımdır.”** (Tirmizi, 3741)

Bu ne büyük bir müjdeydi. Hem cennetin müjdesi, hem Resulullah'ın komşuluğu ... Bir müminin elde edeceği en büyük ödül buydu ve iki yiğit bu müjdeyi, sözünde ve özünde asla yanlış bulunmayan arzın ve semanın en emin insanı Muhammedü'l-Emin olan alemlerin sultanından alıyorlardı.

Başka bir gün Efendimiz (sas) şöyle dua edecekti: **“Ya Rabbi! Ne olur Talha sana gülerek gelsin, Sen de onu gülerek/sevinerek karşıla!”** (Heysemi, *Mecmau'z-Zevaid*, c. 1, s. 40)

Efendimiz'in (sas) Hz. Talha'ya verdiği müjdelere, yaptığı dualar bunlarla sınırlı değildir. Ona bazen: **“Talhate't-Talhât/Talhaların Talhası”** (ed-Dimaşki, *Subulu'l-Hüda*, c. 11, s. 309) diyerek sevgisini beyan eder, bazen de kimselere söylemediği istisnâî ifadeleri onun hakkında kullanırdı. İşte o ifadelerden birini burada aktaracağız.

Uhud'un üzerinden birkaç sene geçmiştir. Allah Resülü (sas) mübarek mescidinde bir hutbe irad etmektedir. Hutbenin bir yerinde Ahzab Sûresi'nin

23. ayetini okudu:

﴿ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَن قَضَىٰ نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَن يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا ﴾

“Müminlerden öyle erler, yiğitler vardır ki, Allah’a verdikleri ahidin üzerinde sabit kadem olarak dururlar. Onlardan kimi, sözünü ve ahidini yerine getirmiş ve hayatını imanına şahit kılarak Allah yolunda öldürülmüşlerdir. Kimi ise sırasını beklemektedir. Onlar verdikleri söze riayet ederek, her an bu sözün üzerindedirler.”

Bu muhteşem ayet aslında şunu diyordu: “Müminlerden öyle er oğlu erler, öyle yiğitler vardır ki, onlardan kimi Allah’a verdikleri sözü yerine getirmiş, O’nun yolunda şehadet şerbetini içmişlerdir. Kimi de vardır ki, şehit olmayı canı gönülden arzulamış, şehadeti her gün duasının başına koymuş, şehadete aşık olmuş ve gerçekleşmesi için sırasını beklemektedir. İşte bunlar hiçbir şekilde sözlerini değiştirmemişlerdir. Yani şehadeti gençken isteyip çoluk çocuğa karıştıktan sonra vazgeçmemişlerdir, şehadeti öğrencilik yıllarında sloganik bazı söylemlerle isteyip iş, aş ve eş sahibi olunca bu sözlerini unutmamışlardır. Şehadeti elinde herhangi bir imkan yok iken isteyip imkanlara kavuşunca bundan yüz çevirmemişlerdir. Yani her ne hâl ve şartta olurlarsa olsunlar “Şehadet! Şehadet!” demiş yanmışlar, “Bana ne zaman uğrayacaksın ey güzel yüzlü müjde!”

demişlerdir.

Efendimiz (sas) bu ayeti okuyunca birden mes-
cidin havası değişmişti. Çünkü bu ayetin hatıraları
vardı. Bu hatıraları bilenler bir anda Hz. Hamza'yı
hatırlamışlardı, o yiğit amca'yı... Enes b. Nadir'i
hatırlamışlardı, Uhud'un kahramanını... Abdullah
b. Cahş'ı hatırlamışlardı; o şehadet aşkı ile yanıp tu-
tuşan ve bu aşkı dualarının başına koyan yiğidi...
Mus'ab b. Ümeyr'i hatırlamışlardı, Peygamber sev-
dalısı Mus'ab'ı... İbn Kamia'nın kılıcı altında lime li-
me doğranırken yüzünü toprağa gömdükçe gömen
Mus'ab'ı... "Yüzümü tanumasın da beni Efendimiz'in
(sas) kefareti olarak öldürsün." diyen Mus'ab'ı...

Bu hatıraları bilenler birden duygulanmış, oku-
nan ayet onları alıp çok farklı duygulara taşımıştı.
Ama bu hatıralara şahit olmamış, sonradan sahabe-
nin altın halkasına dahil olmuş olanlar vardı. Onlar
geç kalmış, o halkaya sonradan dahil olmuşlardı.
Bunun için bilemiyorlardı, bu ayetin kimleri kastet-
tiğini ... Onlardan biri ayağa kalktı ve şöyle dedi:
"Ya Resulullah! Ayetin '**Ve min hum men kadae nah-
behu**/ Onlardan bir kısmı, sözlerini yerine getirip şehit
oldular'ı anladık, ki bunlar Allah yolunda şehit olanlar-
dır. Peki Ya Resulullah! '**Ve min hum men yentazir
ve ma beddelü tebdila**/Sözlerini değiştirmeden bek-
leyenler' kimler? Bunlara örnek verebilir misin?"

Efendimiz (sas) bu soruya hemen cevap ver-

medi, soru sahibi sahabî belki anlaşılmamış diye sorusunu bir daha tekrarladı, Efendimiz (sas) yine cevap vermedi, gözleriyle cemaati süzdü, sanki birilerini arıyordu ama hiçbir şey söylemeden minberden aşağı indi. Kapıya doğru yürüdü, tam kapıya varacakken karşısına o gün için yemyeşil bir elbise giymiş Talha b. Ubeydullah çıktı. Allah Resulü, Talha'yı görünce tebessüm etti, cemaate döndü ve dedi ki: **“Biraz önce bana soru soran kişi nerede?”** Sahabî ayağa kalktı ben Ya Resulullah!” dedi. Efendimiz o sahabîye dönerek: **“İşte! Bana sordüğün sorunun cevabı... Şu yeşil elbise giymiş insana bak! İşte o, Allah yolunda şehadeti isteyip ve o yolda verdiği ahdi değiştirmeden duran birisidir.”**

Efendimiz (sas) soru soran sahabîye bu cevabı verdikten sonra cemaate dönüp Hz. Talha hakkında bir müjde daha verdi. Bu müjde öyle bir müjdeydi ki, mescidde bulunan herkes o müjdenin sahibini haklı olarak kıskandı ve o gün Talha'nın yerinde olmak istediler. Efendimiz (sas) buyurdular ki: **“Yeryüzünde yaşayan bir şehit görmek isteyen Talha b. Ubeydullah'a baksın.”** (Tirmizi, 3739; Hâkim, *el-Müstedrek*, c. 3, s. 424)

Talha neredeyse uçacaktı. O günden sonra insanlar Talha'ya “*Şehidü'l-Hayy*” demeye başladılar.

Yaşayan şehit, çok orijinal bir ifade değil mi? Al-

lah ne diyor Kur'an'da: **"Allah yolunda öldürülenlere ölü demeyin, bilakis onlar diridirler, ama siz bunun farkında değilsiniz?"** (Bakara, 2/154) Şehitler, öldükleri zaman dirilirler, asıl hayatları o zaman başlar. Ama *Şehidü'l-Hayy*/*Yaşayan Şehit* olanlar ise, ölmeden dirilirler ... Ölmeden şehitlerin elde ettikleri güzelliklerin bazılarını elde ederler. Çünkü onlar, hayatlarını imanlarına şahit kılmış, çünkü onlar şehit gibi yaşamış, çünkü onlar her anlarıyla şehadet arzusu ile yanıp tutuşmuşlardır.

İşte Talha b. Ubeydullah da böyle biri olduğu için, Efendimiz (sas) ona *Şehidü'l-Hayy* demiş, onun şahsında nasıl yaşayan şehit olunur bunun yolunu göstermiştir.

UHUD'UN ARDINDAN...

Talha b. Ubeydullah, Uhud Gazvesi'nden sonra Allah Resulü vefat edene kadar bir an olsun Efendimiz'den (sas) ayrılmadı. Siyer içerisinde önemli her tabloda Talha b. Ubeydullah olması gereken yerde durdu, kendine biçilen rolü ziyadesi ile yerine getirme gayreti içerisinde oldu. Talha, Uhud Gazvesi'ne kadar Medine'de bir süre çiftçilik yapmıştı. Sonrasında biraz sermaye edinince, *alan el değil veren el* ol düsturu gereği ticarete girişti. Ticareti çok iyi bildiği ve ahlakının da güzelliği sebebi ile kısa zamanda maddi anlamda iyi bir seviyeye geldi. Bazı kaynaklar, onun kumaş ticareti yaptığını ve bu ticaretten

neredeysse günde 1000 dinar kazandığını söylerler. (Kettâni, *et-Terâtibu'l-Idâriyye*, c. 2, s. 97) O bir Müslüman'a yakışır tarzda birilerine yaslanmadan ayakta durma gayreti içinde başkalarının kazançları ile ağalık yapmaktansa kendi alın terini Allah yolunda harcamanın yollarını arardı. Kazandığı o mallarla da defalarca Efendimiz'i (sas) memnun eden davranışlarda bulundu ve her seferinde yaptığı hayır ve hasenattan dolayı da çok güzel taltifler kazandı. .

Talha b. Ubeydullah ticaretle meşgul olsa da asla Allah yolundaki mücadeleden geri kalmamıştır. O bir taraftan ticaret yaparken diğer taraftan ne zaman Bilal'in *Hayye el-çihad! / Haydi çihada!* sözünü duymuşsa *Lebbeyk* diyerek icabet etmiştir.

Uhud'dan önce Allah Resulü ile birlikte Kaynukaoğulları Gazvesi'ne katılmış, sonrasında Nadiroğulları Yahudilerinin ihanetlerinin cezası verilirken de Talha o askerlerin içerisinde yer almıştı.

Hicrî 5. yılda Ahzab ordusunun Medine'ye saldıracakları haberi alınınca Selman-ı Farisi'nin teklifi ile hendekler kazılmaya başlandığında da Talha hendekleri kazan o üç yüz sahabîden biri olmuştu. Yüreğlerin ağızlarına geldiği o zor günlerde Efendimiz'in (sas) yanından bir an olsun ayrılmamıştı.

Hicrî 6. yılın Zilkade ayında, Allah Resulü 1400 sahabisi ile umre yapma maksadıyla Mekke'ye doğru yola çıkarken, Talha da bu kutlu umre kafilesinde yer alacaktı. Kafiye, Hudeybiye kuyularının yanında

konaklayıp Mekke'ye girme yolları ararlarken Semure ağacının altında o da diğer Müslümanlar gibi her şeyini Allah ve Resulü uğrunda feda edeceğine dair biat edecek, o da hem Kur'an'ın lisanı ile övülecek, hem de Resul'ün lisanıyla cennet ile bir kez daha müjdelenecekti.

Hudeybiye'den bir yıl sonra Allah Resulü bölgede ciddi bir tehlike arz etmeye başlayan Hayber Yahudileri üzerine bir sefer düzenlemek için yola çıkarken, Talha da o gazvede yer alacak, o gün Aliyü'l-Murtaza'nın eliyle kalelerin bir bir düşmesine şahit olacak, o da aynı sancağın selameti uğruna kılıç sallayacaktı.

Hayber sonrası Mekke, Hudeybiye antlaşmasının maddelerini çiğneyince Efendimiz Mekke üzerine 10.000 kişilik bir ordu hazırladı. Talha da bu ordu içerisinde yer alacak, Merru'z-Zahran'da Efendimiz'in (sas) emri ile o da ateş yakacaktır. O gün Talha Mekke'ye; kovulduğu, sürüldüğü, günlerce akrabaları tarafından, öz annesi Sa'be binti Hadremî tarafından eli boynuna bağlanıp dolaştırıldığı o sokaklara, muzaffer bir komutan edası ile girecekti. O da diğer Müslümanlar gibi Efendimiz'in Kâbe'nin içerisindeki putları elindeki asası ile devirmesine şahit olacak ve Bilal ile birlikte Kâbe'nin içerisine girip, Efendimiz (sas) ile birlikte tekbir getirecek, o da Allah Resulü'nün o eşsiz af ve müsamahasını hayran hayran seyredecekti.

Mekke Fethi'nin üzerinden daha bir ay geçmemiştir ki, Allah Resulü Hevazin ve Sakif kabilelerinin Mekke üzerine sefer hazırlığında olduğunun haberini aldı ve onlar gelmeden biz onlara gidelim düşüncesi ile Mekke'de bir ordu tertiplede. Ordu bugüne kadar Müslümanların hazırladığı en büyük, en kalabalık ve en donanımlı orduydü. 12.000 askerden oluşuyordu. Müslümanların bir çoğu Mekke Fethi'nden hemen sonra böyle büyük bir orduyu görünce biraz gurura kapıldılar ve dediler ki; "Artık bize kim galip gelebilir ki?"

Böyle bir gurur Müslüman'a yakışmıyordu, Allah sayının çokluğuna güvenilmesini hoş karşılamamıştı, dolayısı ile böyle bir duygunun terbiye edilmesi gerekliydi ve Huneyn'de bu olacaktı. Savaş başlayıp iki ordu birbirine girince Müslümanlar sayılarının çokluğuna güvenip işi biraz gevşek tutunca bir anda dağıldılar ve Huneyn, ikinci bir Uhud'u yaşamaya başladı. 12.000 kişilik İslam ordusu darmadağın olmuş, herkes bir tarafa dağılmış, Efendimiz (sas) atının üzerinde yalnız başına kalmıştı. O an aynen Uhud'u hatırlatıyordu ve yine Uhud'daki gibi oldu; sadece birkaç yiğit, Allah Resulü'nün yanında canları pahasına yer aldı. İşte o yiğitlerden biri yine Talha b. Ubeydullah'tı. Talha, Efendimiz'in (sas) amcası Abbas ile birlikte Efendimiz'in atının zımamını/yularını tutmuştu. Allah Resulü de var gücü ile dağılan ordunun yeniden toparlanması, yeniden

kendine gelmesi için şöyle haykırıyordu: “**Ene nebiyyü la kezib, ene ibn Abdulmuttalib/Ben nebiyim bunda yalan yok, ben Abdulmuttalib’in oğluyum.**” (Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, c. 5, s. 280; İbn Sa‘d, *Tabakat*, c. 2, s. 151)

Buses, bir anda Huneyn’de ölmüş sineleri diriltti, dağılan İslam ordusunu topladı ve İslam askerlerini hezimetten zafere ve nihayetinde de oldukça yüklü bir ganimete ulaştırdı.

Huneyn zaferinden sonra Müslümanlar, Allah Resulü’nün komutasında Medine’ye dönmek için yola çıkmış ve dönüş yolunda Numan kuyusunun başında konaklamışlardı. Su kuyusu, o bölge kabilelerine aitti ve suyu para ile satıyorlardı. Talha, o kuyuyu satın aldı ve Müslümanlara vakfetti. Bir de orada bulunan birkaç deveyi alarak İslam ordusuna ikram için sofralar kurdu. Hz. Talha hiçbir zaman, “Benden daha zenginleri var, onlar dururken ben niye yapayım?” demedi. O her zaman hayrın önünde olmak için fırsat kollardı, zaten o Resul’ün lisanı ile *Talhatü’l-Hayr/ Hayırlı Talha* değil miydi!? Efendimiz (sas), Talha’nın Numan kuyusunu satın alıp vakfetmesine ve İslam ordularına verdiği ziyafete o kadar sevinmişti ki, o ana kadar Talha’ya verdiği lakaplara bir yenisini daha ekledi.

Efendimiz (sas), Medine’ye geldiğinde tüm malını, sermayesini kendi yanında kalma adına harca-

yan Talha'ya, *Talhatü'l-Hayr* demişti.

Uhud'da gösterdiği fedakarlıklara karşı, cenneti müjdelemiş, *Şehidü'l-Hay* demişti.

Şimdi de Numan kuyusunu satın alıp vakfetmesine o kadar sevinmiş ve memnun olmuştu ki, *Talhatü'l-Feyyad* demişti. (Kandehlevi, *Hayatüs-Sahabe*, c.2, s. 477) Feyyad, feyzi, bereketi çok olan, bol bol feyizlerde bulunan demektir. Hani demiştik ya, Talha; Akasya ağacı demektir diye ... Talha, işte böyle hayatı boyunca ismine uygun olarak bir Akasya ağacı gibi neyi varsa vermekten çekinmiyor; verince azalır, biter korkusuna kapılmıyor, şahsiyetinin anahtarları olan cömertliği her zaman insanların faydasına sunuyordu.

O, feyyad oluşunu sadece *Numan* kuyusunu satın alması ile sınırlamamıştı. O dönemlerde Medine'ye dışarılarından çok misafir gelirdi. Kimi Allah Resulü ile tanışmaya, kimi elçilik vazifesi ile, kimi ticari maksatla ... Ne zaman bir misafir gelse ve Allah Resulü, mescitte: "**Misafirimizi kim ağır-layacak?**" diye seslense, hep aynı ses, Efendimiz'in çağırısına icabet ediyor, "Ben, ya Resulullah!" diyerek misafiri alıp evine götürüyordu. Canını, malını Allah yolunda harcadığı gibi, sofrasını ve evini de Allah yolunda harcıyor, bu alanda da hayrın öncülerinden oluyordu.

Talha, Efendimiz'in (sas) lisanından, kurtuluşun nasıl olacağını duymuştu. Önceleri sıradan bir çoban iken sonraları Suffa Mektebi'nin ilim erbabından ve yıllar sonra da Afrika'nın fatihlerinden biri olan Ukbe b. Amr bir gün Efendimiz'e (sas) gelir ve: “ *Ma en-Necat Ya Resulullah! / Ya Resulullah! Kurtuluş nasıl elde edilir?*” diye sordu. Tüm mescit, Efendimiz'in (sas) mübarek lisanından çıkacak söze kitlenmiştir. Çünkü o güzide nesil binlerce hayırlı amellerine rağmen asla *ucb'*a kapılmaz, yani amellerini yeterli görmez, *Hel min mezid?/Daha çok yok mu?* sırrı ile daha fazlasını ister, daha fazlasını yapmaya çalışırlardı. Ukbe'nin bu sorusu orada bulunan herkesin dikkatini çekmiş, Talha da adeta nefesini tutarak Allah Resulü'nün kurtuluşun nasıl olacağına dair vereceği cevabı beklemeye başlamıştı. Efendimiz (sas) buyurdular ki: “**Dilini lehinde olmak üzere sıkı tut, yani gereksiz konuşma, evini geniş tut, insanlara evini aç, ve hataların için çokça ağla!**” (Tirmizi, 2406) Hz. Talha, bu uyarıları duyunca zaten hayatında var olan güzelliklere daha da güzellikler katarak bu hadisin sırrınca yaşayıp kurtuluşu elde etmenin yollarını aradı; dilini boş iş ve sözlerden beri tuttu, hataları için gözyaşı döktü ve evini açtıkça açtı.

Yine Talha b. Ubeydullah bir gün evinde iki Müslüman'ı ağırlamıştı. Elinden geldiğince bu iki

misafirine ikramda bulunmuştu. Misafirleri kendinden memnun bir şekilde yanından ayrıлып gitmişlerdi. Bu iki misafirden biri birkaç yıl sonra bir savaşta şehit olmuş, diğeri ise bir yıl sonra vefat etmişti. Talha, bir gece rüyasında bu iki misafirini gördü. Baktı ki, ikisi de cennetin kapısının önünde içeriye girmek için izin bekliyorlar. Derken izin çıkıyor ve öncelik bir yıl sonra vefat eden zata veriliyor, önce o içeri alınıyor, sonra şehit olan alınıyor. Talha uyanır uyanmaz, rüyanın etkisinde kalıyor ve neden normal bir halde ölen insanın, cennete girişte şehitten daha öncelik kazandığını bir türlü anlamıyor ve rüyasını Allah Resülü'ne anlatmaya karar veriyor. Sabah namazı için mescide geliyor, Efendimiz'in (sas) arkasında namaza duruyor, namazlar kılındıktan sonra Allah Resülü cemaatine dönüyor ve **"Bu gece rüya gören ve bu rüyasını bizimle paylaşmak isteyen var mı?"** diye soruyordu. Allah Resülü ara ara bu soruyu cemaatine sorardı, çünkü o pak neslin hayatları güzel olduğu gibi rüyaları da güzeldi. Sevdaları yüce olanlar, aşkları âli olanlar boş rüyalar görmezlerdi. Hayatları nasıl yüce ise rüyaları da o yücelikten nasiplenir ve mesaj yüklü rüyalar görürlerdi. Efendimiz (sas) bunu bildiği için ara ara ashabına rüyalarını sorar ve bu rüyaları tevil eder, yorumlardı. Efendimiz bu soruyu sorunca Talha zaten böyle bir imkan bekliyordu, ayağa kalktı ve başladı rüyasını anlatmaya ... Mescitte bulunan herkes Tal-

ha gibi merak içerisinde kalmıştı, öyle ya Allah yolunda şehit olan biri, normal bir halde ölen birinden daha önce cennete girmeliydi, ama nasıl bir mesaj vardı ki burada öncelik şehit olana değil de diğerine verilmişti. Efendimiz, rüyayı dinledi, sonra tebesüm ederek, Talha'ya baktı ve dedi ki: **“Ey Talha! Senin bu iki misafirin de Allah yolunda kulluk görevlerini yerine getirmeye çalışan iyi birer Müslümanlardı. Birine Allah şehadeti nasip etti, o kanı ile imanını ispat etti; diğeri ise bir ömür şehadet aşkı ile yanıp tutuştu. Hayatı şehit gibiydi. Bir şehit gibi yaşadı, namazları, orucu, diğer tüm amelleri ziyadeleştikçe ziyadeleştirdi. Hayatı şehit gibi olanı Allah, diğer şehide takdim ederek cennete girme önceliğini ona verdi. Şimdi anlaşıldı mı?”** (Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, c. 1, s. 163)

Efendimiz'in (sas) bu yorumu Mescid'de bulunan tüm şehadet sevdalılarının sevdasına sevda eklemiştir. Öyle ya, işin en zor olan kısmı *Şehidü'l-Hayy* olabilmek, yani yaşayan şehitler olmaktır. Talha böyle olanlardan biriydi, ama o da her Müslüman gibi havf ve reca arasında, korku ve ümit arasında yaşıyordu. İşte şimdi de Efendimiz'in (sas) bu yorumu ile hayatını daha fazla iman yolunda şahit kılmanın yollarını arayacaktı.

BİR KARDEŞLİK ÖRNEĞİ:

TALHA VE ZÜBEYR...

Aşere-i Mübeşşere'nin yiğitlerinden olan Talha b. Ubeydullah ile Zübeyr b. Avvam arasında ilk günden başlayıp son güne kadar devam eden bir kardeşlik örneği vardır. Onların ikisi de ilklere, öncülerden, bahtiyarlardandı. Hayat çizgileri birbirine o kadar yakındı ki, vefatları da aynı çizgide olacak, ikisi de Cemel'de biri zalim bir kılıcın, diğeri zalim bir mızrağın kurbanı olacaktı.

Bu iki yiğidin kardeşliğine kendi dünyamıza bir şeyler taşıma adına biraz değinmek istiyoruz. Efendimiz'in (sas) Mekke'de iken, daha Muhacir-Ensar kardeşliği destan yazmamış iken Talha ile Zübeyr'i birbiri ile kardeş kılmıştı. Zübeyr b. Avvam ikinci Habeşistan hicretinden sonra Mekke'ye döndüğünde yirmi beş-yirmi altı yaşlarında bir delikanlıydı. Talha da o günlerde otuz yaşlarında gençliğinin zirvesindeydi. Zübeyr, Mekke'ye geldiğinde hiçbir şeyi kalmamıştı. Zaten babasızdı, mallarının tamamı amcası Nevfel'in eline geçmiş, amca da Zübeyr iman ettiği için o mallardan onu mahrum bırakmıştı. Efendimiz (sas) ortada çaresiz kalan yiğit halasının oğlu Zübeyr'i emin ve sağlam bir ele teslim etmek istiyordu. Allah Resulü işte o günlerde, elinin altındaki yüzlerce insandan Talha'yı seçmiş ve onu daha muhacir-ensar kardeşliğinden üç-dört sene önce bir kardeşlik destanı yazmaları için birbiri ile kardeş kılmıştı. Talha ticaretle uğraştığı için hali vakti yerinde idi. Zübeyr ise o günlerde sadece

üzerine bineceği bir atı ve Hz. Muhammed'in (sas) arkasında, onu koruma adına havaya kaldırdığı bir kılıcı vardı. Talha öyle bir kardeşlik yaptı ki Zübeyr'e her gören onların arasındaki muhabbete imreniyor, birbirlerine onları örnek gösteriyorlardı. Mekke yıllarında Talha, Zübeyr'i zorlayarak Hz. Ebû Bekir'in evine göndermiş ve kızı Esmâ'ya talip olmasını sağlamıştı. Daha sonraları Talha da Hz. Ebû Bekir'in diğer bir kızı Ümmü Gülsüm ile evlenmiş, hem Zübeyr'e hem de Efendimiz'e (sas) bacanak olmanın mutluluğuna ermişti.

Allah Resulü (sas), Talha ile Zübeyr arasındaki muhabbeti görünce sevinir ve ikisini de sevindirecek çok önemli bir müjdeyi onlara verirdi: “ **Talha ile Zübeyr benim cennette komşularımdır.**”

(Tirmizi, 3741)

Allah Resulü'nün cennette komşularım dediği bu iki aziz dost, hem birbirlerini çok sever, hem de birbirleri ile bazen şakalaşır, bazen de hayırlı işlerde yarışırldı. Zübeyr bazen Talha'ya takılır ve Allah Resulü'nün halasının oğlu olduğunu dile getirerek ona karşı övünürdü. Talha bir gün Zübeyr'in bu sözlerine karşı dedi ki: “ *Evet sen haklısın, yiğit hala Safiye'nin oğlu, yiğit dayı Hamza'nın yeğeni, yiğit dayı oğlu Muhammed (sas) halasının oğlusun. Ben bu yakınlıktan mahrum kaldım, ama ben de bir yolunu bularak Allah Resulü'nün hücre-i saadetine yakın olma şerefine nail olacağım.*” Zübeyr, Talha'nın bu yakınlığı

nasıl elde edeceğini bilmiyordu, merak etti, sordu ama Talha söylemedi, sadece "Bekle de gör!" dedi. Ne yaptı biliyor musunuz? Zaten Talha Hz. Aişe'nin (r.anha) kız kardeşi Ümmü Gülsüm ile evlenip hem Zübeyr'e hem de Efendimiz'e bacanak olmuştu, bundan sonrada evleneceği hanımları, hep Allah Resulü'nün evlendiği hanımların/mü'minlerin annelerinin kız kardeşlerini seçerek, dört hanımla Allah Resulü ile dört farklı şekilde bacanak oldu. Önce Hz. Aişe'nin kızkardeşi Ümmü Gülsüm ile evlenmişti, sonra Zeynep bint Cahş'ın kız kardeşi Hamne bint Cahş ile, ardından Ümmü Habibe'nin kız kardeşi Fâriâ bint Ebî Süfyan ile ve en sonda da Ümmü Seleme validemizin kız kardeşi Kârîbe bint Ebî Ümeyye ile evlendi. Artık ne zaman Zübeyr, kendisine Allah Resulü'nün yakınlığı dolayısı ile hava atsa o da evliliklerini gündeme getirir, ben de Efendimiz (sas) ile işte böyle bir yakınlığım var derdi. (İbn Hacer, *el-Isabe*, c. 2, s. 951)

Hz. Zübeyr ile Hz. Talha arasındaki bu güzel yarışa çocuklarına verdikleri isimlerde de görüyoruz. Zübeyr'in yaptığı tüm evliliklerinden toplamda 11'i erkek, 9'u kız olmak üzere 20 çocuğu olmuştu. Talha'nın ise 10'u erkek 3'ü kız olmak üzere 13 çocuk sahibi olmuştu. Zübeyr erkek çocuklarına hep şehit olmuş sahabilerin isimlerini verirdi. Zaten ilk doğan erkek çocuğuna Efendimiz (sas), Abdullah ismini vermişti. Sonrasındaki tüm çocuklarına Zü-

beyr, yüreğindeki en büyük sevda olan şehadeti yansıtan şehit sahabîlerin isimlerini verirdi. Hamza, Mus'ab, Ubeyde, Cafer gibi ...

Hz. Talha ise Zübeyr'in çocuklarına şehit isimlerini koyduğunu görünce adeta içinden şunları haykırıyordu: "Ey Zübeyr! Madem sen çocuklarına şehit olmuş sahabîlerin isimlerini koydun, ben de sana muhalafet ederek çocuklarıma Peygamberlerin isimlerini koyacağım. Unutma ki, Peygamberler şehitlerden üstündür." Talha dediğini yapacak ve on erkek çocuğuna *Muhammed* isminden başlayarak, *İmran, Musa, Yakub, İsmail, İshak, Zekariyya, Yusuf, Yahya ve İsa* isimlerini koyacaktı.

Talha b. Ubeydullah ile Zübeyr b. Avvam arasındaki bu tatlı yarış ve dillere destan olan kardeşlik bağı bir kardeş kavgası olan Cemel Savaşı'na kadar devam edecek, işin sonunda da ikisi de aynı günler ve birbirine yakın şekillerde şehadete ererek, yine birbirlerini terk etmeyeceklerdi.

ZORLUK SEFERİ: TEBÛK

Tarihler Hicrî 9. yılı gösterirken Allah Resulü, Bizans Hükümdarı Heraklius'un büyük bir ordu hazırlayıp Medine'ye saldırmak üzere planlar yaptığını haber aldı. Efendimiz (sas) bu haberi alır almaz hemen hazırlıklar için emir verdi, büyük bir ordu hazırlanması gerekiyordu. Sefer zor bir sefer-

di, aylardan Receb'ti, Receb ayı o senenin en sıcak zamanlarına denk gelmişti. Mevsimlerden hasat mevsimiydi. [3] Her yönü ile bir imtihan seferiydi. İman ile nifak, samimiyet ile riya, cömertlik ile cimrilik bu seferde belli olacaktı. O günler Medine'nin de en zorlu günleriydi, çünkü kıtlık senesiydi. Böyle olumsuz bir zamanda Allah Resulü insanları bu sefere davet ediyor, herkesi yardıma çağırıyordu. Zaman zor bir zamandı, Kur'an bunu tescilliyor ve o ana Tevbe Sûresi'nin 117. ayetinde *saati'lusra/zor saat* diyordu. O zor saatte/zamanda hazırlanacak ordu da *Ceyşü'l-Usra* yani zorluk ordusu olacaktı.

Ordunun en az 30.000 kişi olması lazımdı. Bu büyüklükte bir ordunun teçhizatı için ciddi bir mal gerektiriyordu. Allah Resulü, Müslümanları bu zorluk ordusunu donatmak için davet ediyordu. Hutbede seferin gerekliliğini anlattıktan sonra infakın, nifakın engelleyicisi olduğunu söylüyor ve sözünü şöyle bitiriyordu: **“Kim cennet karşılığında zorluk ordusunu donatacak?”** Mescitte bir an sessizlik oluyor, kimsede verecek bir şey yok ki bu davete karşılık gelsin ...Efendimiz (sas) de elinin altındaki Müslümanların mali durumlarını gayet iyi

[3] Bu zorlu seferin hazırlık süreci birkaç ay sürmüştü. Efendimiz'in (sas) Medine'den çıkış tarihi ise Hicri, 1 Recep 9; Miladi, 13 Eylül 630, günlerden ise perşembe idi. Yaklaşık iki ay süren seferin dönüş tarihi ise, Hicri 1-5 Ramazan 9, Miladi, 11-15 Kasım 630'du.

biliyor ve sadece Hz. Osman, Abdurrahman b. Avf ve Talha b. Ubeydullah gibi birkaç sahabînin elinde avucunda bir miktar mal olduğunun farkındaydı ve bunların da vereceklerini zaten tahmin ediyordu. Efendimiz'in (sas) buradaki davetinin muhatapları aslında zengin münafıklardı. Rahmet Peygamberi yüreklerinde nifak olan bu zümreyi infak ile adam etmeye çalışıyordu. Ama Kur'an deyimi ile *kökü olmayan kütüklere* (Münâfikûn, 63/4) dönmüş bu adamların, adam olacağı yoktu. Allah Resulü'nün çağrısı hutbede icabetsiz kaldı. İş yine başa düşmüştü. Hz. Osman (ra) utangaç bir yapıya sahipti. Ama o gün Allah Resulü'nün daveti icabetsiz kalmasın diye ayağa kalkmış, mescidde bulunanlara teşvik olsun diye: *"Ya Resulullah! Benden tüm masrafları ve donanımlarıyla birlikte yüz deve!"* demişti. Efendimiz (sas) Hz. Osman'ın bu infakına sevinir, ona dua eder, tebessüm eder. Yine sözünü tekrarlar: **"Kim cennet karşılığında zorluk ordusunu donatacak?"** yine ses yok, mescid yine sesizliğe mahkum, münafıklar bu daveti hiç üzerlerine almıyorlar bile ... Müslümanlar ise elde avuçta bir şeylerinin olmamasına içerleniyor, ama onların ellerinden bir şey de gelmiyordu. Resulullah'ın daveti icabetsiz kalmamalıydı ve Hz. Osman yoluna baş koyduğu Allah Resulü'nü hutbede mahzun bırakmayacaktı, ayağa kalktı ve biraz önceki gibi ama bu sefer meblağı arttırarak: *"Ya Resulullah! Benden iki yüz deve daha, tüm masrafları*

ve donanımlarıyla... ” dedi. Ay yüzlü Efendimiz'in (sas) yüzü parladıkça parladı, sevindi. Osman'ın bu cesaretine ve imanına dua etti. Vermek iman işiydi, her baba yiğit veremezdi, mal canın yongasıydı ve Osman canının yongasını, cananı olan Allah Resulü yoluna feda ediyordu.

Efendimiz (sas) üçüncü kez aynı talebini yeniledi: **“Kim cennet karşılığında zorluk ordusunu donatacak?”** Yine ses yok, yine nifakın ceplerine akrep koyduğu kara yüzlü adamlar, daveti üzerlerine almazlar, aynı sesin sahibi yine ayaktadır, bu sefer verdiğiinden yüz deve daha fazlasını söyleyerek: *“Ya Resulullah! Benden üç yüz deve daha, tüm masrafları ve donanımlarıyla...”*

Efendimiz, Hz. Osman'ın bu infakına öyle bir sevinir ki, yaşlı gözlerle o anda ellerini açar ve hutbede Hz. Osman (ra) için duada bulunur daha ellerini indirmeden herkesi imrendirecek o büyük müjdeyi Osman için verir: **“Ma darra Osman ma faale ba'de zalike/Osman'ın bu infakından dolayı bundan sonra ona bir zorluk yoktur.”** (Tirmizi, 3700, 3701; Nesâi, *Cihad*, 44)

Hz. Osman (ra) öyle bir vermiştir ki, bundan sonra işleyeceği her günahın kefarecini peşinen ödemiştir. Yani Osman, iskatını hayattayken kendi elleri ile ödemiştir. Zaten asıl iskat öldükten sonra varislere ödetilen değil, yaşarken insanın kendi elle-

riyle verdiği dir.

H z. Osman, bu müjdeyi duyunca coşar, vermeye do yamaz, verdikçe veresi gelir ve Efendimiz'in yanına gelerek; " *Ya Resulullah! Benden dokuz yüz elli deve ve elli at, üzerindeki tüm masraflarıyla ve donanımlarıyla ...* " der.

Vermeye do ymaz H z. Osman, gider evine o anda orada ne varsa doldurur bir çuvala ve getirir Allah Resulü'nün (sas) huzuruna ... Gelen çuvalda 700 ukiye altın, 10.000 dinar vardır. Efendimiz (sas) gelen altınlardan bir avuç eline alır yere bırakır, bir daha alır yere bırakır ve bu infakın sahibine bir müjde daha verir: " **Ğafere Allahû Leke Ya Osman! Ma eşrerte ve ma a'lente ve ma eġfeyte ve ma huve kâinün en tegüme's-saâtü ma yübalî Osman ma amile ba'de hazâ** "

"Allah seni affetsin ey Osman! Senin gizli, açık ve kıyamete kadar işlediğin, yapacağın tüm günahlarını bağışlasın. Bundan sonra Osman'a yaptıklarından dolayı günah yoktur." (Kandehlevî, *Hayatüs-Sahâbe*, c. 2, s. 450)

Gün Osman'ın günüydü ve o ana kadar hazırlanan ordu *Ceyşü'l-Usra/Zorluk Ordusu* iken, H z. Osman'ın bu büyük infakından sonra ordunun adı *Ceyşü'l-Osman/Osman'ın ordusu* olmuştu. Çünkü H z. Osman'ın (ra) verdikleri 30.000 kişilik ordunun neredeyse 10.000 askerin donatılmasına yetmişti.

Geriye kalan 20.000 asker ise diğer Müslümanların verdikleriyle donatılacaktı. Hz. Ebû Bekir (ra) malının tamamını, Hz. Ömer (ra) malının yarısını, Abdurrahman bin Avf ise malının büyük bir kısmını vermişlerdi.

Verenlerden biri de Talha b. Ubeydullah'dı. Bir ara Talha geldi huzur-u risalete çuvallarla ... Kaynaklarımızda ne kadarlık bir mal verdiği dair bir bilgi yoktur. Ancak, verdiği ile Efendimiz'i (sas) oldukça memnun edecekti. İnfak ettiği çuvalları Efendimiz'in önüne koyarken bir taraftan da mahcup bir eda ile: *"Ya Resulullah! Bunlar Talha'nın size küçük bir hediyesidir."* diyecekti. Verecek ama bir taltif bile beklemeyecek, verecek ama bir ödül, bir beklenti, bir karşılık beklemeyecek ve verdiğini çok görüp başa kalkmayacak, ben olmasaydım olmazdı demeyecek, ordu yola çıktı ise benim verdiklerimden dolayı çıktı gibi bir söz ne diyecek ne de içinden geçirecekti. Allah Resulü (sas) hem Allah için veren, hem de verdiğini başa kakmayan bu yiğide bir lakap daha verecekti. O güne kadar Resul'ün lisanı ile *Talhatü'l-Hayr'dı, Talhatü'l-Feyyad'dı, Şehidü'l-Hayy'dı* ve şimdi aynı lisan ona *Talhatü'l-Cüd, Talhatü'l-Cevvad* diyecekti. Cömert Talha ... Malını rıza-i ilahiyeye varmak için altında Burak eden, malının mahkumu değil, hakimi olan Talha olacaktı.

Tebûk Gazvesi'nde verenler vardı, bir de vermeyenler ... Ama bir sınıf daha vardı ki onlar da ver-

mek isteyip de veremeyenler ve bunun üzüntüsünü yüreklerinin ta derinliklerinde hissedenenler... Belki şu an biz de; “Ya yok ki! Ne verelim, olsa biz de olup da verenler gibi verebilirdik” diyebiliriz.

Sahâbe efendilerimiz içersinde bu sözü söyleyen oldu mu? Ne var ki ne verelim diyenler oldu mu? Bunu bilmiyoruz, ama size iki örnek aktarmak isteriz, ta ki sahâbi şuurunu daha iyi anlayabilelim.

Habbân b. Ebû Akîl el-Ensârî, Sahâbe içersinde oldukça fakir birisiydi. Efendimiz’in (sas) ordu için infak çağrılarını duyunca içerlendi, elinde avucunda bir şey olmadığına üzüldü ve ne yapacağı konusunda düşünmeye başladı. Ve şöyle bir karara vardı: “Yarın sabah erkenden kalkacağım ve iş arayacağım, eğer bir iş bulursam o gün için elde ettiğim kazancın tek bir kuruşuna dahi el sürmeden, onu Allah Resulü’ne götüreceğim.” Sabah olunca kalktı ve bir bahçe sahibine rast geldi. Bahçe sahibi bahçesini sulamak için bir adam arıyordu, Habban adam ile pazarlık etti ve bir miktar hurma karşılığında anlaştı. Akşama kadar sırtında o bahçeye su taşıdı, akşam olunca hurmaları aldı, bir tekini dahi yemeden Allah Resulü’ne götürdü. Efendimiz (sas) Habban’ı çok iyi tanırdı, durumunun iyi olmadığını ve o hurmaları nasıl zorlukla kazandığını da bilirdi. Bir ara hurmaları Habban’dan almamayı düşündü, ama almayınca üzüleceğini tahmin ettiği için aldı ve Habban hakkında hayır dualarında bulundu. (İbn

Esir, *Uşdü'l-Gabe*, c. 1, s. 667, 668)

İşte sahabî şuurunu buydu, onlar sorun üretmez, mazeret kalkanının ardına saklanmaz, çözüm üretir, ellerinden geleni yapmanın yollarını ararlardı. Veren verirdi, hiçbir şey veremeyen bile Ulbe b. Zeyd b. Amr gibi verirdi.

Nasıl vermişti, Ulbe b. Zeyd? Efendimiz (sas) insanları infaka teşvik ettiği günler elde, avuçta bir şey olmadığı için veremeyip bunun da üzüntüsünü derinden duyan isimlerden biri de Ensar'ın yiğitlerinden biri olan Ulbe b. Zeyd'di. Bu üzüntü ile evine çekilip, sabaha kadar gözyaşı döküp ağladı. Sabah namazı vakti aklına şöyle bir şey geldi. Dedi ki: "Ben fakir bir adamım. Fakir olduğum için bazen hali vakti yerinde olan bazı Müslüman kardeşlerim tarafından eziyete uğradım, alaylara konu edildim ve bundan dolayı da çokça onurum zedelendi. Ya Rabbi! Şu an senin Peygamber'in bizi infaka davet etti. Veren verdi, veremeyeni veremedi. Benim de verecek hiç bir şeyim yok ... Sen şahit ol ki, ben de elde ettiğim bütün hakları helal ederek, onları senin yolunda infak ediyorum."

Ulbe b. Zeyd, infak edecek bir şey bulmuştu. Elde ettiği hakları helal ederek, onları Allah için infak ediyordu. Bu infakını yapıp sabah namazı için mescide gitti. Efendimiz (sas) namazı kıldırınca cemaate döndü ve: "**Bu gece Allah için haklarını sadaka olarak vereniniz kimdi?**" dedi. Sahâbe de

bu infakı yapanı merak etmişlerdi. Cemaatten ses gelmeyince, Efendimiz sorusunu tekrar etti. Bunun üzerine Ulbe b. Zeyd ayağa kalkarak kendisi olduğunu söyledi. Efendimiz orada müjdeyi verdi: **“Allah senin infakını katında kabul edilmiş bir infak olarak yazdı.”** dedi. (İbn Hacer, *el-İsabe*, c. 2, s. 1284)

Talha b. Ubeydullah da, Tebûk Gazvesi'nde mal anlamında verdiğini vermişti, ama o hiçbir zaman verdiğini yeterli görmüyor, yine yoluna baş koyduğu Hz. Peygamber'in kendisi için vereceği emirleri bekliyordu. Allah Resulü (sas) bir taraftan zorluk ordusunu hazırlarken bir taraftan da münafıkların fitne ateşlerini söndürmeye çalışıyordu. O günlerde Efendimiz (sas) duydu ki: Yahudi Süveylim, Casum mevkinde bazı evlerde örgütlenerek, insanları zorluk seferine katılmamaları yolunda propaganda yapıyordu. Efendimiz, Süveylim'i bu fitnesini ortadan kaldırmak için oraya bir birlik gönderdi. İhtimaldir ki, gönüllü bir birlikti ve Allah Resulü'nün (sas) davetine her zamanki gibi *lebbeyk* diyerek Talha da icabet etmişti. Nihayetinde oraya giden birlik bu ni-fak yuvasını yerle bir etmiş ve çıkması muhtemel bir tehlikeyi de daha başlamadan bitirmişti. (İbn Hişam, *Sire*, c. 4, s. 160; İbn Kesir, *el-Bidaye*, c. 5, s. 3)

Derken zorluk ordusu yola çıktı. Talha da bu otuz bin kişilik ordunun bir askeriydi. Medine'den yaklaşık 780 km. uzaklıktaki Tebûk'a on dokuz gün

sürecek zorlu bir sefer ile gidildi. Ancak Bizans, Müslümanların karşısına çıkma cesareti bulamayınca herhangi bir savaş olmadan İslam askerleri Medine'ye geri döndüler.

VEDA HACCI VE VEDA ZAMANI

Talha b. Ubeydullah, Tebük Gazvesi'den sonra yaklaşık iki yıl daha yoluna baş koyduğu Efendimiz (sas) ile birlikte geçirecek ve ilk gün nasıl bir heyecan ile başlamışsa, yirmiüç yıl süren Peygamberli hayatın son gününe kadar da aynı iman heyecanı ile devam ettirecekti.

Hz. Talha, imanından aldığı ilham ile nerede, nasıl duracağını bilmiş ve durduğu yerin de hakkını ödemiştir.

Talha b. Ubeydullah, Tebük Gazvesi'nden sonra Efendimiz (sas) ile geçirdiği yaklaşık üç yıl boyunca bir an olsun Allah Resulü'nden ayrılmadı. O da Medine'den aleme yayılan elçilere şahit oldu, fevc fevc insanların Allah'ın dinini kabul edişlerinin mutluluğunu yaşadı. O da en son Efendimiz (sas) ile birlikte Veda Hacci'na iştirak etti. Allah Resulü'nün hemen arkasında durma şerefine nail olarak, Kutlu Nebi'nin vasiyeti hükmünde olan Arafat'ta, Müzdelife'de, Mina'da irad ettiği her hut-

beyi can kulağı ile dinledi. O da Hz. Ebû Bekir gibi Refik-i A'la'ya gözlerini çeviren Efendimiz'in (sas) sözlerindeki mesajları anladı ve yapılan haccın, Efendimiz'in son haccı olduğunun bilincinde hareket etti.

Veda Haccı'ndan sonra Allah Resulü (sas) sadece seksenbir gün yaşayacaktı. Özellikle vefatına on üç gün kala başlayan hastalık gün geçtikçe ilerleyince Talha da her Sahabî gibi acıların en büyüğünü yaşıyor, ama bunun bir takdir-i ilahî olduğunu bir an bilincinden çıkarmıyordu. Efendimiz'in (sas) vefatına beş gün kala artık mescide gelme takatini bulamayınca Hz. Ebû Bekir'i namaz imamı olarak atamış, Talha da gözyaşları içerisinde Hz. Ebû Bekir'in arkasında on yedi vakit namaz kılmıştı.

Takvimler Hicrî, 11. yılın Rebiülevvel ayının Pazartesi günü gösteriyordu. O günün sabahında Hz. Peygamber (sas) sanki biraz iyileşmiş gibiydi, herkeste bir sevinç vardı, günlerdir gülmeyen simalar o gün gülmeye başlamıştı. Ama hiç kimsenin bilмейip, ilahî otoritenin bildiği bir şey vardı ki, Allah Resulü birkaç saat sonra vefat edecek ve Medine en acı günlerinden birini yaşayacaktı. Hz. Ebû Bekir (ra), Efendimiz'in (sas) iyi olduğunu görünce izin isteyip Medine dışındaki ailesine gitmek için yola çıkmıştı. İşte o anda Medine Hz. Aişe'nin sesi ile yankılanmış, Efendimiz'in vefatı ile Medine, o gü-

zel şehir, o Peygamber şehri ağlamaya başlamıştı. Herkeste derin bir üzüntü ve şaşkınlık vardı. Talha, Efendimiz'in vefat haberini duyunca olduğu yere yıkılmış ve saatlerce oradan kalkma takatini kendinde bulamamıştı. O da nice sonra olayın şokunu Hz. Ebû Bekir'in haykırdığı o hakikat ile duyacak, biraz olsun kendine gelecekti. Hz. Ebû Bekir, acının en büyüğünü yüreğinde taşımasına rağmen sarsılmaz bir dağ gibi duyguların farklı noktalara kaymaya başladığı Medine'de şöyle haykırıyordu: *"Her kim Muhammed'e tapıyordu ise, bilsin ki Muhammed öldü. Ama her kim Allah'a tapıyordu ise bilsin ki Allah el-Hayy'dır, mutlak diridir, Baki'dir, ebedidir, süreklidir."* (İbn Sa'îd, *Tabakat*, c. 2, s. 266)

Talha b. Ubeydullah, Hz. Ebû Bekir'in bu önemli sözleri ile kısmen kendine gelse de halen o acıyı, Resul'ün firakını yüreğinde en derin bir şekilde yaşıyor ve bir türlü alışamıyordu. Bunun için Talha, adeta dünyadan bağlantısı kopmuş, ne Saideoğulları çardağından haberdar olmuş, ne de Efendimiz'den (sas) sonra Hz. Ebû Bekir'in halife seçildiğini duymuştu. Ertesi gün insanlar mescidde biat için toplanınca durumdan haberdar olmuş ve o da ilk biat edenlerden olarak Hz. Ebû Bekir'in bu işe en layık insan olduğunu beyan etmişti.

4. Bölüm

HULEFA-i RÂŞİDÎN DÖNEMİ'NDE TALHA B. UBEYDULLAH (*Radiyallahu Anhu*)

Efendimiz'in (sas) vefatı ile birlikte artık Talha b. Ubeydullah için de Medine için de yepyeni bir dönem başlıyordu. O günden sonra Medine, Peygambersizdi, ve Peygamber'in varisi ve halifesi Hz. Ebû Bekir'e emanetti. Hz. Ebû Bekir, Talha'nın hem kayınbabası, hem dostu, hem de üçüncü göbekten babada nesebi birleştiği amca oğluydu. Talha, Hz. Ebû Bekir'i çok severdi, çünkü kendisini imana o taşımış, hidayetine o vesile olmuştu. Ayrıca Mekke'nin zorlu yıllarında hep beraberce bulunmuş, abisi Malik b. Ubeydullah ile *Esedü'l-Kureyş/Kureyş'in Aslanı* lakablı Nevfel b. Huveylid el-Adevviyye'nin işkencelerini bereberce göğüslemiş ve karneyn / *iki yakın* lakabını almışlardı. İşte o iki yakından biri şimdi İslam devletinin halifesi, diğeri ise ona biat edip yoluna baş koyacağı biri olmuştu.

Talha b. Ubeydullah, iki buçuk yıl sürecek Hz.

Ebû Bekir döneminde üzerine düşeni yapmaya çalışmış, Hz. Ebû Bekir'in vereceği her emri, kendisine çizeceği her rolü ziyadesi ile yerine getirmeye gayret etmiştir. O yıllar zorlu yıllardı, daha dün iman ettiğini iddia eden bedevi kabilelerin çoğu baş kaldırmış; kimi zekata, kimi farklı bir şeye itiraz ederek irtidat etmişlerdi. Taberi'nin rivayeti ile neredeyse Mekke ve Medine dışında Cuma namazı kılınan yer kalmamıştı. Yalancı Peygamber Müseylemetü'l-Kezzap ortaya çıkmış, her taraf sıkıntılarla kaynamaya başlamıştı. Hz. Ebû Bekir bu zorlu günlerde, kendisine yardımcı olacak dostlara, müşavirlere ihtiyaç duymaktaydı. İşte Hz. Ömer (ra), Hz. Osman (ra), Hz. Ali (ra), Zübeyr b. Avvam (ra) ve tabi ki Talha b. Ubeydullah o müşavirlerden biriydi..

Hz. Ebû Bekir, iki buçuk yıllık hilafet görevi sırasında hep Talha'dan razı olmuştur. Hatta hastalanıp yatağa düştüğü günlerde bir ara Talha'yı kendinden sonra halife olması için de düşünmüştür, ama sonra, genel eğilimin Hz. Ömer üzerinde olduğunu görünce, Hz. Ebû Bekir de bu işe en layık insanın Ömer olduğuna karar vermiş ve ölüm döşeginde iken devletin sekreteri olan Hz. Osman'ı (ra) çağırarak, Hz. Ömer'i kendinden sonra halife seçtiğini belirterek bunu kayıt altına aldırmıştır. (İbn Sa'd, *Tabakat*, c. 3, s. 200)

Hz. Ebû Bekir, bu vasiyetten sonra vefat etmiş

ve Müslümanlar yeni halife Hz. Ömer'e biat etmişlerdi. Talha b. Ubeydullah da ilk biat edenlerdendi. Artık İslam devleti; adalet, rahmet ve kuvvet ile yönetilecek on buçuk yıl devam eden Ömerli günlerin içerisindeydi. Değil Müslümanlar, gayri Müslimlerin bile hayranlık ve gıpta ile anacakları Ömerli günler, İslam Tarihi'nin en şanlı günleriydi. O günler, fetih, adalet, izzet, şeref ve iman günleriydi.

Talha, bu ak günlerde bir taraftan ticareti ile uğraşırken diğer taraftan da Hz. Ömer'e devlet işlerinde yardımcı olur, istişare heyeti içerisinde üzerine düşen vazifeleri yerine getirme çabaları verirdi. Bu günlere ait kaynaklarımızda Hz. Talha'nın (ra) şahsiyetinin anahtarı olan cömertliğe dair bir rivayete rastlıyoruz. Tabiinin büyük imamlarından Hasan-ı Basrî'nin bize aktardığına göre Hz. Talha, bir ticari işinden oldukça büyük bir kâr elde etti ve onunla da bir arazi satın aldı. Bir müddet sonra o araziyi yedi yüz bin dirheme sattı ve parasını alarak eve geldi. Parasını evin münasip bir köşesine koydu ama oldukça huzursuzdu. Dönüp dolaştı, uyumaya çalıştı, uyuyamadı. Hanımı Sûeda bint Avf, Talha'nın bu halini görünce merak etti ve sordu: "Ey Talha! Neyin var oldukça huzursuzsun?" Talha hanımına yüreğinde kopan fırtınaları anlattı: "Ey Sûeda! Biliyorsun falanca arazimi yedi yüz bin dirheme sattım ve şimdi o paralar işte burada. Ya ben şimdi ölsem, sabaha çıkamazsam Allah bana sormaz mı, demez

mi: 'Ey Talha! Evinde bu kadar büyük bir servet varken sen hangi yüz ile bana geldin?' Ben bu malımı dağıtmadan, ihtiyaç sahiplerinin hakkını vermeden uyuyamayacağım." Hanımı dedi ki: "Üzülmene gerek yok, şimdi çağıralım dost ve akrabalarımızdan ihtiyaç sahibi olanları ve onlar arasında dağıtalım olsun bitsin." Talha: "Gerçekten yapabilir miyiz?" dedi. Hanımı "Evet" dedi. Ardından başladı insanları çağırmaya, Talha bir yandan dağıtıyor, bir yandan da yaşlı gözlerle Hücre-i Saadeti'nde yatan Alemlerin Sultanı'na bakıyor ve içinden adeta diyordu ki: "Ya Resulullah! Eğer hayatta olsaydın yine bana bir lakap verir, yine o mübarek elinle sırtımı sıvazlar, yine yüreğimdeki kopan fırtınaları dindirirdin."

100

O gün Talha, neredeyse Medine'deki tüm insanları güldürmüş, malı ile onları sevindirmişti. Peygamber'in şehrinin sakinlerinin sevinmesi Peygamber'in sevinmesi demektir ve Allah da Resulü de bu güzel amelden memnun olurlardı. (İbn Sa'd, *Tabakat*, c. 3, s. 157)

On buçuk yıl süresince Hz. Ömer, Talha'dan hep razı ve memnun olmuştur. İslam tarihinin en şanlı sayfalarından biri olan Kadisiye Savaşı'nda, Hz. Ömer, onu öncü kuvvetlerinin başına komutan olarak tayin etmişti. (Taberi, *Tarih'ül-Ümem ve'l-Mülük*, c. 3, s. 480, 481) Yine Hz. Ömer'in, Talha'dan nasıl memnun olduğunun en büyük delili: Hz. Ömer'in (ra), yara-

lanıp yatağa düştüğünde, kendinden sonra kimin halife olacağına karar verecek olan altı kişilik istişare heyetine Talha'yı da seçmiş olmasıdır.

On buçuk yıllık adalet yönetiminin başındaki halife, bir Mecûsi köle olan Ebû Lü'lû'e tarafından suikaste uğrayıp yatağa düştüğünde, Hz. Ömer (ra), ısrarlar üzerine altı kişilik bir şura heyetini, kendi aralarında yeni halifeyi seçmek üzere atamıştı. Halife Ömer bu altı kişiyi seçerken diyordu ki: "*Ben, Allah Resulü hayattayken kendilerinden razı oldukları altı kişiyi yeni halifeyi kendi aralarında seçmeleri için atadım.*" (İbn Sa'd, *Tabakat*, c. 3, s. 151)

Kimdi bu altı kişi? O gün için hayatta olan yedi Aşere-i Mübeşşere'nin altısı... Hz. Ali, Hz. Osman, Abdurrahman b. Avf, Sa'd b. Ebî Vakkas, Zübeyr b. Avvam ve Talha b. Ubeydullah ... Hz. Ömer, yedi kişiden, altısını seçip bir kişiyi o heyetin içerisine almamıştı. Heyetin dışında tutulan isim ise Hz. Ömer'in amcasının oğlu ve eniştesi olan Said b. Zeyd b. Amr'dı. Hilafetin ve imametin ne olduğunu çok iyi bilen Hz. Ömer, *bir aileden bir kurban yeter*, diyerek amcasının oğlunu bu işe karıştırmayacaktı.

Bu altı kişi kendi aralarında yeni halifeyi seçeceklerdi. Hz. Ömer tarafından o istişare kurulunun başkanı olarak seçilen Abdurrahman b. Avf, işin başında: "Gönüllüce bu işten vazgeçecek olan var mı?" diye sordu ve ilk önce kendisi halife adayı olmaya-

çağını belirterek adaylıktan çekildi. Sonra Sa'd b. Ebi Vakkas çekildi. Talha b. Ubeydullah o günlerde ticari bir maksatla zaten Medine dışındaydı. Hz. Ömer, seçim işinin üç gün içerisinde bitmesini Abdurrahman b. Avf 'tan özellikle istediği için Abdurrahman b. Avf, Talha'nın dönmesini beklememişti. Geriye üç isim kalmıştı. Hz. Osman, Hz. Ali ve Zübeyr... Sonra Zübeyr de Hz. Osman lehine çekildiğini söyledi, şuranın başkanı Abdurrahman b. Avf da yetkisini kullanarak Hz. Osman'ı İslam devletinin 3. halifesi olarak seçti. O gün mescitte, başta Hz. Ali olmak üzere tüm insanlar biat ederek, Hz. Osman'ın hilafetini kabul ettiler. (Taberi, *Tarih'ul-Ümem ve'l-Mülük*, c. 4, s. 237)

Talha b. Ubeydullah, bu olanlardan habersiz bir şekilde ticari seferini tamamlayarak Medine'ye döndü. O geldiğinde Hz. Ömer'in şehit edildiğini, yaralıyken kendisini de halife adayı olarak seçtiğini ama üç gün beklenip Talha gelmez ise geriye kalan beş kişinin kendi aralarında halifeyi seçmeleri gerektiğini öğrendi. Hz. Osman'ın ümmetin üçüncü halifesi olarak seçildiğini de duyduğunda hemen onu ziyarete gitti. Hz. Osman, Talha'ya şura heyetinde olduğunu ama konulan kural gereği üç gün içerisinde bu işin tamamlanması için onun dönüşünü bekleyemediklerini, eğer itirazı varsa halifelikten çekilebileceğini söyledi. Talha bu sözleri duyunca: "Herkesin kabul ettiğine ben asla itiraz etmem!" diyerek yüreğinde hiçbir sıkıntı duymadan Hz. Osman'a bi-

at etti. (İbn Esir, *el-Kâmil fi't-Târih*, c. 3, s. 77)

Artık İslam tarihinde yepyeni bir sayfa açılmış, Ömerli günler geride kalmış, Hz. Osman'ın hilafet günleri başlamıştı. Bu günler tam on iki yıl sürecekti. Hz. Osman'ın (ra) hilafetinin ilk altı yılı aynen Hz. Ömer'in hilafet günleri gibi fetih ve izzet günleri olmuştu. Ama ikinci altıncı yılda özellikle Hz. Osman'ın mizacındaki yumuşaklığı/halimliği kullanan Ümeyyeoğulları mensupları İslam Tarihi'nde nice acı olayların sebebi olacak fitne kapılarının açılmasına vesile olacaktı.

Hz. Osman (ra) dönemi, İslam tarihi açısından zor bir dönemdi. Birçok noktada kırılmaların yaşandığı bir daha kapanmamak üzere fitne kapılarının kırıldığı ve Emevilerin İslam toplumunun başına bela olmaya başladıkları bir dönemdi.

Bu dönemde Talha b. Ubeydullah, Sahâbe'nin büyükleri gibi gelişmelerden rahatsız oluyor, ama yönetimi saran Mervan b. Hakem ve taraftarları yüzünden pek de bir şeyler yapamıyordu. Talha, devlet yönetiminde artık söz sahibi olmadıklarını görünce o da diğer bir çok Sahâbe gibi olayları sadece izlemekle yetinmiş ve bu dönemde ticaretle uğraşmıştı.

Derken o acı olaylar cereyan etti. Asiler, Hz. Osman'ın evini kuşattı. Sahâbe, Hz. Osman'ı savunmak adına halifeden izin istediler. Hz. Ali, Talha ve Zübeyr ve ashabın diğer büyükleri böyle bir izin is-

tediklerinde Hz. Osman “Emme’l-Kıtal? Fe La/Savaş mı asla?” (İbn Sa’d, *Tabakat*, c. 3, s. 66) diyerek Peygamber şehrinde kan döktürmek istemediğini onlara söyledi. Ama asilerin ve içlerindeki fitnecilerin niyeti pek de iyi değildi, onlar İslam toplumunda sönmemek üzere bir fitne ateşi yakmak istiyorlardı, bunun için de gelişen olayları kendi lehlerine kullanmanın tüm fırsatlarını kullanıyorlardı. Sahâbe baktı ki Hz. Osman’ı savaş konusunda ikna edemeyecekler bu sefer çocuklarını halife Osman’ı koruma adına, hali fenin evine gönderdiler. Hz. Ali, Hasan ile Hüseyin’i gönderdi. Hz. Zübeyr, Abdullah’ı gönderdi, Hz. Talha büyük oğlu Muhammed’i gönderdi. Üçü de oğullarına şunu tembihliyorlardı: “Sonunda ölüm dahi olsa halifeyi koruyun! Ne yaparsanız yapın ama Hz. Osman’ın kılına dahi zarar gelmesin.” (İbn Sa’d, *Tabakat*, c. 3, s. 67)

Bu üç büyük sahabenin yiğit çocukları canları pahasına Hz. Osman’ın evinin önünde etten bir duvar oluşturmuş ve kimseyi içeriye sokmamaya ant içmişlerdi. Asiler kapıdan bu yiğitleri geçerek giremeyeceklerini anlayınca bu sefer, arka taraftan bir duvarı yıkarak eve girdiler ve bu sahabe çocuklarının haberi olmadan *Zümmureyn* lakaplı Peygamber sevdalısı ve damadı Hz. Osman’ı, Peygamber’in şehrinde, zalim kılıçlarıyla Kur’an’ın üzerinde şehit ettiler. Hz. Osman’ın (ra) Kur’an üzerine akan o

kanı fitne ateşinin ilk kan olacak, ama son olmayacaktı. 1400 küsur senedir, o günden başlayarak İslam coğrafyaları bir türlü kana, gözyaşına, feryat ve figana doymayacak ve o gün kırılan fitne kapısı bir daha kapanmayacaktı.

Hz. Osman'ın şehit edildiğinin haberini alır almaz Sahâbe o mazlum eve döküldü. Ali, Zübeyr ve Talha çocuklarını kınıyor, onlara kızıyor, halifeyi nasıl koruyamadıklarının hesabını onlara soruyorlardı. Ama sonradan anlayacaklardı ki, o yiğit gençlerin hiçbir suçları yoktu, onlar ellerinden geleni yapmış, halifenin kapısının geçilmez nöbetçileri olmuşlardı. Oradan geçemeyeceklerini anlayan asiler, fitne ateşini daha da alevlendirmek adına duvarı yıkmışlardı.

Olan olmuş, üçüncü Raşid Halife Peygamber şehrinde Kur'an üzerinde şehit edilmişti. Selam ve esenlik şehri Medine'de gül kokusu, yerini kan kokusuna bırakmıştı. Fitneciler akıttıkları o kandan istifade etmenin yollarını aramaya başlamış ve fitne ateşini yükseltmek için ellerinden geleni yapmaya başlamışlardı.

Yükselen fitne ateşi ne yazık ki, İslam toplumunu kasıp kavuracak, nice büyük ve değerli insanlar bile o anki atmosferin etkisi ile istemeden bu fitneler içerisinde yer alacaktı. İşte Talha b. Ubeydullah da aynen Zübeyr b. Avam gibi bu atmosferden en

fazla zarar gören ve hatta işin nihayetinde bunun bedelini canıyla, kanıyla ödeyecek biri durumuna düşecekti.

Asiler, Peygamber'in şehrinde kan dökmüş, İslam'ın üçüncü Raşit halifesi Hz. Osman'ı (ra) şehit etmişlerdi. Herkes büyük bir şaşkınlık yaşıyor, ne yapacaklarını bil(e)miyorlardı. Tez elden başsız kalan İslam devletine bir baş, bir imam lazımdı. Bu ihtiyaç daha ilk günden kendini hissettirdi. O günler tüm parmaklar yeni halife için tek bir ismi işaret ediyordu; o da Hz. Ali'den (ra) başkası değildi. Bir grup insan gidip Ali'ye bunu teklif ettiler, Hz. Ali pek de bu işe yanaşmadı, ısrarlar çoğalınca imame-tin dersini, en büyük imam olan Hz. Peygamber'den alan Ali, dedi ki: "Öyle imam, halife seçmek birkaç kişinin insiyatifi ile olmaz, Bedir ehlinin ve özellikle saha-benin büyüklerinin onayı ile olur. Onlar istemeden bu iş olmaz." (Taberi, *Tarih'ul-Ümem ve'l-Mülük*, c. 4, s. 427)

Bunun üzerine gelenler: "Herkes bu iş için seni uygun görüyorlar." dediler. Ertesi gün mescitte toplanmak üzere anlaşılıp ayrıldılar. Hz. Ali biat almak için ertesi gün mescide girer girmez, iki kişiyi sordu: "Nerde Talha ve Zübeyr?"

Bu iki isim çok önemliydi ve o gün için İslam toplumunda en saygın iki insandı. Hz. Ali bunun için hep bu iki ismi önemsemiş ve onları hep yanında görmeyi arzulamıştı. Talha ile Zübeyr bulundu,

onların da hazır bulunduğu o mecliste Hz. Ali, dördüncü Raşid halife olarak takdim edildi. Talha ve Zübeyr orada Hz. Ali'ye biat ettiler, hatta Talha b. Ubeydullah'ın ilk biat eden kişi olduğu söylenir. (İbn Esir, *el-Kâmil fi't-Târih*, c. 3, s.195)

Taberi'nin rivayetine göre Hz. Talha, çolak olan sağ elini Hz. Ali'nin elinin üzerine koydu ve biat etti. Hz. Talha'nın çolak eliyle biat ettiğini gören bazı Basra ve Kufeli asiler: "Çolak el ve tamamlanmamış bir biat..." diyerek Talha'nın o çolak elini uğursuzluk alameti olarak saymışlardır. Hz. Ali bu cahillerin sözlerini duyunca o çolak eli havaya kaldırarak: "Siz bu elin kimin için ve ne adına çolak kaldığını biliyor musunuz?" dedi. (İbn Esir, *el-Kâmil fi't-Târih*, c. 3, s.195; İbn Kesir, *el-Bidâye ven-Nihâye*, c. 7, s. 367)

Onlar bilmiyorlardı, nereden bileceklerdi ki? O çolak olan elin kıymetini ancak Uhud'u yaşamış biri bilebilirdi. Hz. Ali, Uhud'da kendi gözleri ile görmüş, Talha'nın zalim Malik b. Zübeyr'in okuna karşı elini nasıl Allah Resulü'ne (sas) siper ettiğini ... Bundan dolayı da Hz. Ali için o el çok kıymetliydi, çünkü Hz. Ali de aynı yola varlığını kaç kez feda etmişti.

Biat işi gerçekleşti, gerçekleşmesine ama, bir türlü Medine eski haline kavuşamıyordu. Asiler ellerini kollarını sallayarak Medine sokaklarında geziyor, Hz. Osman'ın (ra) katilleri ve fitneciler top-

lumun istikrara kavuşmasını istemiyorlardı.

Yıllardır Peygamber şehrinde sadece sevgi ve muhabbeti teneffüs eden sahabe, bu durumdan oldukça endişeli ve rahatsızdı. Rahatsız olanlar arasında Talha ve Zübeyr de vardı. Onlar artık Medine sokaklarında gezmek istemiyor ve bir an önce oradan ayrılmak istiyorlardı. Bu vesile ile Hz. Ali'nin yanına geldiler ve Medine dışına çıkmak istediklerini söylediler. Ama Medine dışına çıkarlarken bir görev ile çıkmak istediklerini dile getirdiler. Talha Basra valiliğini, Zübeyr Kufe valiliğini istiyorlardı. Kim ne iddia ederse etsin, biz bu büyük insanların dünyalık bir makam için çırpındıklarını söylemiyor, o valilik taleplerinde bile amaçlarının hizmet olduğunu düşünüyoruz. Hz. Ali (ra) yıllardır aynı dava için mücadele ettikleri bu iki yiğide baktı ve dedi ki: *"Eğer sizler beni terk edip Basra ve Kufe'ye giderseniz, ben burada bu sıkıntıların üstesinden nasıl gelirim!?. Hayır, sizler bana lazımsınız, gidemezsiniz."*

BİR KARDEŞ KAVGASI CEMEL [4]

Hız. Ali (ra), bu iki büyük insanı yanında müşavir olarak bırakmak istiyordu. Ama onlar bir türlü Hız. Ali'nin bu hassasiyetini anlayamadılar, biraz da Hız. Ali'ye kırılarak yanından ayrıldılar. Aradan birkaç gün geçdikten sonra Halife Ali'den umre maksadı ile izin alarak Mekke'ye gittiler. Onlar Mekke'ye varınca Mekke'de de çok sıcak gelişmeler oluyordu. Hız. Ali'ye muhalif olan tüm insanlar müminlerin annesi Hız. Aişe (r.anha) etrafında toplanıyor ve bir muhalefet cephesi oluşturuyorlardı.

Hız. Ali olanlardan kısmen haberi olsa da, o bir an önce kırılan fitne kapılarını onarmaya, mecrasından kayan nebevi siyaseti bir kez daha Hız. Peygamber'in çizmiş olduğu zemine oturtma adına çırpınıyor, valileri değiştiriyor, adı yolsuzluk ve zülüm ile anılmaya başlayan her yöneticiyi gücüne bakmadan azlediyordu. Tabi bu eşsiz adalet birilerini oldukça rahatsız ediyor, menfaatleri ve kendilerine akan muslukları kapanan bazı zevat Hız. Ali'ye karşı muhalefeti daha da derinleştiriyorlardı.

Hız. Ali'nin (ra), İslam topraklarına tamamen hakim olması demek, başta Emevi mensupları ol-

[4] Talha b. Ubeydullah'ın Cemel Savaşı'ndaki hayatına dair yazdıklarımız, bir önceki kitabımız olan Zübeyr b. Avvam ile aynıdır. İki Sahabinin de aynı hadiseyi yaşamış olmaları bu satırların aynı olmasına neden olmuştur. Bu benzerliğin okuyucularımız tarafından makul karşılanacağını umuyoruz.

mak üzere tüm menfaatperest grupların varlığının sona ermesi demekti. Bunun için bu menfaat çeteleri ne yapıp edip Hz. Ali'nin iktidarını sağlamlaştırmasını engellemeleri lazımdı. Ama bunu tek başlarına yapmaları imkansızdı. Çünkü halk asla bunlara güvenmez, itibar etmezdi. Dolayısıyla bu fitneciler amaçlarına ulaşmak için, toplum nezdinde itibar sahibi isimleri kullanmaları şarttı. İşte bunun için başta Hz. Aişe (r.anha) başta olmak üzere, Talha ve Zübeyr gibi önemli isimler üzerine hesaplar yapmaya başladılar. İsimler bulunmuştu, şimdi de hem bu isimleri, hem halkı ikna edecek bir sebep lazımdı. Çünkü Ali meşru bir yol ile seçilmişti ve üstelik Zübeyr ve Talha da ona biat etmişlerdi. Haklı bir sebep insanlara söylenmez ise, insanlar bu muhalefet cephesine pek de itibar etmezlerdi. Çok geçmeden o sebep de bulunmuştu: *"Hz. Ali, Osman'ın katillerini yargılamak istemiyor, hatta Osman'ın katillerine sahip çıkıyor."*

O günkü iletişim şartlarının yetersizliği de dikkate alınınca bu propaganda oldukça etkili oldu ve Hz. Ali'ye muhalefet edenlerin sayısı hızla artmaya başladı. Dün Hz. Osman'ın iyi niyetini suiistimal eden karanlık güçler, bugün de onun mazlumca akan kanını suiistimal ediyorlardı.

Fitnecilerin de etkileri gün geçtikçe arttı ve öyle bir hale gelindi ki, her taraf Hz. Ali'ye karşı muha-

lefet ile yankılanmaya başlandı. İşte tam bu ortamda yine fitnecilerin telkinleri ile Hz. Aişe'nin rehberliğinde bir ordu Mekke'den Basra'ya doğru yola çıktı.

Hz. Ali, bu oluşan hareketi haber alır almaz, kardeşlerinin yanlış bir işe düşmemeleri için Şam üzerine yürümeyi düşündüğü bir zamanda, bu ordunun Basra'ya ulaşmasından önce onları engelleme adına yola koyuldu. Ama yetişemedi, Muhalefet ordusu Basra'ya varmış, orada Hz. Ali'nin atadığı vali olan Osman b. Huneyf'i görevden almış, hatta valiye işkenceler yaparak hapsedmişlerdi. Daha sonra araya giren Hz. Aişe, onun istediği bir yere gitmesini istemiş ve serbest kalmasını sağlamıştır. (Belâzuri, *Ensabu'l-Eşraf*, c. 3, 26; Taberi, *Tarih*, c. 3, s. 34)

Derken iki ordu Basra yakınlarında karşı karşıya geldiler. Hz. Ali, bu kardeş kavgasını önleme adına elinden geleni yapıyor, elçiler üstüne elçiler gönderiyor ve bu vahim sonuçlar doğuracak olan elim hadiseyi başlamadan bitirmek istiyordu.

Cemel Savaşı'nın başlayacağı günün gecesinde Hz. Ali, adeta kendini parçalıyor, böyle bir savaşın kimin ekmeğine yağ süreceğini çok iyi bildiği için savaşın olmaması için bir taraftan elçiler gönderiyor, bir taraftan gözyaşları içerisinde dua ediyordu.

Hz. Ali en son elçi olarak Ka'ka b. Amr'ı gönderdi. Ka'ka oldukça etkili bir konuşma yaptı ve

başta Hz. Aişe olmak üzere, Talha, Zübeyr ve daha niceleri Hz. Ali'nin haklılığına inandırdı. Bir anda köpüren fitne ateşi sönmeye yüz tuttu. Coşan duygular sakinleşmeye başladı ve insanlar olayları selim akıl ile düşünmeye başladılar. Konuşmaların sonunda sabah namazı vakti anlaşma yapılıp, bu işi burada bitirmek istediklerini iki taraf da birbirlerine beyan ettiler.

Ka'ka b. Amr büyük bir sevinç ile Hz. Ali'ye geldi ve müjde verdi. Hz. Ali bu müjdeye öyle bir sevindi ki, günlerdir ağlayan gözleri bir anda gülmeye başladı. Ama bu sevinç fazla sürmeyecekti. Çünkü Müslümanların birliğinden, ittihadından korkan ve bundan rahatsız olanlar vardı. Dün de vardı, bugün de var ... Müslümanların tek bir bayrak altında vahdet etmeleri her zaman birilerini rahatsız etmiştir. Çünkü birlikten kuvvet doğar ve kuvvet fitne ateşlerini söndürür, birilerinin planlarını bozardı.

İşte ne olduysa o gece oldu. Müslümanları birbirlerine kırdırmaya ramak kalmışken, böyle bir antlaşmanın yapılması, fitnecilerin tüm planlarını alt üst edecekti. Hem Hz. Aişe'nin ordusunda, hem de Hz. Ali'nin ordusunda yer alan bazı fitneciler, bir araya geldiler ve anlaşmayı yaptırmamak için planlar yapmaya başladılar. Fitneciler diyorlardı ki: "Bu tarihi fırsat bir daha elimize geçmeyebilir, bunun için bu fırsatı iyi değerlendirmek zorundayız." Planlar yapıldı, iki ordu içerisinde 500 kişilik bir grup

seçildi; bu grup gece iki tarafın askerlerine baskın yapıp, çadırları yakacaklar, iki taraf da birbirlerini anlaşmaya riayet etmemekle suçlayacak; böylelikle sulh ortamının olmaması sağlanacaktı.

Öyle de oldu... Sabah nasıl olsa antlaşma yapılacak diye rahat rahat uyuyan askerler bir anda saldırı ile karşı karşıya kaldılar, neye uğradıklarını şaşırarak askerler savaştan başka yol kalmadığını söylemeye başladılar.

Nihayetinde barışa/sulha üç-beş saat kala fitnecilerin bu planı ile yeniden öfkeler kabardı ve iki taraf da savaşmak için yeniden seferber oldular. O günün sabahında iki ordu karşılıklı saf tuttu. Bir tarafta Peygamber'in hanımı, Hümeysram dediği müminlerin annesi Hz. Aişe (r.anha), ablası *Zatü'n-Nitakeyn* lakaplı Esmâ, cennetle müjdelenmiş iki isim Hz. Talha ve Hz. Zübeyr, diğer tarafta ise Allah Resulü'nün amcasının oğlu, damadı Hz. Ali, cennet gençlerinin efendileri Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin, Ehl-i Beyt aşığı Ammar b. Yasir...

Bu nasıl bir tablo, şimdi kardeş kardeşi mi doğrayacak, bir ömür batılın boynunu koparmak için kalkan bu kılıçlar şimdi birbirlerinin ensesine mi kalkacak? Ne acı bir durumdu bu durum!..

O dehşet anlarında ağlayan gözler vardı savaşın meydanında Hz. Aişe ağlıyordu ... Hav'eb kö-

peklerinin sesini duymuştu yol boyunca, o sesleri duyar duymaz yıllar önce Efendimiz'in (sas) dediği sözü hatırlamıştı. Efendimiz bir gün hanımlarına bakarak demişti ki: **"Hav'eb köpekleri kendisine havlayacağı, sağında ve solunda birçok insanın öldürüleceği, kendisi de öldürülmek üzere iken kurtulacak olan, çok tüylü devenin sahibi hanginiz olacak acaba?"** (Heysemi, *el-Mecmau'z-Zevdid*, 7/234)

Aslında Hz. Aişe validemiz haksız olduğunu çok iyi anlamıştı. Ama bir kere dönüşü olmayan bir yola çıkmıştı. O meydanda Hz. Esmâ ağlıyordu, Efendimiz'den (sas) yüzlerce kez faziletini bizzat dinlediği Hz. Ali ile karşı karşıya nasıl geldiğine bir türlü anlam veremiyor ve ağlıyordu. Hz. Talha ağlıyordu, Hz. Zübeyr ağlıyordu, Hz. Hasan ağlıyordu, ileride Kerbelâ'nın mahzun şehidi olacak olan Hz. Hüseyin ağlıyordu, Yasir ve Sümeyye'nin kahraman evladı Ammar b. Yasir ağlıyordu.

Biri daha vardı ki ağlayan... Ağlayan velayet tahtının sultanı olan Hz. Ali'den başkası değildi. Hz. Ali'nin yüreği ağzına gelmiş; *"Ya Rabbi! Kim kime kılıç sallayacak? Kim ne adına kiminle savaştacak?"* diyordu. O savaş meydanında bile "Acaba son anda bu kirli savaşı, bu kardeş kavgasını bitirebilir miyim?" diye düşünüyordu. Bu mülâhazalar içinde bir anda Hz. Ali, Cemel savaşının yapılacağı meydana yürüdü. Hz. Ali son kez karşısındaki kardeşleriyle konuşmak istiyordu. *"Ey Talha ve Ey Zübeyr!"* dedi. İkisi de

biraz öne çıktılar. Herkes nefeslerini tutmuş şimdi bu üç insanın ne konuşacaklarını merakla bekleme-ye başlamışlardı.

Cemel savaşının yapılacağı meydandaki, üç insan, risalet davasının üç yiğitleri idi. Yıllarca beraber gülmüş, birlikte ağlamış ve aynı dava için candan, canandan vazgeçmişlerdi. Ama kadere bakın ki, şimdi bu üç cennet insanı birbirleri ile savaşmak için karşı karşıya gelmişlerdi. Fitne ne kötü bir ateştir böyle ... Ne kötü bir ateştir ki, Sahâbe'yi bile karşı karşıya getirmişti.

Üç insan ikisi bir tarafta, Hz. Ali bir tarafta, bir müddet konuşmadan beklediler. Belki birbirlerinin gözlerinden, Peygamberli günlerin hatıraları canlandı. Hz. Ali önce Hz. Talha'yı gözleri ile süzdü. Adeta Talha hakkında söylenen Peygamber'in sözlerini hatırladı. Hani Allah Resulü (sas) demişti ya: **“Kim yeryüzünde yürüyen bir şehit görmek istiyorsa Talha b. Ubeydullah'a baksın.”** (Tirmizi, 3719)

Yine Uhud Gazvesi günü Allah Resulü (sas) demişti ki; **“Uhud'da sağımda Cibril, solumda hep Talha vardı.”** (Rüdani, *Cem'ul-Fevaid*, 8727)

Hz. Ali (ra), bu sözleri hatırladı, karşısında duran ve onunla savaşmak isteyen insan Peygamber'in diliyle yürüyen bir şehitti ve Uhud'da Cibril ile aynı makamda duran bir yiğitti. Ali, bu yiğide yaşlı göz-

lerle baktı ve dedi ki: *"Ey Talha! Bu anlamsız savaşı başlatacak mısınız? Boş yere Ümmet-i Muhammed'in kanını akıtacak mısınız?"*

Talha, hiçbir şey söyleyemedi, kelimeler boğazında düğümlendi, baş yere eğildi, sükûtu ile aslında Ali'ye hak verdi, ama ne ileriye ne geriye bir adım atamadı.

Hz. Ali, bu sefer Hz. Zübeyr'e döndü. Asıl söyleyeceğini Zübeyr'e söyleyecekti. Önce onu da biraz süzdü. Karşısında duran halası Safiyye'nin oğluydu. İkisi hala-dayı çocuklarıydı. Peygamberli günler geldi aklına, Zübeyr'in Habeşistan'a hicret edişi, İslam uğrunda çektiği ilk kılıcı, Bedir'de yan yana devirdikleri düşman askerleri, Uhud'da herkesin kaçıp dağılırken nasıl Peygamber'in yanında sabit kadem durduklarını, Hendek'te kazma sallayışlarını; Zübeyr'in Kurayzaoğulları yurduna gidip haber getirişini ve *Havariu'r-Resul* lakabını alışı, Hayber'de kendisinin savaşçı Merhab'ı öldürüşünün ardından Zübeyr'in de: *"Ey Ali! Yasir'i de bana bırak"* deyişini, Mekké'nin Fetih günü ihtişam ile taşıdığı sancağını, hepsi bir anda canlandı Ali'nin gözlerinde ...

Nihayetinde Hz. Ali, asıl söyleyeceği sözü söylemeye başladı: *"Ey Zübeyr! Hatırlıyor musun, Sen ile Efendimiz (sas) bir gün Medine'de Ganemoğulları'na ait bir bahçede oturuyordunuz. Ben sizin yanınıza doğru yaklaştım. Efendimiz beni görünce gülümsedi, sen de gülümsedin. Allah Resulü sana sordu: 'Ey Zübeyr!*

**Ali'yi seviyor musun?' Sen dedin ki: 'Evet Ya Resu-
lullah! Seviyorum, hem de çok seviyorum.' Efendimiz de
o anda sana döndü ve dedi ki: "Ey Zübeyr! Unutma,
bir gün Ali ile sen karşı karşıya gelip birbirleri-
nize kılıç çekeceksiniz. O gün sen haksız, Ali ise
haklı olacaktır."** (İbn Kesir, *el-Bidaye*, c. 7, s. 241)

Ardından Hz. Ali, şunları da ekledi: "Ey Zübeyr!
Şimdi söyle Allah aşkına bu sözleri hatırladın mı?" Hz.
Zübeyr bir anda geçmişe doğru pencere araladı ve
bu söylenenleri çok iyi hatırladı. Evet, nasıl unut-
muştu bunu? Bir anda kılıç elinden düştü, yere çö-
meldi, elini başının üstüne koydu ve tüm bu söy-
lenenleri bir kez daha hatırladı. Öylece biraz kaldı,
sonra ayağa kalktı, gözlerinden yaşlar boşanıyordu,
Ali'ye döndü ve gözyaşları içerisinde dedi ki: " Ey
Ali! Artık, bana dünyaları dahi verseler, ben sana karşı
asla savaşmam."

Hz. Zübeyr (ra), bu konuşmaların ardından dö-
ner dönmez atını hazırlamaya başladı ve bir an önce
ordudan ayrılıp Medine'ye geri dönmek istiyordu.
O ara Hz. Talha yılların dostu, kardeşi Zübeyr'in ya-
nına geldi; yaşlı gözlerle: "Gidiyor musun Ey Zübeyr?"
dedi.

Zübeyr b. Avvam, gözünde yaş: "Evet gidiyorum,
ey aziz dostum!" dedi. Talha: "Ey Zübeyr! Peki böyle mi
anlaşmıştık, hani hiç ayrılmayacaktık!" dedi. Zübeyr
dedi ki: "Ey Talha! Ali bana unuttuğum çok önemli bir

anımı hatırlattı. Ali, benim tüm hatıralarım demektir. Artık ben buralarda bir an olsun daha duramam.”

İki dost... 48 yıldır, aynı yolun yolcuları olmuşlardı. Yollar şimdi ayrılıyordu. Ama çok geçmeden bir daha yollar birleşecek, ama bu birleşme bu dünyada değil, cennette olacaktı. Birbirlerine sarılıp gözyaşları içerisinde bir müddet öylece kaldılar; sonra Talha, Zübeyr'i yolcu etti, kendi de ordu içerisine geri döndü.

CEMEL'DEN ŞEHADETE...

Zübeyr b. Avvam'ı yolcu ettikten sonra Talha'nın gözyaşları dinmek bilmiyordu, sürekli ağlıyor, yapılan yanlış için pişmanlık içerisinde çaresizce bekliyordu. Bu arada Cemel'de savaş başlamış, iki taraf da birbirlerine karşı kılıçlarını çekmişlerdi. Hz. Talha o üzüntü ile yerinden kalkma takatini kendinde bulamıyor, gözyaşları içerisinde olanları sadece seyrediyordu. Bu arada hain bir göz Talha'yı gözlüyordu. Bu gözün sahibi aslında Hz. Osman'ın da şehit olmasının en büyük sorumlusu Mervan b. Hakem'den başkası değildi. Bir müddet Hz. Talha'yı gözetledi ve adeta kendi kendine içinden diyordu ki: "Zübeyr gitti, bu da gitmek üzere. Eğer Talha da bu orduyu terk ederse, askerinin morali oldukça bozulacak, iyisi mi fırsat bu fırsat Talha'yı öldüreyim ve bu işten de Ali'yi sorumlu tutarak nasıl Osman'ın kanunu kullandıksa,

bunu da kullanarak Ali'ye karşı düşmanlığı daha da arttırayım."

Mervan, bu mülâhaza ile Talha b. Ubeydullah'a ucu zehirli bir mızrak attı. Mızrak Talha'nın ayağına isabet etmişti. (Heysemi, *Mecmau'z-Zevaid*, c. 9, s. 150; İbn Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, c. 7, s. 242) Hz. Talha savaş meydanından zorlukla çekildi, atına binerek o bölgeden biraz uzaklaştı. Aşırı kan kaybediyor, zehir de yavaş yavaş tesirini gösteriyordu. Yaralı bir biçimde orada beklerken birden yakınından bir süvarinin geçtiğini gördü, ona seslendi, süvari Hz. Talha'nın yanına geldi. Talha b. Ubeydullah sordu: "Sen kimin askerisin?". Asker: "Ben Hz. Ali'nin askeriyim!" diye cevap verdi. Bunun üzerine Hz. Talha: "Uzat elini Ali'nin adına sana biat edeyim. Ben şu an ölüm yolundayım, Allah'ın huzuruna biatını bozmuş biri olarak gitmek istemiyorum." dedi. Asker elini uzattı ve Talha orada Hz. Ali'ye olan biatını yeniledi. (İbn Esir, *el-Kâmil fi't-Târih*, c. 3, s.132) Asker merakla bu yaralının kim olduğunu sordu, Talha kendini tanıttı, Hz. Ali'nin askeri hemen bu olanları Hz. Ali'ye bildirmek istedi ve anında atını hızlı bir biçimde Hz. Ali'ye doğru sürdü. Hz. Ali'nin yanına geldiğinde, Hz. Ali'nin bir kılıcı havaya kaldırıp ağladığına şahit oldu. O kılıç Ali'nin dostu Talha'nın kardeşi Zübeyr'in kılıcı idi. Amr b. Cürmüz cehaletle Cemel'i anlamadan Medine'ye gitmek için yola çıkan Zübeyr'in arkasına takılmış ve onu Safvan tepesinde namaz kılarken şehit et-

mişti. Elbise ve kılıcını alarak Ali'ye getirmiş, Ali'den taltif göreceğini zan etmişti. Ali dakikalarca, Allah Resulü adına yıllardır, inkarın ve batılın tepesine indirilen o kılıcın üzerine ağlıyor, "Vallahi! Ben Allah Resulü'nden; 'Safiye'nin oğlunu öldürene cehennem müjdele!' dediğini duydum. Ey İbn Cürmüz! Sen İslam'ın kılıçlarından bir kılıcı öldürdün, sen ne kötü bir iş yaptın." diyordu. (İbn Sa'd, *Tabakat*, c. 5, s. 34-38; Taberi, *Tarih'ul-Ümem ve'l-Mülük*, c.3, s. 55, 56)

Gelen süvari Hz. Ali'yi öyle görünce o da ağlamış ve Ali'nin yüreğini parçalayacak olan o manzarayı ona anlatmış ve Talha'nın şu an yaralı bir biçimde falanca yerde olduğunu haber vermişti. Hz. Ali (ra), hemen yanına Ehli Beyt evinin ilk goncası, dedesi Muhammed'e (sas) fiziken en çok benzeyen Fatıma'nın gülü Hz. Hasan'ı alarak tarif edilen yere gitmişti. Hz. Ali ve Hz. Hasan oraya vardıklarında bir de baktılar ki; Resulun diliyle *Şehidü'l-Hayy*, *Talhatü'l-Hayr*, *Talhatü'l-Feyyad*, *Talhatü'l-Cûd* ve *Cevvad* olan Talha, cansız bir biçimde kanlar içerisinde yerde yatıyor.... Hz. Ali hemen koşup Talha'nın başını dizine aldı, göğsüne bastırıp, Talha Rahim-i Rahman'a göçmüş; Cemel'de yalanın, entrikanın, fitnenin başı olan birinin zalim mızrağının kurbanı olmuştu.

Hz. Ali (ra), dakikalarca gözyaşı döktü, oğlu Hasan babasının derin üzüntüsünden başına bir iş geleceğinden korktu... Hz. Ali öyle ağlıyordu

ki, neredeyse yüreği parçalanacaktı. O, bir taraftan ağlıyor, bir taraftan da: “Ey Talha! Yıldız dolu şu semanın altında seni toprağa serili görmek bana çok ağır geldi.” diyor, (İbn Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, c. 7, s. 242) eli ile Talha'nın yüzünde ve sakalında oluşan tozları temizliyordu. Birkaç kez bu cümleyi Hz. Ali tekrarladı ve sonra Hz. Hasan'a dönerek dedi ki: “Keşke baban, yirmi yıl önce ölseydi de bu günleri görmeseydi.” (Heysemi, *Mecmau'z-Zevaid*, c. 9, s. 150)

Evet, o günler acı günlerdi, zor günlerdi, hüznün doluydu ve Hz. Ali o günleri en derin acısı ile yaşıyordu. O Cemel'de yaşamıştı, yetmedi Sıffin'da yaşayacaktı, yetmedi Nehveran'da cahil bir zümreye karşı da yaşayacaktı.

Hz. Ali kendi elleri ile Talha b. Ubeydullah'ı kabir hayatına yolcu etti. Önce namazını kıldı, daha sonra onu Basra yakınlarında el-Kelâ denilen bölgeye defnetti. (İbn Sa'd, *Tabakat*, c. 3, s. 223)

Aradan otuz sene gibi bir zaman geçtikten sonra Talha b. Ubeydullah'ın kızı olan Aişe bint Talha (ö. 101/719) babasını rüyasında görür. Aişe bint Talha, tabiün neslinin meşhur alimelerindendir. Annesi Hz. Ebû Bekir'in kızı Ümmü Külsüm'dü. Babası, rüyasında mezar yerinden şikayet eder. Aişe, Basra yakınlarında olan babasının mezarını bulur, kabri açtırır ve naşını oradan alarak bugün bilinen yere getirir ve oraya defneder. (Mehmet Zihni Efendi,

Meşâhîru'n-Nisâ, c. 2, s. 18) Irak'ın Basra şehrine yakın olan o mezar insanlar tarafından bilinir ve halen ziyaret edilir.

Nihayetinde Hz. Talha'nın da hayat defteri, aynen kardeşi Zübeyr gibi böyle bir hüznün/trajedi ile kapandı. Hz. Talha'nın şehadete yürüdüğü tarih, Hicri, Cemâziyelahîr 36; Miladi, Aralık 656 idi. Talha o gün Zübeyr'den dört yaş büyük olduğu için Miladi olarak altmış sekiz, Hicri olarak altmış altı yaşlarında idi.

Allah kendisinden ebeden razı olsun ve onun yolundan yürümeyi bizlere nasip eylesin. (amin)

MUHAMMED B. TALHA

Cemel Vakası'nı ve bu elim hadisede şehadete yürüyen Talha b. Ubeydullah'ı anlattığımız bu sayfaların hemen arkasına Talha b. Ubeydullah'ın büyük oğlu Muhammed b. Talha'yı almamız, onun da babası gibi Cemel'de çok hazin ve düşündürücü bir halde şehit olmasından dolayıdır.

Önceki bölümlerde değindiğimiz gibi, Talha b. Ubeydullah'ın on oğlu, üç kızı vardı. Bu çocuklardan en büyüğü Muhammed idi. Muhammed'in annesi ise önceleri Mus'ab b. Ümeyr ile evlenen, onun şehadetinden sonra da Talha ile evlenip, ona Muhammed ve İmran isimli iki erkek çocuk doğuran, Efendimiz'in (sas) halası Ümeyme'nin kızı olan Hamne bint Cahş'tır.

Muhammed, doğunca Hz. Talha'nın mevlası olan Muhammed b. Abdurrahman onu Efendimize

(sas) getirdi. Efendimiz, yeni doğmuş bu bebeğe Muhammed ismini verdi. Ona tahnik/hurma ezip ağzına koydu ve dua etti. (Ibn Hacer, *el-İsabe*, c. 3, s. 1784; Ibn Esir, *Usdül-Gabe*, c. 5, s. 93)

Muhammed b. Talha, *Seccad* lakabı ile meşhur oldu. Seccad, çok secde eden demektir. İbadete olan düşkünlüğünden dolayı böyle isimlendirilmişti.

Muhammed b. Talha, otuz küsür yaşlarında bir delikanlı iken Cemel savaşına Hz. Ali'nin saflarında katılmıştı. Babası Talha, Hz. Aişe'nin yanında yer alır iken, o hak ve hakikat adına Hz. Ali'nin yanında yer almıştı. Savaşın öncesinde Hz. Talha, oğlunu yanına çağırırdı. Ama Muhammed gitmedi. Talha b. Ubeydullah ısrar edince yine gitmedi. Bu sefer Talha, babaya itaat etmemenin ne demek olduğunu Ali'ye sormasını istedi. Muhammed, yaşlı gözlerle Hz. Ali'ye bakınca, Hz. Ali gitmesi için müsaade etti. Bunun üzerine Muhammed, istemeye istemeye babasının tarafına gitti.

Muhammed b. Talha, karşı tarafa geçince doğruca Hz. Aişe validemizin yanına gitti ve ona nasıl davranması gerektiğini sordu. Hz. Aişe validemiz: "Adem'in iki oğlunun hayırlısı nasıl davrandıysa sen de öyle davran, onun gibi ol" dedi. (Ibn Hacer, *el-İsabe*, c. 3, s. 1785) Bu söz üzerine Muhammed, belindeki kılıcı çıkarttı ve onu savaşın meydanına yere vurarak kırıp attı.

Hız. Aışe validemiz bu sözü ile Cemel'i bir kardeş kavgası olarak görüyordu. O da pişman olmuş, ama bir kere ok yaydan çıkmıştı. Savaş başlayınca elinde kılıç olmayan Muhammed, Adem'in oğlu Habil gibi adeta: **"Andolsun ki sen, öldürmek için bana elini uzatsan bile ben sana öldürmek için elimi uzatacak değilim. Çünkü ben, Alemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım."** (Maide, 5/ 28) diyordu.

Ellerini göğsünün üzerinde birleştirmiş, Habilce bir eda ile savaş meydanında durmuştu. Babası Talha'nın şehit edilmesinin öncesinde ise zalim bir kılıcın altında doğranmış ve o da şehit olmuştu. Hız. Ali, onun şehit edildiğini, hem de elinde kılıç olmadan Habilce davranarak öldürüldüğünü duyunca çok üzüldü ve onun arkasından da gözyaşı döktü. (İbn Hacer, *el-İsabe*, c. 3, s. 1785; İbn Esir, *Usdü'l-Gabe*, c. 5, s. 94)

İşte Muhammed b. Talha, Cemel vakasında böyle mazlum bir halde, sırf babasına karşı gelme adına gençliğinin baharında şehit olarak bu dünyaya veda etmişti.

5. Bölüm

HADİS RİVAYETİNDE
TALHA B. ÜBEYDULLAH
(*Radiyallahu Anhu*)

Aşere-i Mübeşşere'den olan Talha b. Ubeydullah, Efendimiz'in (sas) kutlu lisanından bizlere otuz sekiz tane hadis rivayet etmiştir. (İbn Hazm, *Cevâmiu's-Sire*, s. 261) Ne güzel bir tevafuktur ki, hayatları, mücadeleleri ve akıbetleri birbirlerine çok benzeyen Zübeyr b. Avvam ile Talha b. Ubeydullah, hadis rivayeti konusunda da birbirlerine benzemiş ve ikisi de eşit miktarda yani otuz sekizer tane hadis rivayet etmişlerdir.

Talha b. Ubeydullah, Efendimiz (sas) ile beraber yirmi üç yıl yaşamasına ve bu zaman zarfında hemen hemen her tabloda yer almasına ve Efendimiz'den yirmi beş yıl sonra vefat etmesine rağmen, rivayet konusunda çokça rivayet edenlerin içerisinde değil, az rivayet edenlerin içerisinde olmasının elbette bazı sebepleri vardı.

Bu sebeplerin ne olduğunu, kendisinin dilinden nakledilen bir rivayet üzerinden anlamaya çalış-

şacağız. Adamın biri bir gün Talha b. Ubeydullah'ın yanına gelerek Ebû Hureyre'nin çok hadis rivayet ettiğini, bunun ise kendisini şüpheye düşürdüğünü söyledi. Bunun üzerine Talha b. Ubeydullah dedi ki: *"Vallahi, onun Resulullah'tan bizim duymadıklarımızı duyduğundan şüphe etmediğim gibi bilmediklerimizi bildiğinden de şüphe etmem. Biz zengin, iş, ev, bark sahibi kimselerdik. Resulullah'la sadece günün belli vakitlerinde görüşebiliyorduk. Ebû Hureyre ise fakir bir kimse idi. O, daima Resulullah ile beraberdi. O'nun yanından bir an olsun ayrıldığı vâkî değildi."* (İbn Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, c. 8, s. 109; Tirmizi, *Menakıb*, 47)

Hız. Talha, bu sözü ile hem Ebû Hureyre'ye karşı nasıl bir güven duyduğunu beyan ediyor, hem de kendilerinin neden az rivayette bulduklarının gerekçesini belirtiyordu.

Tabi bu gerekçeye bir de rivayet konusunda ashabın tamamında var olan hassasiyeti de eklememiz gerekiyor. Onların çoğu çok iyi bilmelerine rağmen hadis rivayetinden kaçınır, bu işi birkaç isme havale ederlerdi. O kurban isimlerde kendilerine biçilen bu rol gereği, o kutlu sözleri büyük bir dikkat ve rikkat ile naklederlerdi.

Sahâbe'nin hadis rivayeti konusunda nasıl bir hassasiyet içerisinde oldukları bilinen bir hakikattir. Hadis rivayeti konusunda gözden kaçan bir hususa daha değinmekte fayda vardır. O da şudur

ki, Sahâbe'nin şahsiyetinin anahtar kotlarını rivayet ettiği hadisler üzerinden tespit etmek de mümkündür. Çünkü kim hangi hadisi Efendimiz'den (sas) duymuş ve bunu hafızasına kaydetmişse, o hadisin gereğini de en güzel bir şekilde hayatında yerine getirmiştir. Dolayısı ile Sahâbe'nin rivayet ettiği hadisleri bu manada da ele almak ve her rivayet sahibini, rivayeti üzerinden de tanımaya çalışmak gerekir.

Bu noktaları da dikkate alarak gelin *Yaşayan Şehit* olan Talha b. Ubeydullah'ın, Efendimiz'den (sas) naklettiği, otuz sekiz hadisten iki tanesini burada duymaya çalışalım.

İlk hadisi başta Buhari ve Müslim olmak üzere birçok hadis kitabımız nakledederler. Talha b. Ubeydullah diyor ki: "Saçı, başı dağınık Necidli bir adam Resulullah'ın (sas) huzuruna geldi ve İslam'ın ne olduğunu öğrenmek için soru sordu. Bunun üzerine Efendimiz: **'Bir gün ve bir gecede beş vakit namaz kılmaktır.'** buyurdu. Adam: *'Kılmam gereken başka bir namaz var mı?'* dedi. Efendimiz: **'Hayır yok! Ancak nafîle olarak kılırsan o başka!'** buyurdu.

Efendimiz (sas) sözüne devam ederek: **'Bir de Ramazan ayı oruç tutmaktır.'** buyurdu. Adam yine: *'Tutmam gereken başka bir oruç var mı?'* diye sordu. Efendimiz: **'Hayır yok! Nafîle olarak tutarsan o başka!'** dedi.

Efendimiz (sas), sonra sözü zekata getirerek, zekâtın verilmesi gerektiğini söyledi. Adam tekrar: ‘*Vermem gereken başka sadaka var mı?*’ dedi. Efendimiz: ‘**Hayır yok! Ama nafîle olarak verirsen o başka!**’ dedi.

Bu sefer adam dedi ki: ‘*Bu söylediklerinden ne fazlasını ne de eksliğini yaparım.*’ Sonra adam Efendimiz’in (sas) huzurundan ayrıldı. Bunun üzerine Efendimiz şöyle buyurdu: ‘**Eğer dediğini yaparsa, kurtuldu gitti!**’ (Buhari, *İman*, 34; Müslim, *İman*, 8, 9; Ebû Davud, *Salât*, 1; Tirmizi, *Mevâkit*, 4; Nesâî, *İman*, 23)

132

Talha b. Ubeydullah’ın rivayet ettiği bu hadiste Efendimiz (sas), kurtuluş yolunun ne kadar sade ve net olduğunu beyan etmiş, imandan sonra en temel vazifeler olan *namaz*, *oruç* ve *zekâtın* tesisi ile birçok şeyin zaten yerine geleceği hakikatine dikkat çekmiştir.

Hız. Talha’nun rivayet ettiği ikinci hadise gelince, bu hadisinde de Efendimiz (sas) iman çağrısının netliğine ve sadeliğine daha vurgulu bir şekilde değinecektir.

Efendimiz (sas), buyurmuşlardır ki: “**Ben ve benden önceki peygamberlerin en önemli çağrısı, ‘Bir olan, eşi-ortağı bulunmayan Allah’tan başka ilah yoktur!’ sözüdür.**” (Muvatta, *Kur’an*, 32; Tirmizi, *Dâvât*, 122)

Talha b. Ubeydullah’ın sadece rivayet ettiği bu

iki hadis üzerinden bile, onun imana ve İslam'a dair meseleleri ne kadar net ve duru bir biçimde kavradığını anlayabiliriz. Böyle anladığı için de hayatı boyunca imanın ispatı sadedinde Allah yolunda vermeye doymamış, en son hayatını da vererek dünya yolculuğunu noktalamıştı.

SÖZÜN SONU

Rabbi'miz, Bakara Sûresi'nde şöyle buyurur: *"Allah yolunda mallarını harcayanların örneği, yedi başak bitiren bir dane gibidir ki, her başakta yüz dane vardır. Allah dilediğine kat kat fazlasını verir. Allah'ın lütfu geniştir, O her şeyi bilir."* (Bakara, 2/261)

Bu ayet birçok farklı açıdan ele alınıp incelenebilir. İnfakın Allah katındaki değeri, vermeye teşvik, infakın önemi, infakın dünya ve ahiret karşılığı ve daha neler, neler...

Biz bu ayete Talha b. Ubeydullah'ın hayatı ekseninde bakarsak, hemen dilimizden dökülecek cümle, 'Sadakallahu'l-Azim/ Yüce olan Allah doğru söyledi.' cümlesi olacaktır. Neden mi? Biz Hz. Talha'nın Allah yolunda verdiklerinin bir kısmını onun hayat defterinin sayfalarını çevirdikçe gördük. Onun bu infakının ahiretteki karşılığını bilmiyoruz. Onu

ancak öldükten sonra dirildiğimiz gün göreceğiz. Ancak, infakının dünyevi karşılığının ne olduğunu, verdiği nasıl kendisine bire yedi yüz olarak döndüğünü, Allah'ın infak eden bir müminin malına nasıl bereket verdiğini, Hz. Talha'nın geriye bıraktığı malının üzerinden biliyoruz.

Talha b. Ubeydullah, defaatle malını Allah yolunda vermesine rağmen, vefat ettiğinde çocuklarına otuz milyon dirhem tutarında evler ve arsalar, iki milyon iki yüz bin dirhem ve iki yüz bin dinar nakit para bırakmıştı. Sadece Irak'tan gelen yıllık kira geliri yüz bin dirhem civarındaydı. (İbn Sa'd, *Tabakat*, c. 3, s. 221; İbn Esir, *Usdül-Gabe*, c. 3, s. 88)

Bırakılan bu miras, Allah'ın bir müminin malına nasıl bereket verdiğinin en güzel örneğidir. Bereket, Allah'ın katından bir rahmet ise, onu vermeyi de bir yasaya bağlamışsa; o yasanın devreye girmesi de kulun Allah'a ait olan malı içinde en küçük bir sıkıntı duymadan, Allah adına ve Allah namına harcarsa, bunun dünyadaki karşılığı Talha b. Ubeydullah gibi olur. Ahiretteki karşılığı ise şimdi bizim hayal edemeyeceğimiz bir şekilde olur.

Talha b. Ubeydullah yirmi yaşında iken imanı ve o imanın öğretmeni olan Hz. Peygamber'i (sas) tanımış ve ismiyle müsemma olarak bir akasya ağacı gibi iman yolunda vereceği, verebileceği her şeyi cömertçe vermiştir. Mekke'nin o zorlu yıllarında

vermiş, Medine'ye gelince yine sağına soluna bakmadan, niye hep ben demenden vermeye devam etmiştir. Halifeler döneminde de, kendine yakışır bir tarz ve eda ile vermişte vermiştir. Hiçbir karşılık beklemeden, vermeye doymadan vermiş, Allah da bu infakının karşılığında onun malına, evlatlarına, imanına, şanına ve adına bereket ihsan etmiştir.

O, en son bir kardeş kavgası olan Cemel'de zalim bir mızrağa canını da vermiş, bir ömür şehit gibi yaşadığı bu hayatı, şehadet ile noktalamıştır.

Rabb'im bu bereketli hayattan bizlere hakkı ile istifade etmeyi nasip etsin.

Hz.Talha'nın şahsiyetinin anahtar kavramı olan cömertliği bizlerin de hayatlarında diriltsin. Bizleri de birer akasya ağacı gibi kılsın ve neyimiz varsa onları, Muhammedi sancağın yere düşmemesi için feda edebilecek bir duruş ve cesaret versin.

Bizleri de Hz. Talha (ra), gibi eşyanın mahkumları değil, hakimleri eylesin ve eşyayı sırtımızda bir yük değil altımızda bir burak, cennete ulaşmaya bir vesile eylesin.

İSTİFADE EDİLEN KAYNAKLAR

Aclunî, İsmail b. Muhammed, *Keşfu'l-Hafa ve Müzi-Lu'l-İlbas Amma İstehere Mine'l-Ahadisi A'la Elsine-Ti'n-Nâs*, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, Lübnan, 1421/2001.

Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, el-Mektebetü'l İslamiyye, Beyrut, Lübnan, 1413/1993.

Belâzûri, Ebu'l-Abbas Ahmed b. Yahya b. Cabir, *Ensabü'l-Eşraf*, Darü'l-Fikr, Beyrut, Lübnan, Tarihsiz.

Beyhakî, Ebû Bekir, Ahmed b. Hüseyin b. Ali, *Delâilü'n-Nübüvve*, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, Lübnan, 1410/1987.

Beyhakî, *el-Medhal İlä Kitabi's-Sünen*, Tahk: Muhammed Ziyâurrahman el-A'zamî, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, Lübnan, 1410/1987.

Buhari, Muhammed b. İsmail Ebu Abdullah, *el-Camiü's-Sahih*, Mektebetü et-Tevfikiyye, Kahire, Mısır, Tarihsiz.

Buhari, *el-Camiu's-Sahih*, Beytü'l-Efkârü ed-Devliyye
Lî'n-Naşir, Riyad, Suudi Arabistan, 1419/1998.

Deylemî, Şirûye b. Şehradâr, *Firdevsü'l-Ahbâr*, Darü'l-
Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, Lübnan, 1409/1986.

Dimaşki, Muhammed Bin Salih, *Subulu'l-Huda ver-
Reşad fî Siret-İ Hayri'l-İbad*, Terc: Yusuf Özbek,
Ocak Yayınları, İstanbul, 1424/2004.

Diyârbekri, Hüseyin b. Muhammed b. Hasan, *Tarihü'l-
Hamis fî Ahvâli Enfesi Nefis*, Daru's-Sadr, Beyrut,
Lübnan, Tarihsiz.

Ebû Davud, Süleyman b. Eş'as b. İshak el-Ezdî, Es-
Sicistanî, *Es-Sünen-İ Ebî Davud*, Darü'l-Fikr, Bey-
rut, Lübnan, 1414/1994.

Ebû Nuaym, Ahmed b. Abdillâh el-İsfehânî, *Hilyetü'l-
Evliya ve Tabakâtü'l-Asfiyâ*, Darü'l-Kitabi'l-Arabî,
Beyrut, Lübnan, 1405/1981.

Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, Tahkik: Muhammed
Revvâs Kal'aci, Abdülber Abbas, Dârü'n-Nefâis,
Beyrut, Lübnan, 1412/1991.

Hâkim, *Ma'rifetü Ulumi'l-Hadis*, Darü'l-Ma'rife, Beyrut,
Lübnan, Tarihsiz.

Hâkim, Muhammed b. Abdullah en-Nisabûri, *el-
Müstedrek Alê's-Sahihayn*, Darü'l Kutubi'l İlmiyye,
Beyrut, Lübnan, 1411/1991.

Halebi, Allame Ebî el-Fezâ Nureddin Ali b. İbrahim b.
Ahmed, *İnsânü'l-uyûn fî Sireti'l-Emin el-Me'mûn*,
Darü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, Lübnan, 1428/
2008.

- Hamidullah**, Muhammed; *İslâm Peygamberi*, (c.1-2)
Terc: Salih Tuğ, İrfan Yayıncılık, İstanbul, 1993.
- Heysemi**, Nüriddin Ali b. Ebî Bekr, *el-Mecmâu'z-Zevâid ve Menbau'l-Fevâid*, Daru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut, Lübnan, 1408/1988.
- İbn Abdilberr**, Ebu Ömer Yusuf B.abdullah b. Muhammed el-Kurtubî, en-Nemerî, *el-İstîab fî Ma'rifeti'l-Ashab*, Darü'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut, Lübnan, 1415/1995.
- İbn Esir**, İzzuddin Ebû'l-Hasen Ali b. Muhammed, el-Cezeri, *Usdü'l-Ğabe fî Ma'rifeti's-Sahâbe*, Darü'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut, Lübnan, 1424/2003.
- İbn Habib**, Ebî Cafer Muhammed, *el-Muhabbar*, Darü'l-İfâk el-Lebidiyye, Beyrut, Lübnan, Tarihsiz.
- İbn Hacer**, el-Askalani Şihabüddin Ebu'l-Fadl Ahmed b. Ali, *el-İsabe fî Temyizi's-Sahâbe*, Darü'l-Ma'rife, Beyrut, Lübnan, 1425/2004.
- İbn Hacer**, *Fethu'l-Bâri bi Şerhi Sahihi'l-Buhari*, (1-16)
Darü'l-Beyan, Kahire, Mısır, 1419/ 1999.
- İbn Hişam**, Ebu Muhammed Abdulmelik, *Es-Siretü'n-Nebeviyye*, Mektebetü's-Safa, Kahire, 1422/2001.
- İbn İshak**, Muhammed b. İshak b. Yesâr, *Siretü İbn İshak*, Tahk: Muhammed Hamidullah, Ma'hadü'd-Dirâse, Tarihsiz.
- İbn Kesir**, Ebû'l-Fida İmaduddin, *el-Bidaye ve'n-Niha-Ye*, Darü'l-Kutubi'l-Maarif, Beyrut, Lübnan, 1406/1987.

İbn Mace, Muhammed b. Yezid el-Kazvini, *Es-Sünen*, Darü'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, Lübnan 1421/2001.

İbn Sa'd, Muhammed, *Kitabü't-Tabakatü'l-Kebir*, Tahk: Ali Muhammed Amr, Mektebetü'l-Hanimî, Kahire, Mısır, 1421/2001.

İbn Sa'd, *et-Tabakatü'l Kübra*, Daru's-Sadr, Beyrut, Lübnan 1414/1994.

İbn Sünni, Ebû Bekir, Ahmed b. Muhammed b. İshak, ed-Dineverî, *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle*, Mektebetü'l-Ezheriyye, Kahire, Mısır, 1420/2000.

İbnü'l-Cevzi, Ebû'l-Ferec Abdurrahman, *Telkîhu Fuhum Ehli'l Eser fi Uyuni't-Tarih ve's-Siyer*, Mektebetü'l-Adab, Kahire, Mısır, 1419/1999.

İsfehâni, İsmail İbn Muhammed İbni'l-Fazl et-Teymî, *Delâilü'n-Nübüvve*, Darü Taybe, Riyad, Suudi Arabistan, 1409/1986.

Köksal, M. Asım; *Hz. Muhammed ve İslamiyet*, Mekke-Medine Dönemi, (c.1-9) İrfan Yayınevi, İstanbul, 1981.

Köksal, *Hz. Muhammed ve İslamiyet*, (c.1-4) Işık Yayınları, İzmir, 2007.

Malik b. Enes, Ebû Abdullah, *el-Muvatta*, Daru İhya-İ't-Turasi'l-Arabi, Kahire, Mısır, 1414/1993.

Müslim, b. el-Haccac, *Sahih-u Müslim*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1414/1993.

- Nesai**, Ahmed b. Şuayb Ebu Abdurrahman, *Sünenü en-Nesai*, Darü'l-Ma'rife, Beyrut, Lübnan, 1422/2001.
- Nevevi**, Ebû Zekeriyya Yahya İbn Şeref İbn Müri, *Riyâzû's-Sâlihîn*, Terc: M. Yaşar Kandemir, İsmail Lütfü Çakan, Raşit Küçük, Erkam Yayınları, İstanbul, 1427/2006.
- Rûdâni**, İmam Muhammed b. Muhammed b. Süleyman, *Cem'ul-Fevâid Min Câmi'il-usûl ve Mecma'iz-Zevâid*, Terc: Naim Erdoğan, İz Yayıncılık, Tarih-siz.
- Süyûtî**, Celâluddin Abdurrahman b. Ebî Bekr, *ed-Dürri'l-Mensur fî't-Tefsir Bi'l-Me'sûr*, Tahk: Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî, Merkezu'l-Buhûs ve Dirâsati'l-Arabiyye, Kahire, Mısır, 1424/2003.
- Taberani**, Ebu'l Kasım Süleyman b. Ahmed, *el-Mu'ce-Mül-Kebir*, Daru İhya-İ Turasi'l-Arabî, Beyrut, Lübnan, 1413/1993.
- Taberi**, Ebû Cafer Muhammed b. Cerir, *Tarih'ul-Ümem ve'l-Mülûk*, Darü'l Kutubi'l İlmiyye, Beyrut, Lübnan, 1422/2001.
- Taberi**, *Camii'l-Beyan An Tevili Ayi'l-Kur'an*, Darü'l-Fikr, Beyrut, Lübnan, 1415/1995.
- Tirmizi**, Muhammed b. İsa, Ebu İsa, *Sünenü't-Tirmizi*, Darü'l İhya et-Turasi'l Arabî, Beyrut, Lübnan, 1414/1994.
- Türkiye Diyanet Vakfı**, *İslam Ansiklopedisi*, (c.1-37), İstanbul, 1988.

Vâhidi, Ebi'l-Hasan Ali b. Ahmed, *Esbabü'n-Nüzûl*, Darü'l-Fikr, Beyrut, Lübnan, 1421/2001.

Vakıdı, Ebû Abdullah Muhammed b. Ömer, *Kitabü'l-Meğâzi*, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, Lübnan, 1424/2004.

Yemâni, Muhammed Abduh; *Ümmü'l-Mü'minin Hatıccetü Bintü Huveylid Seyyidetün fi Kalbi'l-Mustafa*, Müessesetü Ulümü'l-Kur'an, Dımeşk, Şam, 1422/2002.

Yıldırım, Muhammed Emin; *Hazreti Peygamber'in Albüümü*, Siyer Yayınları, İstanbul, 2010.

Yıldırım, *Nebevi Eğitim Modeli Darü'l-Erkam*, Siyer Yayınları, İstanbul, 2010.

Yıldırım, *Sahâbe'yi Nasıl Anlamalıyız?*, Siyer Yayınları, İstanbul, 2010.

Zehebi, Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Osman, *Siyer Alâmi'n-Nübelâ*, Darü'l-Hadis, Kahire, Mısır, 1427/2006.

Zehebi, *Tecrid-u Esmâi's-Sahâbe*, Darü'l-Beyan, Kahire, Mısır, 1406/1987.

TABLO ve RESİMLER

- ❖ Hz. Talha b. Ubeydullah'ın (ra) Kimlik Tablosu
- ❖ Hz. Talha b. Ubeydullah'ın (ra) Soy Kütüğü
- ❖ Hz. Talha b. Ubeydullah'ın (ra) Aile Tablosu
- ❖ Hz. Talha b. Ubeydullah'ın (ra) Kabrinden Görünümler

Talha b. Ubeydullah

Adı	Talha b. Ubeydullah
Anlamı	Akasya ağacı
Künyesi/Lakabı	Ebû Muhammed/ <i>Muhammed'in babası</i> , Talhatü'l-Hayr/ <i>Hayır sahibi</i> Talhatü'l-Feyyad/ <i>Fedakârlıkta zirve olan</i> Talhatü'l-Cevvad/ <i>Cömertlikte sınır tanımayan</i>
Kabileşi	Teymoğulları/Mekke
Yakınlığı	Efendimiz'in (ﷺ) en yakın arkadaşlarından biri, hayatta iken cennet ile müjdelediği bir sahabisi, bacanağı, halası Ümeyme'nin damadı ve 7. göbekte nesebi birleşen bir yakını.
Akrabaları	Hız. Ebû Bekir ve Hilfü'l-Fudûl hadisesinin kahramanı olan Abdullah b. Cüd'an babasının amcasının oğludur. Ayrıca Ümmü Gülsüm'den dolayı Hız. Ebû Bekir'in damadıdır. Â'lâ b. Hadrami ise onun dayısıdır.
Doğum Yılı	Miladi, 590/Nübüvvetten 20 yıl önce
Doğum Yeri	Mekke
Fiziki Yapısı	Orta boylu, geniş omuzlu, hafif esmer tenli, sık saçlı ve güzel yüzlü biriydi.
Mizacı	Çok cömert ve cesur biriydi. İyi bir tüccar ve yaşadığı çağı iyi bilen bir âlimdi. Sayılı okur-yazarlardan biriydi.
Baba Adı	Ubeydullah b. Osman
Babaannesinin Adı	Hale bint Abdüddar b. Kusay
Dedesinin Adı	Osman b. Amr b. Ka'b b. Sa'd b. Teym b. Mürr
Anne Adı	Sa'lebe bint Abdullah b. İmad
Anneannesinin Adı	Tespit edilemedi.
Dedesinin Adı	Abdullah b. İmad b. Mâlik b. Rebiâ b. Ekber el-Hadrami
Kardeşleri	Osman ve Malik
Hanımları	Hamne bint Caḥş, Havle bint Ka'kaa b. Zürrare, Ümmü Ebân bint Utbe b. Rebia, Cerbea bint Kusame b. Kays, Ümmü İshak, Süeda bint Avf b. Harice, Ümmü Gülsüm bint Ebi Bekir, Fâriâ bint Ebi Süfyan, Karibe bint Ebi Ümeyye

طلحة بن عبد الله

Oğulları Muhammed, İmran, İsa, Yahya, İsmail, İshak, Zekeriyya, Yakub, Musa ve Yusuf

Kızları Ümmü İshak, Aişe ve Meryem

Mesleği Ticaret ve askerlik

İslam'a Girişi Nübüvvetin ilk günleri

Hicreti Medine

Medine'deki Kardeşi Ubey b. Ka'b

Peygamberimiz (ﷺ) ile birlikteliği 23 yıllık Nübüvvet günlerinin hepsinde

Rivayet ettiği hadis sayısı 38

Ondan hadis rivayet edenler

Oğulları; Yahya, Musa ve İsa, Kays b. Ebi Hâzim, Ebû Seleme b.

Abdurrahman, el-Ahnef, Mâlik b. Ebi Âmir ve başkaları rivayet etmişlerdir.

Savaşları/Görevleri

Tüm Gazveler, Hudeybiye, Veda Haccı, birkaç seriyye, istihbarat ve daha nice önemli görevler.

Vefat Tarihi Miladi, 656/Hicri, 36

Vefat Yeri Basra/İrak

Vefat Yaşı 66

Vefat Sebebi Şehadet

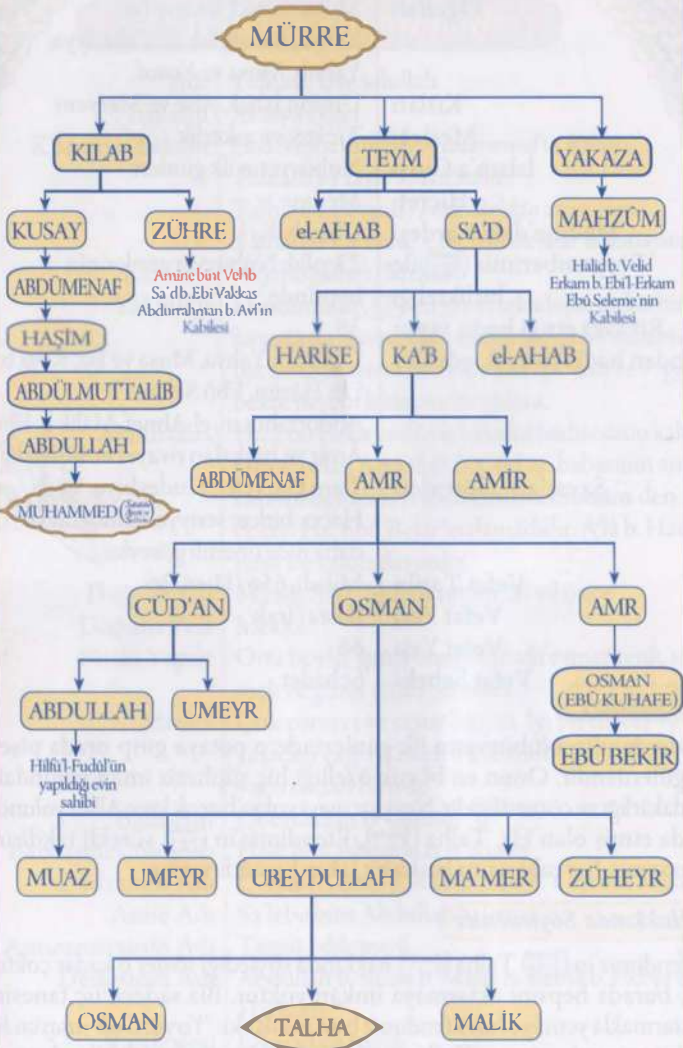
Özellikleri

İlklerdendir; Nübüvvetin ilk günlerinde o potaya girip orada pişen yiğitlerdendir. Onun en büyük özelliği hiç şüphesiz iman yolundaki fedakârlığı ve cömertliğidir. Neyi var, neyi yoksa birçok kere Allah yolunda feda etmiş olan Hz. Talha (رضي الله عنه), Efendimiz'in (ﷺ) sürekli takdirini kazanmış, her çabası ona başka bir lakap kazandırmıştır.

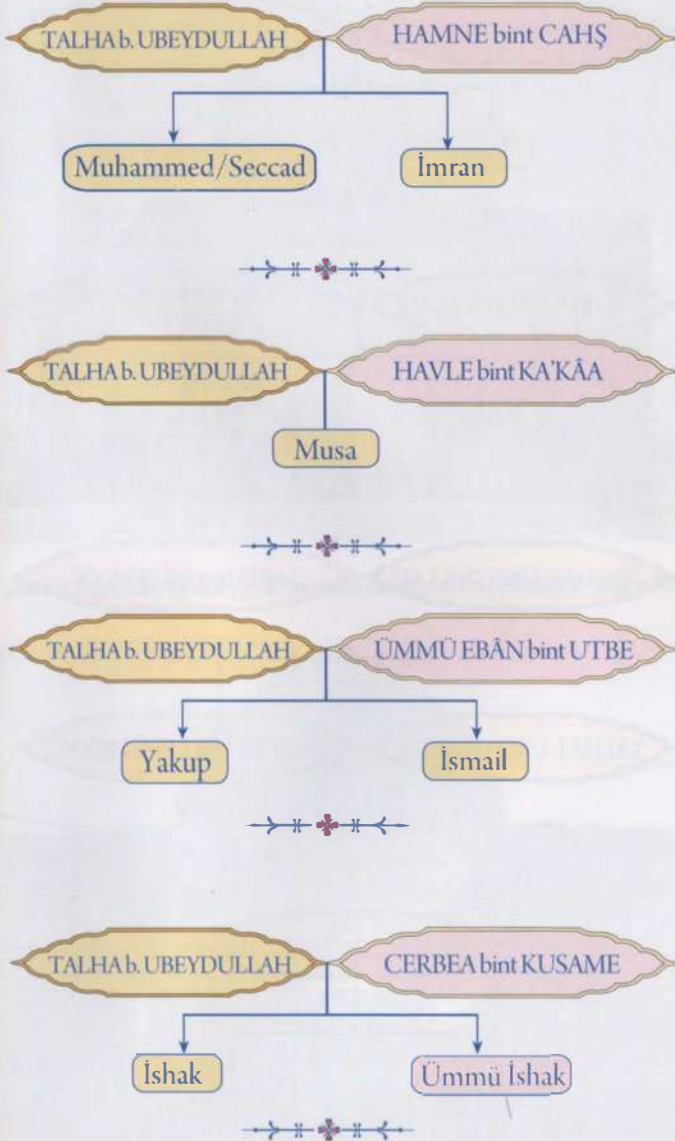
Hakkında Söylenenler

Efendimiz'in (ﷺ) Talha (رضي الله عنه) hakkında söylediği sözler o kadar çoktur ki, burada hepsini aktarmaya imkân yoktur. Biz sadece üç tanesini aktarmakla yetiniyoruz. Efendimiz buyurdular ki: "Yeryüzünde yaşayan bir şehit görmek isteyen Talha b. Ubeydullah'a baksın." Uhud günü Efendimiz, Talha'ya şöyle dedi: "Talha'ya cennet vacip oldu." Ebû Hureyre (رضي الله عنه), rivayet ediyor: "Efendimiz bir gün bize: 'Size Uhud gününü anlatayım mı?' dedi. Biz de: 'Evet, Ya Râsulullah!' dedik. Buyurdular ki: 'O gün sağında Cibril, solunda ise Talha vardı.'" (Kaynaklar için bkz: Yıldırım, Muhammed Emin; Hz. Peygamber'in Albümü, s.370-372)

TALHA B. ÜBEYDULLAH'IN SOY KUTUĐU

TALHA b. UBEYDULLAH'IN AİLESİ

TALHA B. ÜBEYDULLAH'IN AİLESİ

TALHA b. ÜBEYDULLAH

SÜEDA bint AVF

İsa

Yahya

TALHA b. ÜBEYDULLAH

ÜMMÜ GÜLSÜM
bint EBİ BEKİR

Zekeriyya

Aişe

TALHA b. ÜBEYDULLAH

FARİA bint EBİ SÜFYAN

TALHA b. ÜBEYDULLAH

KARİBE bint EBİ ÜMEYYE

TALHA b. ÜBEYDULLAH

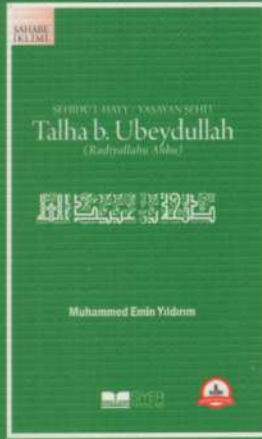
Yusuf

Meryem

Talha b. Ubeydullah ve Zübeyr b. Avvam'ın kabirlerinden görünüm. Basra/IRAK

- O, Efendimiz'in kutlu lisanı ile "Şehidü'l-Hayy/ Yaşayan Şehit" diye aleme ilan edilendir.
- O, *Talhatü'l-Feyyaz*; feyzi ve bereketi sürekli ve çok olandır.
- O, *Talhatü'l-Hayr*; hayrı, insanlara faydası en fazla olandır.
- O, *Talhatü'l-Cüd* ve *Talhatü'l Cevvad*; cömertliği, mertliği, keremi ve ihsanı çok olandır.
- O, *Talhatü't-Talhât*; Talhaların Talhası'dır.
- O, çok sevdiği dostu Zübeyr ile birlikte iman yolunda yaşamış ve aynı meydanda, aynı akıbetle dünyadan ayrılmış bir yiğittir.
- O, ilklerden ve öncülerden olan *Talha b. Ubeydullah*'dır.

